Begroting Justitie en Veiligheid 2027

Begroting Justitie en Veiligheid 2027

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI) voor het jaar 2027 (37020-VI).**

De **voorzitter**:
Ik heropen de vergadering. Aan de orde is de behandeling van de begroting van Justitie en Veiligheid. We behandelen de eerste termijn van de zijde van de Kamer. Dat betekent dat vandaag de leden met elkaar in debat gaan. Dat debat was oorspronkelijk op een ander moment deze week gepland, maar daar kwam iets tussen, zeg ik maar eventjes huiselijk. Vandaag is het woord dus aan de leden.

Ik heet de minister en de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid van harte welkom. U kent de spelregels: we spreken via de voorzitter en houden de interrupties kort en bondig. Als u in de eerste termijn over uw spreektijd heen gaat, wordt die tijd afgetrokken van de tijd in uw tweede termijn. Interrupties zijn kort en bondig. Had ik dat al gezegd? Volgens mij wel.

Het woord is aan mevrouw Mutluer. O nee, ik zie de heer Sneller nog staan. Gaat uw gang.

De heer **Sneller** (D66):
Een heel kort punt van orde. Ik had een sprekerslijst waar de fractie van Forum voor Democratie ook nog op stond. Het is uiteraard hun goed recht om hiervan af te zien en niet te komen. Maar ik zou het fijn vinden als we een schriftelijke reactie kunnen krijgen van de minister van Justitie op de documentaire van Zembla die we allemaal gisteravond hebben gezien, ook gezien het late moment van de beantwoording van de bewindspersonen.

De **voorzitter**:
Dat beschouw ik als een informatieverzoek en geleid ik door naar het kabinet.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Dit verzoek steun ik, met dien verstande dat ik wil dat de minister ook nog ingaat op de mogelijkheden voor opsporing en vervolging in de brief die hij met ons gaat delen.

De **voorzitter**:
Dat geleiden wij eveneens door naar het kabinet.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**:
Het woord is aan mevrouw Mutluer, als eerste spreker van de zijde van de Kamer. Zij spreekt namens de fractie van PRO.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Dank u wel, voorzitter. Voordat ik begin met mijn bijdrage, wil ik alle mannen een hele fijne Internationale Mannendag wensen. Het lijkt mij het ideale moment om het te hebben over vrouwen!

Maar voordat ik dat ga doen, merk ik op dat er in ieder geval één bewindspersoon is die niet hoeft te klagen over zijn begroting: minister Van Weel. Die krijgt namelijk 95 miljoen euro extra in de schoot geworpen. Of, zoals hij het zelf zou zeggen: het wordt me opgedrongen. Ik zou bijna medelijden krijgen, maar er zijn ook ministers die het met minder moeten doen.

Voorzitter. Laat er geen misverstand over bestaan: ik gun onze veiligheid de extra miljoenen. Maar de politieke koehandel die daaraan voorafging, doet wel de wenkbrauwen fronsen. Terwijl er plotseling 95 miljoen euro extra beschikbaar komt, kampen andere onderdelen van onze veiligheidsketen nog altijd met tekorten of dreigende bezuinigingen. Denk aan een organisatie als Offlimits, die werk maakt van seksueel misbruik, online en offline, en moet vechten voor een structurele financiering, maar ook aan gemeenten, die hun geld voor criminaliteitspreventie dreigen te verliezen. Ik wijs ook op de burgemeesters en de politie, die er blijkbaar in de ene hand wat bij krijgen, maar door de loon- en prijsbijstellingen met de andere hand weer iets moeten teruggeven. Zelf noemen ze het een sigaar uit eigen doos. Hoe zit dat, minister? Dat wil ik wel van hem weten.

Voorzitter. Een begroting is altijd gebaseerd op politieke keuzes en prioriteiten. Dat realiseer ik mij maar al te goed. Mijn prioriteit vanuit PRO kent u: de mensen die onze bescherming het hardst nodig hebben, de slachtoffers. Ik wil dan ook beginnen met de slachtoffers van intieme terreur. Het afgelopen jaar zijn er, mede dankzij deze Kamer, belangrijke stappen gezet als het gaat om slachtoffers van intieme terreur. Er komt een wet om psychisch geweld en dwingende controle strafbaar te stellen. Daarin wordt femicide ook als strafverzwarende omstandigheid gezien, zoals mevrouw Coenradie en ik heel graag willen. Er is sinds kort ook een Nationaal Coördinator Geweld tegen Vrouwen en Huiselijk Geweld. Dat is mooi. Maar is het genoeg om het tij te keren? Want wat is nou haar opdracht? Niemand weet het; zij zelf ook niet.

Het probleem is in mijn beleving vrij helder: versnippering alom. We hebben te maken met losse projecten en tijdelijke financiering. Ook is hulp afhankelijk van je postcode. Maar geweld tegen vrouwen is een structureel probleem dat om een structurele aanpak vraagt. Ik vraag de minister hoe die schamele 10 miljoen hiervoor wordt besteed. Gebeurt dat gefaseerd? Wat kan de coördinator überhaupt doen met 2,5 fte? Door de beperkte ondersteuning, de onduidelijke opdracht en een onduidelijk mandaat dreigt dit een symbolische functie te worden. Het moet anders en het kan anders, zoals we in Spanje hebben gezien, waar de aanpak van geweld tegen vrouwen stevig verankerd is, met gespecialiseerde agenten, gespecialiseerde rechtbanken, serieuze middelen en als belangrijkste een nationaal pact waarin politiek, politie, justitie, zorg, onderwijs en maatschappelijke organisaties zich hebben verbonden aan honderden concrete maatregelen. Dat is ook de ambitie die ik voor Nederland heb. Mijn vraag is wanneer het kabinet hiertoe het voortouw neemt. Het beschermen van vrouwen doe je namelijk niet met mooie woorden.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Wat doen we vervolgens in de tussentijd voor vrouwen die jarenlang worden bedreigd en mishandeld maar niet naar de politie of Veilig Thuis durven te stappen en die geen strafzaak tegen de dader willen of kunnen beginnen maar wel bescherming nodig hebben? Ik wijs de minister in dat kader op de aanpak van Suriname. Daar kunnen slachtoffers van huiselijk geweld namelijk zonder advocaat en zonder strafrechtelijke veroordeling bij de civiele rechter een beschermingsbevel aanvragen waarin in één keer een uithuisplaatsing en een contact- dan wel een gebiedsverbod voor de duur van maximaal drie jaar worden uitgesproken. Als je dat overtreedt, ben je strafbaar. Wij zeggen al jaren: niet de vrouw moet met haar kinderen naar een opvanghuis vluchten, maar de pleger moet het huis uit. Waarom zorgen we niet dat slachtoffers in Nederland op een vergelijkbare manier sneller en langduriger kunnen worden beschermd? Dat is de vraag die ik graag beantwoord wil hebben.

Voorzitter. Uiteindelijk begint bescherming bij het herkennen van de rode vlaggen. Zo is niet-fatale verwurging een van de ernstigste rode vlaggen voor femicide. Vrouwen die door hun partner worden gewurgd, lopen een zeven keer groter risico om later te worden gedood. Het verraderlijke is dat er vaak aan de buitenkant nauwelijks iets te zien is terwijl er inwendig ernstig letsel kan zijn. In drie regio's loopt een pilot, maar ook weer tijdelijk. Dat zou je, ook volgens het OM, moeten uitrollen, maar daar is geen geld voor.

Tot slot de kinderen, die in een toxische omgeving opgroeien. Ik zei al dat in Engeland deze kinderen, ook al worden ze niet geslagen, als slachtoffers met rechten worden erkend. Het OM heeft dat stilletjes uit de aanwijzing geschrapt. Ik wil van de staatssecretaris en de minister weten waarom dat gedaan is. Wat is daarvoor de reden? Ik stel die vraag niet voor niets. We weten namelijk inmiddels uit onderzoek dat kinderen die in een gewelddadige omgeving opgroeien een groter risico lopen om later zelf met geweld of criminaliteit in aanraking te komen, zeker wanneer ook armoede en een onveilige leefomgeving een rol spelen. Ik ben daarom blij met Preventie met Gezag. Dat is een belangrijke investering in jongeren in kwetsbare wijken, maar we weten allemaal dat preventie iets van de lange adem is. Dan helpt het niet als twintig gemeenten die tijdelijk financiering ontvangen, die middelen medio 2027 dreigen te verliezen door de taakstelling. Waarom laat deze minister deze twintig gemeenten, en daarmee jongeren, in de steek? Uiteindelijk wil hij ook dat die jongeren niet opgroeien tot de volgende Taghi of Bolle Jos, waar hij op dit moment zijn handen vol aan heeft.

Voorzitter. Deze begroting gaat over politieke prioriteiten. Ik zie te weinig terug voor de groep slachtoffers waar ik mij heel erg voor wil blijven inzetten. Ik verwachtte meer daaromtrent.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Een interruptie van de heer Mathlouti. Interrupties gaan in maximaal drieën — het mag ook minder — en houd het graag kort en bondig. Gaat uw gang.

De heer **Mathlouti** (D66):
Dank. Het was volgens mij een vlammend betoog van collega Mutluer, zeker als het gaat over het opgroeien in armoede of in een wijk waar heel veel uitdagingen zijn. Zij raakte daarbij aan het programma Preventie met Gezag en refereerde aan het korten

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

van een aantal gemeenten. Ze linkte dat ook aan de taakstelling. Kan mevrouw Mutluer daar iets meer over zeggen?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Daar kan ik zeker iets meer over vertellen. Het gaat namelijk om een kasschuif. Ik pak hem er even bij. Mijn collega Mathlouti heeft namelijk ook de begroting gelezen. Er is een taakstelling. Dat weten we. Alle ministeries hebben een taakstelling. Bij JenV wordt onder andere de politie daarvan uitgesloten, maar het raakt wel andere delen binnen de begroting, waaronder Preventie met Gezag. We weten dat twintig gemeenten tijdelijk geld ontvangen. Er staat gewoon in de begroting dat die middelen medio 2027 dus niet meer naar de gemeenten gaan, terwijl zij nu jongerenwerkers in dienst hebben, dat graag willen voortzetten en jongeren uit de criminaliteit willen halen. Dat vind ik best wel kwalijk. Je zou dit soort middelen juist structureel moeten maken.

De heer **Mathlouti** (D66):
Ik sta, denk ik, aan dezelfde zijde als mevrouw Mutluer als het aankomt op preventie. We moeten inzetten op preventie en daarvoor natuurlijk ook middelen beschikbaar stellen. We hebben dit interruptiedebatje een paar weken geleden ook gehad bij, ik meen, het commissiedebat Georganiseerde misdaad. Toen hebben we het er ook over gehad dat die middelen moeten werken. Hoe reflecteert mevrouw Mutluer op het beschikbaar stellen van geld voor preventie en de effectiviteit daarvan?

De **voorzitter**:
Mevrouw Mat … Nee, mevrouw Mutluer.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Nee, ik ben nog geen mevrouw Mathlouti.

De **voorzitter**:
Wie weet waar deze dag toe leidt.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
You never know, you never know.

De **voorzitter**:
Dat weet je nooit in de politiek.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik vind dat best ernstig. We weten allemaal dat preventie iets van de lange adem is en dat je pas over enkele jaren de effectiviteit van een aantal maatregelen kunt meten. Aan de andere kant heb ik ook gemeenten gesproken die al wel met hele stevige, bewezen effectieve maatregelen aan het werk zijn. Ik heb eerder ook in menig commissiedebat gepleit voor het landelijk uitrollen van dat soort hele effectieve maatregelen, zoals "Jij bepaalt". Volgens mij heet dat programma zo. Of is het "Jij bepaalt wie je bent"? Nou ja, u snapt wel wat ik bedoel. Dat kan. Aan de andere kant moet je wel ook die twintig wat kleinere gemeenten de ruimte geven om die jeugdigen, die de verleiding van de criminaliteit niet kunnen weerstaan, weer gewoon terug de schoolbanken, terug de samenleving, in te helpen. Daar heb je middelen voor nodig. Daar heb je die jongerenwerkers voor nodig. Het is natuurlijk te zot voor woorden dat je dus niet

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

investeert in preventie, maar straks wel miljoenen besteedt aan criminelen, die het dit land natuurlijk heel erg lastig maken.

De **voorzitter**:
Tot slot.

De heer **Mathlouti** (D66):
Ik ben het helemaal eens met dit verhaal van mevrouw Mutluer, maar het complete verhaal is natuurlijk breder. Ik ben het namelijk helemaal met u eens dat we moeten blijven inzetten op maatregelen en interventies, die heel effectief zijn en die ook bewezen effectief zijn. Bij een aantal moeten we natuurlijk ook geduld hebben en moeten we een lange adem hebben, omdat het effect daarvan pas op de lange termijn zichtbaar is. Bent u het wel met mij eens dat we ook kritisch moeten zijn op de projecten — die zien we ook — die eigenlijk helemaal niet zo effectief zijn en waarvan verschillende experts ook zeggen dat het eigenlijk weggegooid geld is?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Het wordt gemonitord. Denk aan Preventie met Gezag. Hoe gemeenten daaraan invulling geven, wordt gewoon gemonitord, bij mijn weten, door professoren. Aan de andere kant hoop ik niet dat D66 nu zegt: o, het is niet bewezen effectief, dus dan is het terecht dat deze twintig gemeenten gekort worden op hun Preventie met Gezaggelden. Dat zou ik namelijk een hele kwalijke zaak vinden. Hij zei namelijk net: ik sta naast u. Dan verwacht ik ook dat mijn collega van D66 straks ook met voorstellen komt om niet die middelen uit die Preventie met Gezaggelden te gebruiken als dekking, maar juist middelen toe te voegen, zodat gemeenten daadwerkelijk iets kunnen doen voor deze jongeren.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Een ander punt. Ik heb bewust even gewacht op het einde van het betoog van mevrouw Mutluer. We begonnen zojuist het debat met de documentaire die we gisteren volgens mij allemaal met ontluistering hebben bekeken. De meest afschuwelijke beelden en symbolen zagen we daarin voorbijkomen. Ik zou het Openbaar Ministerie willen vragen daar vooral naar te kijken, en dat zal het vast ook wel doen. Tegelijkertijd constateer ik dat we in het straatbeeld wel meer symbolen zien van terroristische organisaties en van extremisme, waarvan ik ook heel graag zou willen dat die zo snel mogelijk uit het straatbeeld verdwijnen.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Ik kom tot mijn vraag, voorzitter. Het gaat om de "Hup Hamas"-bordjes en de ISIS-vlaggen. Het verbaast mij dat mevrouw Mutluer, dat PRO, ervoor kiest om die beelden en symbolen niet uit het straatbeeld te verwijderen. Waarom kiest mevrouw Mutluer ervoor om juist de "Hup Hamas"-beelden en de ISIS-vlaggen niet uit het straatbeeld te laten verdwijnen?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik weet niet hoe mijn collega van het CDA aan deze beweringen komt. Ik vind het walgelijk dat er op 7 oktober allemaal pamfletten op straat komen met "Hup Hamas"

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

erop. Ik vind dat walgelijk en onrespectvol. We hebben hier meerdere discussies gehad waarin werd gezegd: de burgemeester moet ontslagen worden, want die treedt niet op! Uiteindelijk hebben meerdere collega's hier gezegd dat je naar de wet moet kijken. Wat kan en wat kan niet? De Wet strafbaarstelling verheerlijken van terrorisme komt eraan. Daar gaan we heel kritisch naar kijken. We zullen dan vast ook een debat hierover voeren, maar u, zeg ik via de voorzitter richting mijn collega van het CDA, moet niet doen alsof ik dat allemaal goed zou vinden. Burgemeesters zijn verantwoordelijk voor de openbare orde en voor demonstraties. Zij zijn verantwoordelijk binnen de kaders van de wet, die verschillende wijzen toekent om te handelen bij dit soort walgelijke vertoningen. Punt.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
We moeten het debat wel zuiver voeren. We moeten de burgemeesters helpen om de wet aan te passen zodat ze ook kunnen ingrijpen. We weten dat het nu juridisch ontzettend ingewikkeld is om strafrechtelijk in te grijpen als iemand met een Hamasbordje bij een demonstratie verschijnt of als iemand met een ISIS-vlag wappert. Het Openbaar Ministerie zegt: kom alsjeblieft met de Wet strafbaarstelling verheerlijken van terrorisme. Mevrouw Mutluer deelt met mij de afschuw over dit soort beelden in het straatbeeld. Kan ik daaruit afleiden dat zij heel welwillend naar dit wetsvoorstel gaat kijken?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik zal niet onder stoelen of banken schuiven dat wij hier uiteraard iets mee willen doen, maar dat betekent niet dat wij blindelings voor een wet gaan stemmen. De vrijheid van meningsuiting wordt in sommige gevallen namelijk ook beperkt. Wij gaan op een constructieve wijze naar de Wet strafbaarstelling verheerlijken van terrorisme kijken, die overigens geen onderdeel is van deze begroting. Ik wil graag de laatste versie van dat wetsvoorstel zien. Er zijn 15.000 reacties geweest op dat wetsvoorstel. Dat vind ik nogal wat. Wij gaan met open vizier naar het wetsvoorstel kijken, met de kritische kanttekeningen die zijn geplaatst, zonder daarbij uit het oog te verliezen wat dit soort uitingen doet met mensen. Meer dan dat kan ik nu niet zeggen, want ik heb die hele wet niet eens gezien.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Het is niet en-en. Mevrouw Mutluer deelt de afschuw, maar nu ik een hele concrete vraag stel over het wetsvoorstel krabbelt ze toch terug en heeft ze wat bedenkingen. We weten allemaal dat er al jaren over dat wetsvoorstel wordt gesproken, dus het kan niet zo zijn dat mevrouw Mutluer helemaal niet weet wat daarin staat. Wij treden heel veel samen op als het gaat om het verwijderen van onlinebeelden van radicalisering. Laten we dan ook samen optrekken om de fysieke uitingen van terrorisme en extremisme uit het straatbeeld te verwijderen. Mijn concrete laatste vraag is: wat zou mevrouw Mutluer willen doen om dit soort beelden van terroristische organisaties en symbolen van extremisme uit het straatbeeld te verwijderen? Wat stelt zij voor?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Nogmaals, volgens mij hebben we het hier over de begroting. Het is geen geheim dat wij op een kritische wijze zullen kijken naar dit wetsvoorstel. Er is net een schriftelijke ronde

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

geweest. Wij hebben onze vragen voorgelegd aan de minister. Ik wacht die antwoorden af. Op basis daarvan gaan we besluiten of we voor de wet gaan stemmen of dat we met amendementen en voorstellen gaan komen om het anders te doen, maar ik ga daar bij deze begrotingsbehandeling niet op vooruitlopen. Dat vind ik gewoon niet gepast. Het staat buiten kijf dat wij kritisch zijn.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):
Ik wil even terugkeren naar de hoofdmoot van de bijdrage van mevrouw Mutluer: haar bekende inzet als het gaat om het strijden tegen intieme terreur, geweld tegen vrouwen, femicide et cetera. De SGP-fractie steunt dat voor honderd procent. Vrouwen verdienen alle respect, liefde et cetera. Juist omdat mevrouw Mutluer er zo veel woorden aan wijdde, wil ik er een vraag over stellen. Het woord "mannenmishandeling" kwam niet terug in dat hele verhaal. Ik stel die vraag altijd met enige schroom, terwijl we weten dat mannen net zo vaak slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Het zijn er 80.000 per jaar. Kan mevrouw Mutluer daarop reflecteren? Is er dan toch sprake van een blinde vlek, misschien niet bij mevrouw Mutluer, maar wel wat betreft de aanpak ervan?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik begon mijn bijdrage heel bewust met felicitaties in verband met Internationale Mannendag. Nee, er is geen blinde vlek. Ik ben me er terdege van bewust dat bij femicide 60% van de vrouwen die vermoord worden, vermoord wordt door een partner of ex-partner. Bij de mannen is dat 4%. Het gebeurt. 1,3 miljoen mensen hebben met huiselijk geweld te maken. Daarvan is, denk ik, niet net zo veel man, maar wel een deel. Ik was voornemens om met collega Van Dijk naar een mannenopvang te gaan. Ik zie namelijk dat het gesprek over femicide en intieme terreur gelukkig ook mannen heeft doen realiseren: als het mij overkomt, ga ik er wat van zeggen en opstaan. Er rust namelijk een enorm taboe op het onderwerp. In dat opzicht trek ik graag met collega Diederik van Dijk op. Maar dat laat onverlet ... U kent mijn prioriteiten, meneer Van Dijk. Ik ben een feminist. Ik zal altijd blijven opkomen voor vrouwen die slachtoffer worden van geweld achter de voordeur en op straat.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):
Met dat laatste ben ik het natuurlijk honderd procent eens. Ik ben bepaald geen feminist, maar ik wil mij ook voor honderd procent inzetten voor de veiligheid van vrouwen. Ergens zou ik er dus juist vandaan willen blijven dat het iets van een mannen- en vrouwendingetje wordt. Als het gaat over slachtoffers van huiselijk geweld, hebben we het over 80.000 mannen per jaar. Dat is ook gewoon mega. Zouden we het niet veel meer bij elkaar moeten zetten en het niet uit elkaar moeten trekken in de trant van "vooral vrouwen" of "vooral de andere kant"? Hebben we geen gemeenschappelijke aanpak van dit megaprobleem rond huiselijk geweld nodig? Zowel vrouwen als mannen worden heel vaak slachtoffer.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Nee, ik ga ze niet gelijktrekken. De redenen waarom een vrouw met intieme terreur, geweld of mishandeling te maken kan hebben, kunnen ook te maken hebben met het patriarchale gedachtegoed. Als een man mishandeld wordt door een vrouw, heeft dat misschien andere redenen. Wel heb ik behoefte aan onderzoek daarnaar, veel meer dan nu. Dan kunnen we veel gerichtere maatregelen nemen, om ook mannen te beschermen. Wat dat betreft kunnen we dus samen optrekken. Het kan echter niet zo

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

zijn dat we ze gelijktrekken, niet alleen gelet op de omvang, maar ook gelet op de redenen waarom bepaalde mishandelingen en bedreigingen plaatsvinden. Punt.

De **voorzitter**:
Tot slot.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):
Ik tel de zegeningen, zogezegd. Dat weet ik van mevrouw Mutluer. Fijn om hierin gezamenlijk te kunnen optrekken. Ik ben het niet eens met haar waarneming dat het één veel groter is, of met haar waarneming over de achtergronden. Inderdaad — maar ook daar zal mevrouw Mutluer van weten — hebben mannen vaak te maken met een soort psychische terreur vanuit vrouwen. Laten we vooral niet doen alsof dat minder erg is. Hoe dan ook ga ik het gesprek daarover graag verder aan met mevrouw Mutluer. Ik wil kijken waarin we wellicht gezamenlijk kunnen optrekken. Dus dank, mevrouw Mutluer.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik ben het met mijn collega eens dat het allebei heel erg is. Daarom ben ik ook blij dat de wet om psychisch geweld strafbaar te stellen op ons verzoek binnenkort naar de Kamer gaat. Elke vorm van psychisch geweld, jegens wie dan ook, of het gericht is richting een vrouw of richting een man of dat het binnen een sekte plaatsvindt, moet straks hopelijk strafbaar zijn. Hopelijk kan ik de wet begin 2027 tegemoetzien.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Ik voel me een beetje spuit elf, maar dat heeft te maken met het onderwerp Preventie met Gezag, waarover het in de eerste interruptie even ging. Ik deel enerzijds de zorg van mevrouw Mutluer. Tegelijkertijd kan ik niet ontkennen dat de bewezen effectiviteit nog best weleens lastig aantoonbaar is. Dat geeft me een beetje het gevoel — ik ben benieuwd in hoeverre mevrouw Mutluer dat met me deelt — dat heel veel gemeentes toch heel vaak zoekende zijn naar wat helpt en wat ze met het geld moeten. Niets doen helpt het in ieder geval ook niet op te lossen. Zouden we niet veel meer naar een soort uniformiteit toe moeten? Dan zeggen we: gemeentes hebben gewoon de keuze uit een paar echt bewezen effectieve toepassingen.

Zou mevrouw Mutluer tegelijkertijd met mij een lans willen breken voor de randgemeentes — ik noem er even eentje vlak bij mij: Capelle aan den IJssel — die met dezelfde problematiek te maken hebben? Het zijn twee vragen in één, voorzitter.

De **voorzitter**:
Oké. Dan tel ik die zo.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Die hebben met dezelfde problematiek te maken, maar komen juist niet in aanmerking voor geld van Preventie met Gezag.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Als u mij diep in mijn hart zou kijken, zou ik zeggen, juist ook omdat ik zelf in zo'n wijk ben opgegroeid en later bestuurder ben geweest: ik zou willen dat elke gemeente iets van een Preventie met Gezaginterventie mag toepassen in die gemeente. Ik heb eerder gezegd dat je een blauwdruk nodig hebt. Er zijn echt een aantal maatregelen die overal goed zouden passen en werken. Die moet je toepassen. Denk aan specialistische

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

jongerenwerkers, jongerenwerkers die online aan de slag kunnen, omdat de wereld van de jongeren ook verandert. Het gaat om een blauwdruk met de mogelijkheid voor een couleur locale. Elke situatie binnen een gemeente kan namelijk ook net iets anders zijn en net iets anders vragen. Die dingen gebeuren niet. Wat zie je dan? Elke gemeente moet het wiel opnieuw uitvinden. Er komt weer een nieuw project en weer een nieuw project. Daar ben ik geen voorstander van. Daarom moeten we er, denk ik, voor zorgen dat niet alleen die 27 gemeentes structureel geld ontvangen, maar in ieder geval de 20 gemeenten die nu gekort worden, en het liefst alle gemeenten. We moeten heel erg gaan nadenken: jongens, we hebben nu al gemonitord wat effectief is en wat niet; kunnen we die blauwdruk straks landelijk uitrollen? Dat zou ik echt het allerliefste willen, met natuurlijk wat couleur locale; die moet je altijd behouden.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Precies en tot slot. Als het dan niet Preventie met Gezag is, is mevrouw Mutluer het met me eens dat we de minister dan vooral zouden moeten vragen naar een alternatief dat voldoet aan "een soort blauwdruk met ruimte voor couleur locale", maar waarvoor veel meer gemeentes met diezelfde problematiek in aanmerking zouden kunnen komen?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Dat zou ik willen, maar ze worden gekort. Er is gewoon geen geld voor. Daar moeten we wat aan doen.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Ik heb even wat vragen aan mevrouw Mutluer over intieme terreur. Ik ben enorm geschrokken toen ik de cijfers vanuit verschillende bronnen naast elkaar ging leggen. Ik weet dat er bij u een groot urgentiebesef is, maar dat is er nog niet bij iedereen. Denk aan een intake en service bij de politie, denk aan Meld Misdaad Anoniem. Zo kan ik wel even doorgaan. Die cijfers komen niet allemaal bij elkaar. Dan zie ik dat het probleem veel groter en urgenter is dan wij hier in de Kamer soms weleens beseffen. Dat zeg ik zeker niet tegen mevrouw Mutluer, want zij zit er goed in. Vraag één is dus of u dit beeld herkent en of we dit niet af en toe eens wat beter bij elkaar moeten brengen voor het urgentiebesef en de agenda. De tweede vraag die ik hier stel, is de volgende. Er is een motie aangenomen over ouderenmishandeling. In mijn bijdrage ga ik er nog explicieter op in. Ik vind dat die motie een plaats moet krijgen in het beleid, en niet vanuit hiërarchie. Vindt u dat ook?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Dat zijn twee hele belangrijke vragen. Wat wij heel slecht doen, is monitoren. Professor Liem heeft getracht om hier in Den Haag met een monitor te starten. Dat is fijn. Maar in landen als Spanje hebben ze een heel speciaal observatorium waar al die cijfers vanuit verschillende hoeken bij elkaar komen. Denk aan de rechtspraak, politie en Veilig Thuis. Dan heb je zicht op het probleem en kan je veel gerichter handelen. Dat is de reden waarom ik mijn beklag doe. Ja, we hebben een nationaal coördinator met 2,5 fte en 10 miljoen waarvan ik me afvraag of die wel goed zal worden besteed. Maar je zou naar een nationaal pact moeten gaan, met de samenleving, met deze Kamer en met allerlei instellingen. Je zou het moeten monitoren. Er zou meer geld naartoe moeten gaan. Als we het probleem van intieme terreur daadwerkelijk serieus nemen — ik weet zeker dat

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

we dat allemaal doen — dan moet er ook boter bij de vis komen. Maar die komt er niet; we beginnen weer opnieuw. Ik vind het heel kwalijk. Het is alsof we het gewoon niet serieus nemen. Dat is mijn eerste antwoord.

Mijn tweede antwoord is het volgende. Ouderenmishandeling komt veel vaker voor dan we denken. Hebben we daar oog voor? Weinig. Hebben gemeenten dat? Een enkeling. Ik vind dat ouderenmishandeling dus ook onderdeel moet worden van beleid. Dus ja.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Dat vind ik verheugend om te horen. We gaan het echt samenstellen. Op uw eerste antwoord zeg ik: ik ben echt voorstander van een caleidoscoop op intieme terreur. Dan krijg je namelijk urgentie en veel beter beleid. Dat is niet om te bureaucratiseren, want de gegevens liggen er. Over hoe dat eruitziet, gaan we in de toekomst praten. Daar ga ik u zeker in steunen. Dank u wel.

De **voorzitter**:
Mevrouw Mutluer, kort en bondig.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik ben klaar.

De **voorzitter**:
Mevrouw Bikker nog niet met u.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Samen met mevrouw Mutluer ben ik met een deel van deze commissie naar Engeland geweest, juist ook om het te hebben over de aanpak van mensenhandel en uitbuiting; ik kijk om me heen en ik denk dat wij met z'n tweeën over zijn. Ik zie wel dat de minister de aanpak van mensenhandel in de top vijf van de veiligheidsstrategie heeft staan, maar ik mis concrete actie, of het nou gaat om een landelijk opsporingsteam voor mensenhandel of om uitbreiding van de uitstaptrajecten voor vrouwen die de dupe zijn van uitbuiting in de seksindustrie. Hoe ziet collega Mutluer dat?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Mevrouw Bikker heeft mij aan haar zijde. Ik heb eerder gezegd dat het zo versnipperd is. Elke gemeente heeft haar eigen beleid, soms geen aandacht en soms geen middelen, terwijl het eigenlijk een grensoverschrijdend probleem is. Dit moet je centraal oppakken. Daar hebben we eerder gezamenlijk voor gepleit. Dat wordt niet opgepakt. Daar pleit ik wel voor, want in the end gaat dat het verschil maken. Het is hartstikke goed dat het onderdeel wordt van de veiligheidsstrategie, maar collega Bikker en ik weten allebei dat als gemeenten moeten gaan bezuinigen, wat ik de komende periode verwacht, dat altijd ten koste van dit soort projecten gaat. Dat vind ik kwalijk. Daarom moet het gewoon centraler aangestuurd worden.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Daar proef ik al bijna steun uit voor het amendement dat wij inderdaad indienen om die uitstaptrajecten van iets meer geld te voorzien, maar ook om er daarmee voor te zorgen dat gemeenten echt de daadwerkelijke zorg kunnen leveren die daarbij past. Mijn tweede punt ziet ook op de opsporing, want ik heb in Engeland ook geleerd dat daar juist een grote betrokkenheid is en dat het een haaldelict is: pas door op te sporen en

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

daar actief op in te zetten vind je mensenhandelaren, niet door signalen af te wachten. Deelt collega Mutluer dat en zullen we samen, hopelijk Kamerbreed, een initiatief nemen om dat steviger in de steigers te gaan zetten?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik zal het amendement beoordelen op de dekking. Dat geef ik alvast mee. Wat betreft de opsporing vind ik het wel ingewikkeld, omdat ik waarschijnlijk van de politie zal horen: wij moeten kiezen. Ik moet u eerlijk bekennen dat ik nog niet weet welke belasting dit oplevert en ten koste van welke opsporing dit zal gaan. Daar moeten we dus wel serieus naar kijken. Dat is het eerlijke antwoord.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Dat eerlijke antwoord herken ik, want ook ik heb gezegd dat de minister volop moet doorgaan met het aanpakken van de zware drugscriminaliteit, en daarop kan juist in deze fase geen snippertje gas teruggenomen worden. Maar wij zien in ons land, en ook in de afgelopen tijd op de Wallen, wat een misstanden er zijn, al jarenlang. We schrijven op dat het een prioriteit is in de aanpak, maar de landelijke aanpak is versnipperd. Collega Mutluer had het net over boter bij de vis en over het juist voorkomen dat vrouwen mishandeld worden. Dan vind ik dat dat op dit terrein al helemaal geldt. Ik hoop dus echt dat we daarin samen een stapje extra kunnen zetten. Daar kijk ik naar uit.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Wat mij betreft moet vanuit het Rijk meer de regie worden genomen, en moeten we dus ook meer kijken naar het wegnemen van die versnippering. Daar ben ik groot voorstander van.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Ik wil nog even terugkomen op de Hamasuitingen. Ik weet dat mevrouw Mutluer zich daartegen verzet. Ze heeft zonet ook gezegd dat ze die walgelijk vindt. Maar er wordt ook steeds gezegd dat we niks kunnen als we die wet verheerlijking terrorisme niet hebben, en volgens mij klopt dat niet. Artikel 137c van het Wetboek van Strafrecht zegt namelijk dat een uiting strafbaar is als deze opzettelijk beledigend is voor een groep mensen vanwege bijvoorbeeld hun godsdienst en dat er een grens wordt overschreden als mensen worden weggezet als misdadig vanwege afkomst of geloof. Die combinatie zien we natuurlijk wel heel vaak. Het is niet alleen de vlag, maar daar worden ook uitingen bij gedaan. Het kan dus wel aangepakt worden. Ik wil van mevrouw Mutluer weten hoe zij daartegen aankijkt. We moeten er binnen de huidige wet toch alles aan kunnen doen om dit soort dingen gewoon wel strafbaar te maken?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Dat vind ik een hele goede vraag, omdat ik mevrouw Van der Plas eerder in een bijdrage heb horen zeggen: leuk, die wet verheerlijking terrorisme, en daar kan ik wel op wachten, maar het kan al. Volgens mij heeft u dat letterlijk gezegd, in meerdere bijdrages. Uiteindelijk weten we ook dat het aan het OM is om die beslissing te nemen. Ik kan niet op de stoel van het OM gaan zitten, maar ik heb natuurlijk dezelfde vraag: wat kan er al binnen de mogelijkheden van de huidige wet, en wat kan het OM al doen?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Dat begrijp ik, maar kijk, we maken hier ook beleid en wij roepen de minister op om dingen te doen. We hebben het hier ook vaak over het OM. Ik vind het toch best lafjes, hoewel niet van mevrouw Mutluer persoonlijk, om te zeggen "we moeten eerst die wet hebben", terwijl we binnen het Wetboek van Strafrecht haakjes vinden om het gewoon wel aan te pakken. Dan is het inderdaad aan het OM om dat te doen, maar dat het niet kan, klopt gewoon niet.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik heb alleen maar gedoeld op de burgemeesters die aangeven dat ze binnen de kaders van de wet handelen. Het is uiteindelijk, nogmaals, aan het OM, dat naar alle factoren kijkt op basis waarvan het iemand wel of niet vervolgt. Ik denk dat deze vraag ook gericht moet zijn aan de minister, of gesteld moet worden wanneer we het wetsvoorstel hier in behandeling nemen. Meer dan dat kan en durf ik er niet over te zeggen.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Nee, nou ja. Zie het als een aanmoediging om die vraag aan de minister te stellen, zou ik zeggen. Dan mijn laatste opmerking. Binnen artikel 137c van het Wetboek van Strafrecht staat ook, hoewel niet letterlijk, dat een vlaguiting niet direct strafbaar is. Bijvoorbeeld de vlag "we support Hamas" is dus niet direct strafbaar, maar wel in de combinatie met het goedpraten van gewelddadige acties zoals die van 7 oktober.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Ook die combinatie zien we bij de demonstratie in Amsterdam: én er zijn vlaggen, én 7 oktober wordt goedgepraat. Dat is gewoon strafbaar, zeg ik ook even richting de minister.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik denk dat ook dit echt door de minister moet worden beantwoord. Ik hoor het. Volgens mij gaan we nog uitgebreid met elkaar het gesprek voeren over het demonstratierecht en over de wet tegen het verheerlijken van terrorisme. Maar deze vragen heb ik ook.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Ik wilde dit onderwerp eerst laten gaan, omdat mevrouw Mutluer er zelf voor heeft gekozen om er in haar bijdrage niet over te beginnen, wat ik op zichzelf ook wel verontrustend vind. Ik hoor wel gemixte antwoorden in de bijdrage van mevrouw Mutluer. In antwoord op een van mijn collega's zei ze dat haar partij "zeer kritisch" — dat was de letterlijke bewoording — naar de wet gaat kijken. En na een vervolginterruptie zei ze: we gaan er "met open vizier" naar kijken. Dat is een draai van 180 graden in enkele minuten. We hebben de burgemeester van Amsterdam gezien. Ik ben daar zelf vrij lang raadslid geweest, dus ik ken de uitdagingen waar zij voor staat. Zij heeft gezegd: geef ons alsjeblieft die wet om ervoor te zorgen dat wij kunnen optreden. Nu hoor ik mevrouw Mutluer hier zeggen dat het al mogelijk is. Wat is dan waar? Heeft de burgemeester de wet nodig? Of heeft de burgemeester voldoende instrumenten?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Het is heel erg interessant hoe mijn woorden er selectief uit worden gehaald. Eén: de begroting gaat over geld en over middelen, niet over de wet tegen verheerlijking van terrorisme. Die wet gaan we krijgen en daarom heb ik die niet genoemd. Ik heb mijn prioriteiten genoemd. Dat is volgens mij vrij helder. Dus dat is de reden. Dat is één.

Natuurlijk kijken we altijd met open vizier naar wetten. Anders had ik hier direct gezegd: we gaan tegen de wet stemmen die ik nog niet heb gezien. Ik heb wel — tevens als mederapporteur, zoals ook mijn collega — gezien dat er 15.000 reacties op die wet zijn gekomen en dat het College voor de Rechten van de Mens kritisch is, vooral omdat dat het risico ziet dat mensen angstig zullen zijn voor strafrechtelijke consequenties. Dat zie ik. Dat zullen we moeten beoordelen. Dus natuurlijk kijken we er kritisch naar, met al die kanttekeningen die door heel veel mensen zijn gemaakt. Volgens mij moeten we gewoon heel netjes op die wet wachten. Ik heb me heel zuiver op de begroting gefocust en punten ingebracht die geld en financiën raken. Laten we alsjeblieft dit gesprek voeren. Ik meen het. Anders had ik gezegd: natuurlijk gaan we gelijk tegenstemmen. Nee, we gaan gewoon dat gesprek met elkaar voeren op een kritische wijze, zoals u dat van PRO kent, op een ander moment en op een zuivere wijze.

De **voorzitter**:
Mevrouw Martens-America, via de voorzitter.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Wat ik er samenvattend uit opmaak is dat u kritisch maar met een open blik naar de wet zult kijken. Maar er is nog een vraag waar ik geen antwoord op heb gekregen. De burgemeester vroeg er expliciet om. Volgens mij zat ze bij Buitenhof toen ze zei dat ze die wet nodig heeft om daadwerkelijk die verschrikkelijke beelden te kunnen verbieden. Maar ik heb PRO ook horen zeggen dat het nu al mogelijk is. Misschien kan mevrouw Mutluer toch haar licht laten schijnen op het verschil tussen de burgemeester en de fractie van PRO hier in de Tweede Kamer.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik laat de opmerkingen van mevrouw Halsema voor haar rekening. Zij was terecht, heel terecht, verbolgen over het feit dat zij in deze Kamer de schuld kreeg van dat er niks werd gedaan en dat er vervolgens om haar ontslag werd gevraagd, terwijl wij allemaal weten dat wij daar niet over gaan. In die zin snap ik haar boosheid tijdens zo'n uitzending. Dat is één. Ik heb tegen mevrouw Van der Plas gezegd dat ik begrijp dat zij in meerdere bijdrages heeft aangegeven: het zou eigenlijk moeten kunnen, maar dan moet je wel alle andere factoren meewegen, want dan kan het OM bepaalde zaken bestraffen. Ik denk dat dat klopt. Maar volgens mij is die vraag ook gericht aan de minister. Ik wil dat antwoord van de minister ook weten, ook voor de voorbereiding van onze debatten.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Het antwoord ging over heel veel, behalve over wat ik vroeg. Die motie tegen de burgemeester — daar hebben wij tegen gestemd — heeft niets te maken met de simpele vraag die ik aan mevrouw Mutluer stelde. De burgemeester vraagt op basis van

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

haar inhoudelijke instrumentenbox: geef mij deze wet om ervoor te zorgen dat ik deze verschrikkelijke situatie kan verbieden. De fractie van PRO heb ik horen zeggen dat het al mogelijk was. Dus nog los van het feit wat hier gebeurt en allerlei randzaken, vraag ik wat het verschil van inzicht is tussen de burgemeester van de hoofdstad, die zegt "geef mij dit", en de fractie van PRO in de Tweede Kamer, die als politieke partij zegt "zij kan dat al". Waar zit dat licht?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Dan moet mijn collega van de VVD mij wel goed samenvatten. Ze doet dat nu voor de tweede keer niet goed. Ik geef aan dat het volgens mij mogelijk is, maar dat ik er een vraag over heb aan de minister. Wat onze burgemeester en vele andere burgemeesters vinden, ga ik gewoon meewegen op het moment dat we dat debat hebben. Dat is gewoon hoe wij in deze Kamer werken. Er zijn voorstanders, er zijn tegenstanders en uiteindelijk maak je een afweging. Dat is wat ik ga doen. Of het wel of niet mogelijk is en hoe dat kan, is een vraag die we nu aan de minister stellen, want ik deel die vraag van mevrouw Van der Plas. Meer dan dat is het niet.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
Ik ga even door op de vragen die al door mijn collega's zijn gesteld. Ik krijg toch wel wat moeite met het verhaal van mevrouw Mutluer. Zij zegt in antwoord op de vraag van mevrouw Van der Plas dat we de maximale ruimte moeten benutten. In antwoord op de collega van de VVD zegt zij: het kan eigenlijk al. Maar nou is er vorige week, of de week daarvoor, gestemd over een motie van mij. Die vraagt het kabinet nu al alle bestaande juridische mogelijkheden maximaal te benutten om terrorismeverheerlijking aan te pakken En wie stemt tegen? Uw fractie, PRO. Zeg het maar.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Nogmaals, dit is de begroting, en wij gaan niet voor moties stemmen die iets vragen wat al kan, die zo ver gaan of overbodig zijn. Wij hebben daar een afweging in gemaakt. We hebben volgens mij regelmatig moties. Nogmaals, we kunnen het hier heel lang over de wet over terrorismeverheerlijking hebben, maar dat debat wil ik op enig moment met elkaar voeren. Ik heb de minister gevraagd wat niet kan, in lijn met mevrouw Van der Plas. Voor de rest gaan wij met een open vizier en kritisch naar dat wetsvoorstel kijken. Dan wil ik dit debat uitgebreid voeren, ook met mevrouw Lammers.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
Ik begrijp dat mevrouw Mutluer nu wil wegdraaien van de vraag en dat zij dit nu niet wil bespreken. Maar het is natuurlijk wel heel erg raar als u net in antwoord op mevrouw Van der Plas zegt dat u wil dat de maximale ruimte wordt benut en vervolgens tegen deze motie stemt.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Omdat het een overbodige …

De **voorzitter**:
Hohoho!

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Sorry, voorzitter. Excuses.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De **voorzitter**:
Mevrouw Lammers, we spreken via de voorzitter.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
U stemde dus tegen deze motie. Dan kunt u zeggen dat het een overbodige motie is, maar ik hoor mevrouw Mutluer ook niet zeggen wat er nu wél kan. En waarom doen we dat dan niet?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Volgens mij is het gewoon een overbodige motie, en die vraag moet mevrouw Lammers gewoon aan de minister stellen.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Nog eventjes over de burgemeester van Amsterdam, want die huilt krokodillentranen voor de televisie, maar ze kan deze demonstraties wel degelijk aanpakken. Er zijn namelijk twee routes. Het kan via het strafrecht, via het OM. Daar staat zij buiten en daar kan zij verder weinig mee. Althans, dat is niet helemaal waar, maar goed. Maar het kan ook via de algemene plaatselijke verordening. Daarin kun je namelijk de spelregels vastleggen voor een demonstratie. Ik ben dus eens gaan kijken wat de gemeente Amsterdam hierover heeft vastgelegd. Dat is nul komma nul. Zij geven in feite carte blanche: donder maar aan tijdens demonstraties. Andere gemeentes hebben wél regels vastgelegd. Is mevrouw Mutluer het ermee eens dat mevrouw Halsema zeker wel instrumenten heeft om deze zaken aan te pakken, sowieso al via de algemene plaatselijke verordening?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Elke burgemeester handelt bij mijn weten binnen de mogelijkheden die er zijn. Daar ga ik niet in acteren. Ik ben Kamerlid en ik spreek deze minister aan, niet de burgemeester, want daar gaan de raadsleden over. Burgemeesters bespreken dat binnen hun driehoek en met de politie: wat kan wel en wat kan niet? Daar moeten we vertrouwen in hebben. Als ze dingen niet goed hebben gedaan, dan zijn het de raadsleden die hen daarop aanspreken. Punt.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Nou, ik vind dat wel een beetje te gemakkelijk. Het is ook een probleem in Nederland. Ze zeggen altijd "Jantje moet het doen" of "Pietje moet het doen" en ondertussen gebeurt er niks. Ondertussen blijven ze met al deze spandoeken rondlopen. Want ook volgens het strafrecht — ik kijk even een beetje met één oog naar de minister — zijn er gewoon artikelen waarmee je gewoon deze zaken kan aanpakken. Dat kan gewoon. Ze zeggen wel dat het in de context moet kunnen, maar dit past gewoon in de context. Mijn vraag aan mevrouw Mutluer is gewoon: klopt het dat de burgemeester van Amsterdam via de algemene plaatselijke verordening demonstraties kan aanpakken en voorwaarden kan stellen? Ja of nee?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Volgens mij moet u die vraag aan de minister stellen. Uiteindelijk bepaalt een burgemeester binnen welke kaders die handelt bij demonstraties.

Daar laat ik het bij, voorzitter.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De **voorzitter**:
Dank u wel, mevrouw Multluer. Het woord is aan mevrouw Abdi, eveneens namens de fractie van PRO, in de eerste termijn. Gaat uw gang.

Mevrouw **Abdi** (PRO):
Voorzitter. Als je wilt weten hoe het met een samenleving gaat, dan moet je naar de gevangenissen kijken. Het laat als spiegel zien waar het systeem faalt. Ik had eerder gewaarschuwd, en een aantal collega's ook, dat door de enorme optelsom van renovaties het moment zou aanbreken dat het zogeheten eindverlof verruimd zou worden. Dat moment is nu aangebroken. Laat het meteen helder zijn van mijn fractie: ik heb hier moeite mee. Ik heb hier moeite mee omdat het te ad hoc is en gedreven vanuit een crisis. We hebben het nog steeds over noodmaatregelen. Mijn eerste vraag aan de staatssecretaris is: wanneer gaan we stoppen met deze strafkorting en wat kunnen we nou beter doen?

Het is ook belangrijk om hier rekening te houden met de nabestaanden en slachtoffers. Hoe worden zij geïnformeerd? Hoe verhoudt dit zich tot de voorwaardelijke invrijheidstelling?

Ik zie ook breder de vraag wanneer we nou eens tijd en energie gaan steken in iemand die eigenlijk bijvoorbeeld een vrouw stalkt niet een maand eerder vrij te laten — hier ben ik achter gekomen — omdat er te weinig cellen zijn, in plaats van de moeite die we nu doen om allerlei veelplegers vast te houden waarvan je je kan afvragen of ze überhaupt in een cel horen of juist eerst zorg moeten ontvangen om dat te voorkomen. Kortom, het is tijd om veel scherper te kiezen. Daarom is het goed dat er een actieplan ligt en dat de staatssecretaris zich hier vanuit haar ervaring hard voor maakt. Dat steunen we dus.

Ik heb in meerdere debatten ook al eerder gezegd dat dit staat en valt bij het personeel. Laat ik beginnen met zeggen dat ik diep ontzag heb voor de vakmensen die werken bij de DJI. Maar ik vraag me inmiddels ook af of er niet een actieplan voor het personeel moet komen, want hoe zit het nu daadwerkelijk met hun salariëring? We kunnen hier een hele tijd over soebatteren, maar ik schaam me voor het salarisniveau van de mensen die zulk belangrijk werk doen onder moeilijke omstandigheden. Dat wordt niet gereflecteerd in salaris. Dus ook hier hoor ik graag van de staatssecretaris wat we hierin kunnen doen.

Hoe houden we de mensen veilig die ons veilig houden? Nog steeds wordt PTSS als beroepsziekte niet erkend. Ik heb hier eerder ook een motie over ingediend. Die heb ik aangehouden, maar ik ga die gewoon in stemming brengen, omdat ik eigenlijk niet een argument zie om dat niet te doen. Kan de staatssecretaris hier ook op reflecteren?

Hoe zit het met werving? De DJI heeft een eigen opleidingsinstituut, maar ik heb bij mijn laatste werkbezoek aan het roc ook gezien dat er heel veel jongeren zijn die op het gebied van veiligheid willen afstuderen en bij wie DJI niet eens één keer langs is geweest. Dan denk ik: wat een gemiste kans om dit soort mensen aan het werk te krijgen binnen het gevangeniswezen. Dat is belangrijk, want hoe meer schaarste er is aan personeel, hoe moeilijker het wordt om het actieplan echt realiteit te laten worden.

Dan kom ik op detentiefasering. Ook hier zou ik meer ambitie willen zien. Eerder vroeg ik samen met collega Eerdmans om te kijken naar Beperkt Beveiligde Afdelingen, want

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

de bba is heel erg gericht op de laatste fase, op detentie, maar ik zie liever ook hier een alternatief voor korte celstraffen. Kijk naar België en de uitrol van detentiehuizen: kleinschalig, vermindering van recidive, hard nodig. Ook hier graag een reactie op.

Dan de instroom, want daar staat heel weinig over in het actieplan. Onlangs hebben twee strafrechters weer hun zorgen geuit over de toenemende druk op hulpverlening en rechtsspraak over de groep mensen met verward en onbegrepen gedrag. Ze zeggen terecht, ik citeer: "Bestuurders denken: zet ze maar vast, dan zijn ze van de straat. Maar daarna komen ze terug op straat, onbehandeld en zonder zorg." Ook in de aanloop naar dit debat heb ik me eigenlijk echt helemaal duizelig gemaakt met al die verschillende financieringsstromen als het gaat om deze doelgroep en forensische zorg en hoe slecht dat geregeld is. Ik vind dat heel problematisch. Elke keer komen deze mensen, die vaak al kwetsbaar zijn, opnieuw in aanraking met de strafrechtketen, die nu al zwaar overbelast is. Dat moet en kan ook echt anders. Daarom pleit ik ook voor de oprichting van een gespecialiseerde ggz-kamer, waarin rechters expertise hebben op het gebied van ggz-problematiek. Deze gespecialiseerde rechters kunnen maatwerk leveren en weten precies de weg te vinden in verschillende soorten strafmodaliteiten. Nu zeggen rechters: "We hebben niet alle informatie. We weten niet of zorg beschikbaar is. We weten niet of de reclassering het aankan. Zet ze maar vast." Daardoor hebben we nu dus dat enorme cellentekort. In andere landen bestaat het al met succes. Een onderzoek naar de mental health courts laat zien dat dit gewoon best succesvol is bij berechting, ook in Amerika. Het maakt onze samenleving ook veiliger.

Tot slot de toegang tot het recht. Het is een schande dat zo veel mensen in ons land hun recht niet kunnen halen. Te veel mensen hebben het gevoel dat hun recht beperkt wordt door hun portemonnee of door waar ze wonen in het land. Ik ben heel erg blij dat de staatssecretaris heeft geluisterd naar de zorgen van de sociale advocatuur. Een structurele investering is zeer welkom, maar het komt nu aan op de uitvoering. Om de uitstroom te beteugelen, zijn honderden opleidingsplaatsen nodig, waarbij extra zorgvuldig gekeken moet worden naar tekortgebieden. Denk aan sociale zekerheid, personen- en familierecht, huurrecht en ik kan zo doorgaan, maar ook aan de regio's waar gewoon schijntekorten zijn. Eerder heb ik gepleit voor een minimumnorm voor het aantal sociaal advocaten per aantal inwoners, zodat je daarop kan sturen, zodat je dat overzicht kunt bewaken. Hoe kijkt de staatssecretaris hier nu naar?

Tot slot, voorzitter. Ik maak me ook zorgen over de positie van kinderen. Kinderen hebben geen standaardrecht op rechtsbijstand bij familiezaken, zoals echtscheiding, of bij de toepassing van jeugdbeschermende maatregelen, zoals verlenging van ondertoezichtstelling. Te vaak hoor ik verhalen dat een kind überhaupt niet eens gezien wordt of überhaupt geen rechtsbijstand heeft. Dat vind ik heel erg schadelijk. Hierop hoor ik ook graag een reactie van de staatssecretaris.

De **voorzitter**:
Dank u wel. U heeft een interruptie van de heer Sneller.

De heer **Sneller** (D66):
Dank voor dit pleidooi. Ik wilde even terug naar de mental health courts in de ggz-kamer. De rechterlijke macht heeft onvoldoende specialisatie en informatie. Ik was benieuwd of mevrouw Abdi — zij heeft er namelijk langer naar gekeken — ook lacunes in de wetgeving ziet om de mensen die zij beschrijft op een goede manier te kunnen plaatsen.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Abdi** (PRO):
Ja, dat klopt. Ik heb ook gesprekken gevoerd met een aantal burgemeesters die gewoon aangeven dat iemand, bij wijze van spreken, twintig keer — ik zeg het even flauw — zijn piemel moet laten zien bij een rotonde en verward moet rondlopen voordat er iets mee gebeurt. Dat is niet alleen schadelijk voor die mensen zelf, maar het maakt het ook heel moeilijk voor burgemeesters om echt te kunnen ingrijpen en te kijken waar ze mensen kunnen plaatsen. Dit probleem is langer bekend. Er zijn zo veel verschillende wetten als het gaat over mensen met onbegrepen of verward gedrag, dat je ze uiteindelijk alleen maar ziet aan het einde van de strafrechtketen, waar ze vervolgens ook nog weer verder gecriminaliseerd en gedehumaniseerd worden. Dat moet echt veel beter en anders.

De heer **Sneller** (D66):
Als ik het goed begrijp, moet er niet alleen een kamer zijn waar er meer specialistische kennis aanwezig is, in de opvatting van mevrouw Abdi, maar is er ook een lacune in de wetgeving. We hebben eigenlijk "weer", tussen aanhalingstekens, een artikel in het Wetboek van Strafrecht nodig om hier op een goede manier mee om te kunnen gaan.

Mevrouw **Abdi** (PRO):
Het is en-en. Dat zegt de heer Sneller terecht. In de eerste plaats kijk ik naar het volgende. Ik zie gewoon dat er een enorm tekort is aan verslavingszorg voor mensen die verslaafd zijn maar worden gezien als een veiligheidsrisico. Dat zie je ook in heel veel vonnissen over mensen die uiteindelijk een zorgmachtiging krijgen of over mensen die herhaaldelijk kleine delicten hebben gepleegd, van wie het overgrote deel ook te maken heeft met verslavingsproblematiek. Vervolgens wordt er, als iemand geen vaste woon- en verblijfplaats heeft, gezegd: "We kunnen deze persoon nergens plaatsen. Daar is ook weer een tekort. We zetten ze maar vast." Ik wil dat er meer regie komt. In Amerika, maar ook in Engeland en in Duitsland, waar je deze gespecialiseerde ggz-kamers hebt, zie je dat de rechter veel meer informatie heeft om strakkere afspraken te kunnen maken en te zeggen: de zorgverzekeraar en de gemeente zitten aan tafel; iedereen moet de regie pakken. De cel is dan een soort stok achter de deur.

Nu wordt er toch heel sec naar het feit dat voorligt gekeken en tast de rechter eigenlijk in het duister over wat voor achterliggende hulp aanwezig is. Volgens mij is het heel goed om te kijken wat we hierin zouden kunnen doen, juist ook om die groep te helpen. Het is namelijk een relatief overzichtelijke groep: 1.500 mensen zorgen voor ongeveer 10% van alle incidenten op het gebied van kleine criminaliteit. Dat moet gewoon anders. Vanuit mijn oogpunt help je die mensen daar beter mee, maar doe je ook iets aan dat enorme cellentekort.

Ik denk dat we gewoon langer met elkaar moeten doorpraten over dat tweede punt. Zoals ik al zei, heb ik me in aanloop naar dit debat echt flink verdiept, ook in hoe het zit in de wetgeving. Ik snap het gewoon niet. Ik begrijp gewoon niet hoe ingewikkeld we het hebben gemaakt. Daar moeten we echt samen met elkaar naar kijken, juist om die burgemeesters hierbij te kunnen helpen en veel gerichter hulp te kunnen bieden, en om mensen daarmee van straat te krijgen en hen hulp te bieden en te behandelen.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Ik vind het een hele interessante inbreng en ik vind het heel goed dat PRO dit hier inbrengt. Ik vraag me alleen wel het volgende af. Dit zit wel echt aan het einde van een veel groter probleem. Als je aan politieagenten vraagt wat de bezuinigingen op de ggz

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

jaren geleden al hebben betekend voor hun werk, is dat echt enorm. Ik vind dus wel dat deze oproep altijd gepaard moet gaan met een betoog tegen de bezuinigingen op de ggz en met een herstel van goede zorg. Anders focussen we alleen maar aan het einde op mensen die zorg nodig hebben en lossen we aan het begin niks op.

Mevrouw **Abdi** (PRO):
Ik ben het helemaal eens met mevrouw Dobbe. Maar dat is het nadeel van spreektijd: ik had zo drie andere onderwerpen kunnen noemen die belangrijk zijn. Het is juist voor aan de voorkant bedoeld. Ik heb meegelopen met de wijkrechtspraak in Venserpolder. Je ziet dat mensen daar enorm veel vertrouwen opbouwen met de rechter. Ze gaven aan dat ze mensen zien met onderliggende problematiek en ontbrekende ziektekennis, bij wie het besef "ik ben ziek" dus ontbreekt. Dan is het heel moeilijk om die partijen bij zich te halen. Mevrouw Dobbe en ik delen dat er een enorme wirwar aan hulpverlening is, waarbij er altijd wordt gekozen voor de lichtere gevallen of varianten en waarbij er best wel veel geld wordt gedeclareerd. Waar ik naartoe zou willen — dat zult u herkennen uit het betoog van mijn collega Lisa Westerveld — is een situatie waarin wij veel meer investeren in de ggz en veel meer investeren in een soort landschap dat toegankelijk is, waarbij samenwerking vooropstaat en informatie gedeeld kan worden, om deze groep te helpen. Als ik kijk naar de zeer actieve veelplegers met deze achterliggende problematiek, zie ik dat het best overzichtelijk is. Het gaat om 1.500 mensen. Iedereen, van de politie en de hulpverlening tot aan de rechtbank, worstelt daarmee. Dat moeten we echt beter doen. Mijn voorstel is een aanzet tot een gezamenlijk onderzoek naar hoe we dit op deze manier kunnen inrichten. Daarbij is de rechter eigenlijk een stok achter de deur.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
De bezuinigingen die er zijn geweest en die nog steeds op de rol staan, moeten van tafel, denk ik. Wellicht kunnen wij samen een oproep doen aan deze minister om met de minister van VWS hiernaar te kijken. Alle problemen die ontstaan bij VWS lopen nu over naar de strafrechtketen. Ik bedoel dat het kabinet met een oplossing komt in plaats van dat we het hier alleen maar aan deze kant benadrukken, terwijl aan de andere kant de problemen groter worden gemaakt.

Mevrouw **Abdi** (PRO):
Daar ben ik het helemaal mee eens. Volgens mij worden er ook stappen gezet. Alleen, ik vind het soms ingewikkeld — ik hou het even kort — dat er heel vaak naar wetgeving wordt gegrepen, soms om hele kleine dingen. Het is ook aan ons als Kamer om bij te sturen en het makkelijker te maken. Ik kan zo een hele trits noemen, maar ik pak de handschoen graag met mevrouw Dobbe op. Ik denk dat het belangrijk is dat hiervoor veel meer aandacht is in deze begroting en deze commissie. Het recht is ook bedoeld om mensen te beschermen. Het gaat ook over een andere blik op hoe we straffen, hoe we dat doen.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Het woord is aan de heer Mathlouti, die spreekt namens de fractie van D66 in eerste termijn. Gaat uw gang.

De heer **Mathlouti** (D66):
Dank, voorzitter. Jarenlang was ik te vinden op de voetbalclub, eerst bij een aantal clubs in de Haagse regio en later mocht ik bij Telstar ruiken aan het profvoetbal. Wat je in het

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

voetbalt leert, ongeacht het niveau, is heel simpel: je staat er niet alleen voor; je bent een team. Als iemand niet verder kan, valt een ander in. Op de club en langs de lijn staan mensen voor elkaar klaar. Je kijkt naar elkaar om en je weet dat je op elkaar kunt rekenen. Voor mij begint veiligheid precies daar: thuis, achter de voordeur, op straat en in de wijk. Het begint bij buren die naar elkaar omkijken, bij de vertrouwde agent die weet wat er speelt in de buurt en jongeren op tijd in beeld heeft, bij agenten die zichtbaar zijn op straat en bij een overheid die voor je klaarstaat als je slachtoffer wordt van criminaliteit. Maar veiligheid is niet meer vanzelfsprekend. De wereld om ons heen verandert en dreigingen komen steeds dichterbij. Juist daarom moeten we vasthouden aan wat ik vroeger op het voetbalveld leerde: naar elkaar omkijken, verantwoordelijkheid nemen en er samen staan als het erop aankomt.

Voorzitter. Er gebeurt nogal wat. We zien dagelijks de gevolgen van hybride dreigingen, cyberaanvallen, sabotage van vitale infrastructuur en extreem weer. Die dingen kunnen ons dagelijks leven behoorlijk ontregelen, zo hebben we gezien. Vorig jaar werd aan Kamerleden gevraagd hoe goed zij voorbereid zijn op een noodsituatie. Collega Joost Eerdmans had zijn opblaasbare kano al paraat, maar bij veel andere Kamerleden was het eten over datum of waren de batterijen al gesneuveld. Daarmee zijn we misschien een afspiegeling van Nederland. Veel mensen hebben nog geen noodpakket in huis en bij anderen zit de noodradio nog in een doos. Dat is begrijpelijk, want zolang het licht brandt, er water uit de kraan komt en we gewoon kunnen pinnen, voelt een crisis heel ver weg. Maar onze voorbereiding begint juist thuis, achter de voordeur, in de straat en in de wijk. Het begint thuis, waar je voldoende water en eten hebt, en in de straat, waar je omkijkt naar de buurvrouw van 90 op driehoog of die ene buurman die slecht ter been is.

Voorzitter. Zonder te veel te willen klinken als mijn collega van het CDA: ook dat vraagt om gemeenschapszin, zoals ik die ken van de voetbalclub. De meeste Nederlanders zeggen bij een crisis bij hun buren aan te kloppen, maar slechts één op de tien spreekt daar daadwerkelijk over.

Voorzitter. Onlangs zag ik in Den Haag hoe de gemeente en maatschappelijke organisaties oefenen met noodsteunpunten. Ook het voorstel van het CDA om in vier jaar toe te werken naar 130 burgerreservisten is een waardevolle stap voor de toekomst. Maar de Algemene Rekenkamer waarschuwt dat onze nationale veiligheidsstrategie in de praktijk nog onvoldoende concrete resultaten laat zien en dat centrale monitoring en duidelijke regie ontbreekt. We investeren terecht in onze militaire veiligheid, maar weerbaarheid tegen hybride dreiging vraagt om meer dan een sterke krijgsmacht. Die vraagt ook om een samenleving die voorbereid is op ontwrichting. Niet iedereen wordt namelijk burgerreservist. Maar crises kunnen ons allemaal raken.

In landen als Finland, Taiwan en Polen wordt daarom met inwoners geoefend met noodsituaties. Nederland hoeft die voorbeelden natuurlijk niet een-op-een over te nemen, want er gebeurt hier gelukkig lokaal al het een en ander. Maar misschien is het tijd voor een volgende stap: niet alleen vóór, maar juist mét inwoners oefenen. Daarom zou D66 graag willen verkennen hoe we ook in Nederland een laagdrempelige nationale noodoefening kunnen organiseren, bijvoorbeeld door mensen op de eerste maandag van de maand een noodradio aan te laten zetten, of door de scholen, buurthuizen en verenigingen te betrekken bij oefeningen rond een langdurige stroomstoring, niet om

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

angst aan te jagen, maar om het besef te vergroten en mensen handelingsperspectief te geven. Daarom vraagt mijn fractie aan de minister: ziet hij een meerwaarde in zo'n nationale noodoefening? Is hij bereid om te onderzoeken hoe we kunnen voortbouwen op bestaande initiatieven? Wanneer zou een eerste oefening mogelijk zijn?

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
De heer Mathlouti heeft een mooi betoog, dus ik wilde op een natuurlijk moment invallen. Ik heb waardering voor zijn inzet op "samenredzaamheid". Volgens mij is dat een nieuw woord dat Nederland moet leren kennen. Je hebt niet alleen "zelfredzaamheid" maar ook "samenredzaamheid". Ik kan ook volgen dat de heer Mathlouti zegt dat je dat op een goed moment al moet oefenen, niet pas als daar de noodzaak toe is. Mijn vraag aan hem is als volgt. Zou er voor die steunpunten niet nog meer gekeken moeten worden naar natuurlijke plekken waar mensen samenkomen en ook gewend zijn om naar elkaar om te zien? Ik denk bijvoorbeeld aan de kerken. Die mis ik nog een beetje in de strategie van dit kabinet.

De heer **Mathlouti** (D66):
Ik ben het helemaal eens met mevrouw Bikker. Ik denk dat je sowieso naar de bestaande structuren moet kijken, dus naar de wijkverenigingen en organisaties die er al zijn. Volgens mij moet je die juist benutten, omdat die al enige organisatiekracht hebben en ook voet aan de grond hebben in de maatschappij; volgens mij moet je daar heel slim gebruik van maken.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Goed om te horen. Ik herinner mij uit de coronatijd dat ook juist de kerken een goede rol hadden in het betrekken van wijkbewoners die wat eenzamer of slecht ter been waren. Ik zou me dus ook kunnen voorstellen dat er bij de voorbereiding van verdere oefeningen ook juist contact wordt gezocht met religieuze gemeenschappen. Bovendien hebben ze negen van de tien keer ook nog eens prachtige plekken om makkelijk samen te kunnen komen en advies op te kunnen halen. Wat mij betreft trekken we dus samen op en worden we zo samen redzaam.

De heer **Mathlouti** (D66):
Daar ben ik het helemaal mee eens. Ik ga ook graag met mevrouw Bikker daarover in gesprek. Ik denk dat de minister u ook heeft gehoord. Wij wachten zijn reactie af op dit punt.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Ik was natuurlijk blij verrast dat de heer Mathlouti begon over gemeenschapszin. Hij haalde ook een andere motie van het CDA aan. Misschien kan ik hem op een ander thema dan ook overtuigen van het CDA-standpunt. We zagen heel recent de beelden in Overasselt. Grote ondermijningsproblematiek wordt gewoon zichtbaar in Nederland. Het Strategisch Beraad adviseert ons om binnen de sociale aanpak te kijken naar de manier waarop we over drugs spreken en denormalisering van drugs onderdeel te maken van de oplossing van de ondermijningsaanpak. Hoe ziet de heer Mathlouti dat? Kan hij zien dat het CDA hier eigenlijk wel een goed punt heeft?

De heer **Mathlouti** (D66):
In de basis: zeer eens. Ik ben persoonlijk geen voorstander van drugs of drugsgebruik. Maar laten we vooral niet naïef zijn: drugs zijn gewoon helemaal verweven in de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

samenleving. Denk aan een verjaardag, een festival of recreatief gebruik op de bank. Laten we dat allemaal niet ontkennen. Vind ik het normaal? Nee. Maar dat is wel de situatie waarmee we te dealen hebben.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Ik vind het in ieder geval positief dat de heer Mathlouti zegt dat drugsgebruik niet normaal is. Dat vind ik al winst. Maar hij zegt ook: het wordt gebruikt, dus laten we het dan ook maar accepteren en door de vingers zien. Dat zie ik echt anders. Als we de aanbodkant willen aanpakken via het ontmantelen van die criminele organisaties zullen we ook iets moeten doen aan de vraagzijde. Dan zullen we richting Nederland heel duidelijk moeten zijn: het is niet normaal om drugs te gebruiken, niet op de bank, niet op een feestje en niet op een verjaardagspartijtje, dus doe het vooral niet, want op die manier help je die criminelen alleen maar bij het verpesten van het leven van heel veel jongeren.

De heer **Mathlouti** (D66):
Dat ben ik helemaal met mevrouw Straatman eens. Ze moet ook niet doen alsof ik hier drugsgebruik zou stimuleren. Ik schetste alleen de situatie zoals die is. Ik zei dat we daar niet naïef in moeten zijn. Dat zou ik toch aan het CDA mee willen geven.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Als de zaal wordt verbouwd, dan horen we het wel, hè?

De **voorzitter**:
Ja, we horen dat getik. Ja, we horen het vanzelf. We gaan hier door.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Ik heb een vraag. Het gaat hier over samenredzaamheid en sterke gemeenschappen. Sorry hoor, maar we zien wat het beleid van D66 allemaal teweegbrengt: zo veel investeren in Defensie, de zorg afbreken, de sociale zekerheid afbreken en het onderwijs afbreken. Het gaat namelijk ook ten koste van dat laatste. D66 heeft het dan over samenredzaamheid, maar als je wil investeren in gemeenschappen, is het toch veel belangrijker om daar niet het geld onder uit te trekken?

De heer **Mathlouti** (D66):
Ik vind dit een beetje makkelijk, zeker nu bij de begroting van JenV. Mevrouw Dobbe haalt allerlei oneliners uit de zak die niks met deze begroting te maken hebben. Dat is nog los van het feit dat ik het er niet mee eens ben. Daar ben ik het dus niet mee eens.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
D66 begint hier zelf over een nationale noodoefening en over samenredzaamheid. Misschien waren het de woorden van het CDA — dat weet ik niet — maar ik geloof dat ze op dat punt verbinding voelen. D66 begint daar dus zelf over. Dan zeg ik: is dat niet een beetje hypocriet als je tegelijkertijd gemeenschappen uitholt door daar enorm veel belangrijke fundamentele dingen uit weg te trekken? Dat is namelijk het resultaat van dit kabinet. Dan moeten mensen vervolgens wel met een noodradio en een noodpakket aan D66 laten zien dat ze goed kunnen meedoen aan een nationale noodoefening. Dit geldt ook voor sportverenigingen: sorry, maar D66 bezuinigt op het Nationaal Sportakkoord. Die sportverenigingen hebben wel wat anders te doen, als ze nog overeind kunnen blijven.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De **voorzitter**:
Terug naar de begroting van Justitie en Veiligheid.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Ja, maar als het gaat over nationale veiligheid en nationale rampenoefeningen, laten we dat dan ook eventjes meenemen.

De heer **Mathlouti** (D66):
Ik sluit me helemaal aan bij uw woorden, voorzitter, dus bij het punt van het teruggaan naar de begroting van JenV, want daar gaat het vandaag inderdaad over. Volgens mij hou ik een betoog over de manier waarop we Nederland weerbaarder kunnen maken voor een eventuele crisis die eraan komt. Daar zijn hele goeie voorbeelden van, die we wat mij betreft groter moeten maken. Laten we het daar alstublieft ook even bij houden.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
U begint zelf over nationale weerbaarheid en over wat er binnen deze begroting van JenV zou moeten gebeuren, terwijl D66 aan de andere kant precies het tegenovergestelde doet. Het lijkt mij dus ook heel relevant voor deze begroting. Ik snap dat het voor D66 ongemakkelijk is om het hier op deze manier over te hebben, omdat wat hier gebeurt inderdaad best wel hypocriet is, en ook niet effectief. Het is dus jammer dat u daar niet op in wilt gaan.

De heer **Mathlouti** (D66):
Ik ben nu een klein jaartje Kamerlid. Ik verbaas me toch elke keer over de haakjes die Kamerleden vinden om hun verhaal te etaleren. Dit is er daar een van. Ik had liever gehad dat mevrouw Dobbe, met de SP, op mijn voorbeeld was ingegaan en misschien met wat goede ideeën was gekomen, zoals andere collega's deden. Maar dit is iets te makkelijk.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Even over onze nationale weerbaarheid in relatie tot de veiligheidsregio's en deze begroting. Ik heb al eerder een motie laten aannemen over het punt dat er binnen die veiligheidsregio's momenteel een top vier bestaat van vormen van sabotage die echt aannemelijk zijn. Denk aan 72 uur stroomuitval. Dat gaat verder dan de radio. Ik wil daar topprioriteit aan geven, want mensen die afhankelijk en kwetsbaar zijn, moeten binnen die 72 uur direct geholpen worden. In die volgorde moeten we nu ook gaan handelen. Is D66 het eens met deze acuutheid en deze hiërarchie in de aanpak?

De heer **Mathlouti** (D66):
Zeer zeker. Ik ben ook blij met deze interruptie. Ik heb het ook niet voor niks als eerste onderwerp in mijn betoog opgenomen. Ik ben ook blij om die urgentie bij u te horen. Hierbij bied ik ook de uitgestoken hand om dit met elkaar verder uit te denken en de minister te helpen, want de urgentie is groot en ik hoop dat men dat in Nederland wat meer beseft. De voorbeelden van de afgelopen maanden liegen er namelijk niet om. Dat waren geen incidenten, maar dat waren gerichte hybride aanvallen, die straks, in de toekomst, groter kunnen zijn. Wij moeten daar gewoon op voorbereid zijn. Die urgentie hoop ik hier op te wekken. Als daar medestanders voor zijn: heel graag.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Dank. Die uitgestoken hand neem ik aan. Ik wil toch nog even de urgentie weergeven. Ongeveer 70% van de veiligheidsregio's heeft niet inzichtelijk waar die kwetsbare mensen zitten en hoe ze dan moeten handelen. Zij vragen er zelf om. Die uitgestoken hand neem ik dus zeker aan. Ik hoop dat we, met deze urgentie, samen kunnen optrekken met de minister.

De heer **Mathlouti** (D66):
Zeer zeker. En het voorbeeld van die buurvrouw van 90 op driehoog is geen toeval; dat heb ik bewust opgenomen. Dat zijn wel ook de kwetsbare mensen voor wie we klaar moeten staan in zo'n situatie.

De **voorzitter**:
U vervolgt uw betoog.

De heer **Mathlouti** (D66):
Zeker, voorzitter. Vorige week draaide ik een dienst mee met de politie Amsterdam Nieuw-West. Daar zag ik weer van dichtbij hoe belangrijk het is dat we onze politie versterken, dat we criminaliteit stevig aanpakken en dat we ook voorkomen dat jongeren daarin verzeild raken. De risico's van opgroeien in een wijk met criminaliteit ken ik helaas maar al te goed. Ik weet hoe belangrijk het is dat jongeren perspectief hebben, dat ze kunnen voetballen, kunnen sporten, een opleiding kunnen volgen, een praktisch vak kunnen leren of aan het werk kunnen gaan. Maar we weten ook hoe dichtbij de verleiding van criminaliteit soms komt. Het begint met snel geld verdienen door een pakketje te bezorgen of op de uitkijk te staan voor drugsdealers. Zoals we helaas ook maar al te goed weten, worden jongeren geronseld om explosieven bij woningen te plaatsen, drugs uit te halen of geweld te plegen.

Voorzitter. Tijdens mijn dienst met de politie zag ik opnieuw hoe diep criminaliteit ingrijpt in het dagelijks leven van mensen: explosies voor de voordeur, ondernemers die onder druk worden gezet en ouders die hun kinderen zien afglijden en niet weten hoe zij hen nog kunnen bereiken. Juist daarom moet de overheid zichtbaar en aanwezig zijn, moet de politie ingrijpen wanneer dat nodig is, met meer wijkagenten die hun buurt kennen, en met jongerenwerkers, scholen en andere professionals die echt voorkomen dat jongeren in de criminaliteit belanden.

Ik zie een interruptie.

De **voorzitter**:
U nodigt ze uit!

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik werd letterlijk uitgenodigd om iets te zeggen, want ik ging natuurlijk ...

De heer **Mathlouti** (D66):
Ik keek u een paar keer aan.

De **voorzitter**:
Dat is ook creatief.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
... net een beetje tekeer tegen de heer Mathlouti. Ik weet natuurlijk dat de heer Mathlouti zich met het hart op de juiste plek echt wil inzetten voor jeugdigen die in de criminaliteit belanden. Mijn steun heeft hij daarvoor. Maar daarmee is mijn kritische vraag dus ook: deelt hij mijn zorg dat je, op het moment dat je kort op de middelen die twintig gemeenten tijdelijk hadden om Preventie met Gezag-activiteiten en -maatregelen te treffen, ook de jongeren kunt raken die we juist uit de handen van criminelen willen houden?

De heer **Mathlouti** (D66):
In de basis: ja. Dat probeerde ik net in het interruptiedebatje met u ook wat duidelijker naar voren te krijgen. Ik ben voor preventie. Ik ben voor de juiste maatregelen die jongeren uit de criminaliteit helpen. Ik ben voor gerichte maatregelen die jongeren begeleiden naar werk en studie, die ervoor zorgen dat ze sporten, dat ze andere dingen doen dan een pakketje bezorgen of wat dan ook. Alleen, het gaat wel over de gerichte inzet van die middelen. De aanleiding voor ons debatje was natuurlijk Preventie met Gezag. Daar is men terecht kritisch op, denk ik. Er worden heel veel miljoenen in gestoken. In heel veel gemeenten werkt het goed. Volgens mij moeten we die voorbeelden ook omarmen. Maar we zien ook dat daarmee heel veel projecten worden gefinancierd die eigenlijk geen effect hebben op het behoeden van deze jongeren of jongvolwassenen voor de criminaliteit. Ik denk dat we daar wel voor moeten waken.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Er zijn een aantal bewezen effectieve methoden. Ik hoor mijn collega Mathlouti zeggen: die zou je eigenlijk moeten uitrollen. Dat vind ik ook, maar dat gebeurt dus niet. Dat is één. Twee. Als iets nog niet bewezen effectief is, wil dat nog niet zeggen dat het ook niet effectief is. Misschien hebben ze soms iets meer tijd nodig om te laten zien wat ze kunnen betekenen voor jeugdigen. Daar moet wel ruimte voor zijn. Hoe kijkt hij daarnaar, in ogenschouw nemend dat heel veel gemeenten die mogelijkheid nu zelfs wordt ontnomen?

De heer **Mathlouti** (D66):
We moeten voorkomen dat de mogelijkheid wordt ontnomen om effectieve preventie-instrumenten in te zetten, maar we moeten samen wel kritisch zijn op de minder effectieve methoden. U vindt mij aan uw zijde als u met mij een gesprek wil voeren over waar effectieve projecten of programma's verder uitgerold moeten worden. Ik heb mevrouw Coenradie net ook gehoord. Er zijn hier genoeg ideeën in de Kamer om dat op een goede manier te doen. Maar als u mij vraagt om geld te blijven pompen in dingen die bewezen niet effectief zijn, dan vindt u mij niet aan uw zijde. De voorbeelden liegen er niet om. Er gaat geld naar escaperooms, naar de film gaan, gamen of een VR-bril. We kunnen heel lang wachten totdat dat op de lange termijn effectief is. Ik denk dat deze voorbeelden niet heel effectief zijn. Laten we daar samen kritisch naar kijken.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Tot slot, voorzitter. Volgens mij is het aan deze minister om de Kamer duidelijk te maken wat de Preventie met Gezagmiddelen uiteindelijk heeft opgeleverd. Ik heb het dan over de monitoring. Laten we niet doen alsof de twintig gemeenten die nu tijdelijke middelen

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

hebben, worden gekort en geen geld meer krijgen omdat ze geen bewezen effectieve maatregelen hebben genomen, want dat is niet zo. Je kunt het met elkaar eens zijn over dat er wat moet gebeuren, maar ik vind nog steeds dat de taakstelling die ertoe leidt dat er wordt bezuinigd op de tijdelijke middelen moet worden teruggedraaid. Vindt mijn collega dat ook?

De **voorzitter**:
Meneer Mathlouti, spreekt u via de voorzitter.

De heer **Mathlouti** (D66):
Ik vind dat ik samen met u, zeg ik via de voorzitter, en de rest van de Kamer kritisch moet kijken naar wat werkt en dat we vooral daarop moeten inzetten. Ik heb vaker met u samengewerkt op verschillende terreinen. Laten we dat ook hier doen. Maar u vindt mij niet aan uw zijde als u zegt dat er per definitie meer geld moet naar verschillende gemeenten waar dingen niet effectief zijn. Ik zie u nee schudden, maar u weet heel goed wat ik bedoel.

De **voorzitter**:
"Mevrouw Mutluer" weet heel goed wat u bedoelt.

De heer **Mathlouti** (D66):
Dat bedoel ik.

De **voorzitter**:
U vervolgt.

De heer **Mathlouti** (D66):
Aansluitend op dit interruptiedebatje vraag ik hoe de minister ervoor zorgt dat deze middelen terechtkomen in de wijken en bij de mensen waar de problemen het grootst zijn. Hoe maken we inzichtelijk wat deze investeringen concreet opleveren voor de veiligheid van de bewoners en het toekomstperspectief van jongeren?

Voorzitter, afrondend. Criminaliteit speelt zich al lang niet meer alleen op straat af. Ook achter onze schermen is de impact groot. Denk aan een meisje dat niet meer naar school durft omdat intieme beelden van haar worden verspreid of aan ouders die machteloos moeten toezien hoe beelden van hun kind online blijven rondgaan. Voor deze slachtoffers stopt het leed niet zodra de dader is gepakt. Zolang de beelden online staan, gaat de onveiligheid door. Daarom moeten we ervoor zorgen dat slachtoffers snel worden geholpen en dat schadelijke beelden zo snel mogelijk worden verwijderd. Samen met mijn collega El Boujdaini heb ik daarom een amendement ingediend om extra middelen vrij te maken voor Offlimits. Ook dit jaar was het weer een zoektocht om daarvoor dekking te vinden. Gelukkig is dat gelukt, maar opnieuw gaat het om incidenteel geld. Het is inmiddels de derde keer dat mijn fractie hiervoor een amendement indient, vaak met brede steun van de Kamer. Een organisatie die slachtoffers structureel helpt, zou niet ieder jaar afhankelijk moeten zijn van een zoektocht naar incidentele middelen. Daarom vraag ik de minister: hoe zorgen we voor een stabiele en meerjarige financiering voor Offlimits, zodat slachtoffers kunnen rekenen op blijvende hulp en we hier volgend jaar niet voor hetzelfde gesprek staan?

Veel dank.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Ik heb één korte vraag. De heer Mathlouti vraagt heel terecht aandacht voor de schadelijkheid van onlinebeelden. Ik heb vorige week in het politiedebat ook aandacht gevraagd voor de onlinebeelden van politieagenten. Ook al is duidelijk dat ze rechtmatig hebben gehandeld, dan blijven dit soort beelden circuleren, op basis van een politiebeeld van drie seconden. Dat is heel schadelijk. Ik deed dit samen met mevrouw Coenradie. Toen stemde de heer Mathlouti, toen stemde D66, tegen. Waarom wilt u niet ook opkomen voor deze mensen in het onlinedomein?

De heer **Mathlouti** (D66):
Het is niet zo dat ik niet wil opkomen voor deze mensen. Het is heel makkelijk om nu te verwijzen naar het stemmen tegen deze motie. We hebben toen tegengestemd op basis van de discussie die toen in de commissie plaatsvond. Ik weet dat mevrouw Van der Plas wat kritische noten plaatste ten aanzien van de uitvoering. De appreciatie van de minister was ook niet zo overtuigend dat we dachten: we moeten hiervoor stemmen.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Inderdaad, mevrouw Van der Plas had, terecht, denk ik, opmerkingen over de uitvoering. Daarom heeft de minister ook gezegd een zo light mogelijke versie in te richten. Vindt de heer Mathlouti dat er een verantwoordelijkheid bij de politieorganisatie ligt om op te komen voor politieagenten als dit soort beelden online maar blijven rondgaan? Ik heb niet de naïviteit dat daarmee alle beelden verdwijnen, maar het gaat om een zorgplicht van de werkgever om op te komen voor deze mensen.

De heer **Mathlouti** (D66):
Zeer zeker.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Het staat elke fractie natuurlijk vrij om haar eigen afwegingen te maken. Maar is de heer Mathlouti het volgende met me eens? Over meekijken in groepsapps of over het halen van beelden van websites zijn er vaak woorden. Vaak wordt er gezegd: "We moeten iets onderzoeken. We moeten iets bekijken. De argumentatie was niet juist." Vaak wordt er dan echter tegengestemd, ook vanuit de fractie van D66, met de argumentatie dat het wat dun was en dat men er opnieuw naar moet kijken. Hebben we nu dan niet toch het moment bereikt waarop deze Kamer knopen moet doorhakken en gewoon voor wetten en moties moet stemmen?

De heer **Mathlouti** (D66):
Natuurlijk moeten we knopen doorhakken en effectief zijn, maar dat betekent niet dat je maar lukraak voor alles moet stemmen. Ik snap dat het vanuit uw partijperspectief, mevrouw Martens-America, wat makkelijker is om bepaalde dingen te roepen, zeker in het veiligheidsdomein. We moeten alleen ook heel zorgvuldig zijn, zeker in het veiligheidsdomein, in hoe we naar dingen kijken en hoe we daarover het gesprek voeren. Dat is volgens mij het verschil tussen D66 en de VVD in dezen.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Dat het voor de VVD makkelijker is om dingen te roepen, is een bijzondere opmerking. Het grote verschil is dat de VVD zelf wetten schrijft en voor alle wetten stemt die het voor burgemeesters en ministers mogelijk moeten maken om in te grijpen bij onveiligheid. Het is dus D66 die roept dat we online moeten ingrijpen wanneer er

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

beelden circuleren. Het is de VVD die voorstemt. Ik stel mijn vraag aan mijn collega van D66 dan toch nog een keer. U kiest ervoor om het in uw bijdrage te hebben over onlineonveiligheid en over het offline halen van beelden, meneer Mathlouti, maar u stemt tegen de voorstellen die door uw collega's worden gedaan. Welk voorstel gaat u dan zelf doen?

De **voorzitter**:
Spreekt u via de voorzitter, mevrouw Martens-America.

De heer **Mathlouti** (D66):
Welk voorstel ik zelf doe? Volgens mij licht ik er net een toe.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Maar mijn collega, mevrouw Straatman, vraagt natuurlijk terecht naar dienders en die beelden. Als antwoord wordt gegeven: daar maak ik mij ook zorgen over. Er komt echter geen alternatief. Mijn vraag is dus wat het alternatief van D66 is om die dienders veilig te houden.

De heer **Mathlouti** (D66):
Wat is daarvoor het alternatief? Het ging over de motie van vorige week. Volgens mij hebben we het in het wetgevingsoverleg heel uitgebreid besproken. Daarin was er kritiek op de uitvoering. Welk alternatief er is? U moet, denk ik, gewoon aan de minister vragen wat hij daarvoor ziet.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
We zien dus steeds vaker dat minderjarigen worden ingezet om criminele feiten te begaan. Dat zei de heer Mathlouti ook al. Onze fractie zegt dan: wie volwassen delicten begaat, moet ook volwassen straffen krijgen. Laten we het echter hebben over de ronselaars, want daar had de heer Mathlouti het ook over. Die ronselaars lokken minderjarigen om criminele dingen te doen.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
Ja. Mijn collega Schilder heeft laatst een motie ingediend om te laten onderzoeken hoe die ronselaars harder aangepakt kunnen worden. En dan stemt D66 tegen.

De heer **Mathlouti** (D66):
Ik ken de motie van collega Schilder oprecht niet. Volgens mij hebben wij in de verschillende debatten aandacht gevraagd voor het pakken van de ronselaars. Juist de mensen achter het leggen van een bom of het uithalen van drugs moeten gepakt worden, anders staat heel snel weer de volgende jongere klaar om een explosief te plaatsen. Als u het heeft over het aanpakken van de grote krachten achter zo'n jongere, mevrouw Lammers, dan heeft u mij aan uw zijde.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
Via de voorzitter: mag ik er dan van uitgaan dat de heer Mathlouti verkeerd heeft gestemd? Als wij die motie opnieuw in stemming laten brengen, stemt de heer Mathlouti dan wél voor?

De heer **Mathlouti** (D66):
Nogmaals, ik weet echt niet naar welke motie u verwijst. Als u een nieuwe motie hebt, dan kijk ik graag mee. Maar laten we daar niet op vooruitlopen.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik ga hier geen debat voeren met de heer Mathlouti over een wel of niet aangenomen motie. Ik ga het wel hebben over het amendement dat door D66 is ingediend. Vorige week stond een Limburgse man terecht voor het online misbruiken van maar liefst 245 meisjes tussen de leeftijden van 9 en 17 jaar. Volgens mij is dat het topje van de ijsberg. Een op de twee jongeren heeft met online grensoverschrijdend gedrag te maken. 4% doet aangifte. Nu gaan we voor de derde keer een amendement steunen voor Offlimits om die beelden weg te halen.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Mijn collega zit in de coalitie, samen met het CDA en de VVD. Waarom wordt dat nu nog steeds niet structureel geregeld?

De heer **Mathlouti** (D66):
Dat is een hele goede vraag. Die vraag heb ik zelf ook. Daar zit ook mijn irritatie, zeker bij dit voorstel. Ik zie als nieuw Kamerlid dat deze discussie over de financiering van Offlimits al drie of vier jaar wordt gevoerd. De taak die Offlimits uitvoert, is heel belangrijk en hoort in mijn beleving primair bij de politie. De politie zegt in alle eerlijkheid die nog niet uit te kunnen voeren. Ik vind het dus lastig te rijmen.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Toch gebeurt het niet. Ik zie een patroon. Ik zie een patroon, want we zien het bij Offlimits — dan gaat het over het beschermen van slachtoffers — maar ik zie het net zo goed bij onlinefraude en het beschermen van mensen die met onlinefraude te maken hebben. Ook dat wordt hier via amendementen incidenteel in stand gehouden. Dat kan niet. Mijn vraag is dus wanneer die slachtoffers nou prioriteit gaan krijgen, ook van de coalitiepartners, die als minderheidskabinet echt wel aan de knoppen kunnen draaien met steun van ons.

De heer **Mathlouti** (D66):
Die prioriteit ziet D66 zeker. Ik bedoel: ik kom zelf met het voorstel. De afgelopen jaren heeft mijn collega Hanneke van der Werf zich hier heel hard voor ingezet. Dus gaat u ons niet verwijten dat wij wel of geen prioriteit zien, want die zien we. De wens is, denk ik, dezelfde als die van u. Dat is om een meerderheid te hebben, en dekking vooral, om dit met de meerderheid meerjarig te regelen. Ik heb daar wat ideeën bij, maar ik vind het qua netheid van volgorde wel zo netjes als de minister eerst reageert op hoe het amendement nu is ingericht. Maar ik heb daarbij ook de vraag — die stelde ik nota bene net — hoe we toe kunnen werken naar een meerjarige financiering.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Dan is het ook belangrijk dat we daarvoor met voorstellen komen en dat D66 daarvoor met voorstellen komt. Dat mijn collega het serieus neemt, beaam ik. Ik ondersteun al die amendementen elk jaar weer. Maar neemt het kabinet dan slachtoffers niet serieus, waardoor we elk jaar weer voor Offlimits én voor de Fraudehelpdesk geld moeten vinden om slachtoffers in bescherming te nemen?

De heer **Mathlouti** (D66):
Of het kabinet slachtoffers wel of niet serieus neemt, moet u aan het kabinet vragen. Ik denk dat het dat heel erg doet, ook met een positieve grondhouding ten aanzien van mijn voorstel. Maar we hebben wel een gesprek te voeren over meerjarige financiering. Dat lijkt me niet meer dan logisch.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
De motie waar mevrouw Straatman het zojuist over had, hebben wij samen ingediend. Het hing er eigenlijk ook om of D66 'm zou steunen. Ik wil er toch nog eventjes op doorgaan. De motie kreeg namelijk oordeel Kamer, oftewel, het kabinet kon zich er wel in vinden. Er zijn inderdaad wat vragen uitgewisseld in het betreffende debat over de uitvoerbaarheid. Maar ik ben even op zoek naar wat nou exact de reden is voor D66 om toch tegen deze motie te stemmen, en naar wat D66 exact nodig heeft om een hernieuwde motie hieromtrent op "voor" te zetten.

De heer **Mathlouti** (D66):
Het begon ermee dat de appreciatie oordeel Kamer was, maar wel met heel veel zinnen als "Als ik de motie zo mag lezen, dan, dan, dan …". Dat was het. Daarvoor was natuurlijk het interruptiedebatje tussen mevrouw Van der Plas en collega Straatman, dat best interessant was en waardoor wij hebben gedacht: ja, we staan achter het idee, maar als we kijken naar de uitvoerbaarheid, kunnen wij de motie zoals die nu is geformuleerd, niet steunen.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Wat zoekt D66 dan precies als het gaat om die uitvoerbaarheid, anders dan hoe die motie er nu ligt? Er ligt hier een heel duidelijke intentie: we willen niet dat politiemensen nog jarenlang achtervolgd worden door beelden, oftewel door doxing, waarin zij onterecht in een kwaad daglicht worden gezet, met alle gevolgen van dien. Het is nogal wat, dat wij onze dienders op deze manier blijvend laten achtervolgen. Dus wat heeft D66 dan toch nodig?

De heer **Mathlouti** (D66):
Een goede vraag. We hebben nu deze begrotingsbehandeling en we voeren hier het debat over de begroting. Er wordt teruggegrepen naar een motie, waarover ik de discussie in alle eerlijkheid niet meer helemaal scherp heb. Ik wil echt voorkomen dat ik hier verkeerde dingen zeg waar u mij later in een filmpje misschien op terug gaat pakken. Ik durf dat nu dus gewoon echt even niet te zeggen.

Veel dank.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De **voorzitter**:
Het woord is aan meneer Sneller voor zijn inbreng namens D66. Ik dank de heer Mathlouti voor zijn termijn.

De heer **Sneller** (D66):
Derde persoon enkelvoud, voorzitter.

De **voorzitter**:
Zo is dat.

De heer **Sneller** (D66):
Veiligheid, op straat, in je huis en in je broekzak. De beste bescherming tegen het recht van de sterkste en de onveiligheid die daar onvermijdelijk het gevolg van is, is onze democratische rechtsstaat. Daarmee kunnen we van mening verschillen en conflicten beslechten met woorden in plaats van geweld, en met voor iedereen gelijke regels. We spreken hier vaak over de inrichting van onze democratie met veel jargon en zeslettergrepenwoorden, maar in de kern is het heel simpel en intuïtief logisch voor elke sportliefhebber. Komend weekend speelt Ajax tegen ADO, Alles Door Oefening. ADO heeft bij lange na niet de begroting van Ajax, niet hetzelfde transferbudget en niet dezelfde trainingsfaciliteiten. Gelukkig kent voetbal duidelijke spelregels en een onpartijdige scheidsrechter, met de VAR als extra waarborg om te bepalen of het nou een tackle of een schwalbe was. Zijn daarmee de kansen bij de aftrap gelijk? Nee, maar helemaal kansloos is ADO ook niet, zoals de PSV-fans onder ons weten; ik kijk naar mevrouw Straatman. Maar in een wereld zonder regels zouden die verschillen tot stelselmatige matchfixing leiden. Het zou een mooie boel worden als de doelpalen steeds verschoven werden of als jij een rode kaart krijgt als je de bal over de achterlijn trapt en de ander, de tegenstander, de bal op mag pakken en 'm in jouw doel mag gooien.

Zo is het ook met de democratische rechtsstaat. We willen allemaal dat dezelfde regels gelden voor gelijke gevallen en dat die regels onafhankelijk gehandhaafd worden. Alle Nederlanders moeten hun recht kunnen halen, ongeacht geboorteland, woonplaats of inkomen. Aan die idealen moeten we blijven werken. Gelukkig zitten er in deze begroting stappen vooruit op dat punt, zodat de democratie levert voor mensen en robuust is tegen rechtsstatelijk vandalisme.

Voorzitter. Het kabinet stelt volop investeringen voor om de toegang tot het recht te verbeteren. Die investeringen zijn voor sociaal raadslieden, om te zorgen dat er laagdrempelige hulp beschikbaar is bij problemen met toeslagen of een conflict met de overheid, voor de sociale advocatuur, om te zorgen dat er betaalbare juridische hulp in de buurt is, en voor lagere griffierechten, om te zorgen dat de gang naar de rechter niet geblokkeerd wordt door financiële barrières. Dit is serieuze vooruitgang bij het bouwen aan vertrouwen in onze democratie.

Bij de besteding van die schaarse middelen geldt wat mij betreft dat we steeds kiezen voor de meest effectieve inzet: the most bang for your buck, zoals de Amerikanen zeggen. Dat begint bij regels die conflicten helpen voorkomen en bij een overheid die escalatie waar mogelijk vermijdt. Ook daarna geldt meestal: hoe eerder in het proces een probleem wordt opgelost, hoe beter. Bovendien gaan de kosten voor de baat uit. Het blijft bizar dat we de voordelen, dus de baten van beleid, zo slecht meewegen in

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

onze besluitvorming, en al helemaal als die voordelen buiten het domein van Justitie en Veiligheid terechtkomen, zoals minder schulden, minder stress, minder uitkeringen en minder uitval door ziekte. En collega Dobbe heeft helemaal gelijk: andersom geldt dit ook. Investeringen betalen zich namelijk vaak terug, voor de schatkist maar zeker voor de samenleving. Vertrouwen in de democratie maakt onze vrijheid en onze veiligheid weerbaarder tegen ondermijning en dat is geen overbodige luxe in een wereld waarin autoritaire krachten opkomen.

Voorzitter. Naast het versterken van het vertrouwen moeten we de onafhankelijke scheidsrechters beter beveiligen. In andere landen zien we hoe snel de afbraak kan gaan en hoe ongelofelijk moeilijk een spoedig herstel is nadat de schade is aangericht. Daarom is het goed dat het kabinet werkt aan onafhankelijkere benoemingen bij de rechtspraak. Ik kijk uit naar dat wetsvoorstel. Hetzelfde geldt voor de uitwerking van de afspraak uit het coalitieakkoord om de rechtspraak een eigen begroting te geven. Begin december mag ik zelf in de senaat mijn initiatiefwetsvoorstel verdedigen dat beoogt om de bevoegdheid van de minister van Justitie te schrappen om in individuele strafzaken een bindende opdracht te geven aan het OM. Maar de kwetsbaarheden van onze rechtsstatelijke adviseurs en waakhonden zijn helaas talrijker, zoals het rapport van het Instituut voor Publieke Economie ook liet zien. Hun analyse is goed te gebruiken bij het vergroten van de onafhankelijkheid van onze democratische instituties. Wat doen de bewindspersonen eraan om de kwetsbaarheden die binnen hun verantwoordelijkheid vallen te verminderen?

Voorzitter. We moeten onze democratische verworvenheden koesteren en we mogen die nooit voor lief nemen. Tegelijkertijd is onze rechtsstaat verre van perfect. We moeten ons dus inzetten voor de vooruitgang die zo hard nodig is. Collega Mathlouti begon zonet over zijn voetbalcarrière. Ik kan niet tippen aan die voetbalkunsten, maar we zijn het qua spelopvatting wel roerend eens. We hebben een hekel aan thuisfluiters en we zijn overtuigd van het belang van fair play, en daar zullen we ons binnen deze commissie ook voor blijven inzetten.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
U heeft nog een aantal interrupties.

Mevrouw **Abdi** (PRO):
Ik wachtte op het einde van de bijdrage van collega Sneller. Ik ben heel blij met de extra investering in de sociale advocatuur. De heer Sneller zei terecht dat die een heel belangrijk fundament is voor toegang tot het recht. Maar hoe voorkomen we dat dit in de toekomst weer achteruitloopt? Ik heb eerder in mijn bijdrage benoemd dat er een minimumnorm moet komen voor het aantal sociaal advocaten per aantal inwoners, niet alleen om te normeren maar ook om de staatssecretaris een instrument te geven om daarop te kunnen sturen. Ik was benieuwd hoe de heer Sneller daartegen aankijkt.

De heer **Sneller** (D66):
We hebben in het verleden ook op andere gebieden minimumnormen geformuleerd die uiteindelijk geen waarborgen bleken om bezuinigingen tegen te houden. Dit is een motie van een aantal jaren geleden. Ik zoek zelf dus meer naar structurele oplossingen, bijvoorbeeld via de commissie-Van der Meer I en de commissie-Van der Meer II. Hoe

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

zorg je er nou voor dat je die systematiek ook in het basispad kan inbouwen? Dat bleek een hele ingewikkelde exercitie, maar dat zou ik nog steeds graag bij het kabinet neerleggen.

Mevrouw **Abdi** (PRO):
Dat ben ik met u eens, alleen denk ik, nogmaals, dat we meer moeten doen om te kunnen sturen. We kunnen namelijk nooit zien of er in de toekomst sprake zal zijn van investeringen of bezuinigingen, maar we spreken dan wel uit: dit is wat wij belangrijk vinden als samenleving. Voor het vinden van een advocaat moet het niet uitmaken of je in Zeeland woont of in Noord-Holland. Ik zeg dit ook tegen de heer Sneller omdat gebleken is dat we er te weinig op kunnen sturen. Dus nogmaals, welke alternatieve voorstellen ziet de heer Sneller voor zich in plaats van een heel ingewikkelde commissie? Die hebben we al gehad namelijk. Om even heel precies te zijn: het is belangrijk dat we hierop sturen en om die ambitie uit te spreken. Ik hoor heel graag van de heer Sneller hoe we dat anders kunnen doen en hoe we deze situatie kunnen voorkomen in de komende vijf tot tien jaar.

De heer **Sneller** (D66):
Om te voorkomen dat mijn voorstel wordt samengevat als "een hele ingewikkelde commissie optuigen" het volgende. We hebben die rapporten natuurlijk niet voor niks gekregen. Wat we nodig hebben om ervoor te zorgen dat het elke keer weer mogelijk is om de toegang tot de sociale advocatuur op orde te houden, ís ook een heel ingewikkelde vraag. We moeten volgens mij juist inbouwen dat er niet elke keer weer geld moet worden gezocht als er zo'n rapport is verschenen. Ik kijk heel erg uit naar de concrete voorstellen van mevrouw Abdi over die minimumnormen. Tegelijkertijd zien we ook in de rapporten van de Raad voor Rechtsbijstand dat je verschillende vakgebieden hebt en dat je dunbevolkte gebieden hebt. Welke ontwikkelingen zijn er met het Juridisch Loket en hoe gaan de Huizen van het Recht daarin helpen? Het is volgens mij niet heel makkelijk om voor de sociale advocatuur minimumnormen te stellen zoals we die bijvoorbeeld voor de politie hebben. Ik ben geen woordvoerder politie, maar daar is het volgens mij 1 op 5.000 volgens het amendement-Van der Staaij op de Politiewet. De sociale advocatuur is gedifferentieerder. Dat was mijn punt. Maar ik kijk heel erg uit naar de voorstellen van collega Abdi, want we delen het belang hiervan.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
De heer Sneller gaf aan het begin van dit debat aan dat hij het jammer vond dat de collega's van Forum voor Democratie het laten afweten na de walgelijke beelden die we gisteravond hebben gezien bij Zembla. Ik zou mijn collega willen vragen wat hij had wíllen vragen.

De heer **Sneller** (D66):
Ik vind het altijd lastig om over collega's te praten als ze er niet zijn. Ik heb een aantal keer aan de heer Van Meijeren, ook in debatten, gevraagd wat nou de verbanden zijn en hoever het antirechtsstatelijke karakter van Forum voor Democratie gaat. In de documentaire zien we een aantal mensen die nauw verbonden zijn met Forum voor Democratie, die dingen doen die ver over de rand van het rechtsstatelijke zijn. Ik denk dat het goed is dat we daar opheldering over krijgen, nog los van alle vragen aan de collega van Forum voor Democratie en de vraag hoe hij hiernaar kijkt. Hetzelfde geldt voor — daarna houd ik erover op — zeggen dat EerlijkEten niet verbonden is met Forum voor Democratie, terwijl dat wordt opgericht door allerlei leden van de partijtop en dat

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

soort trucjes. Dat vind ik niet passen bij verantwoordelijkheid nemen en echt afstand nemen van de dingen die we gisteravond hebben kunnen zien.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Dank aan de heer Sneller. Ik sluit me geheel aan bij de woorden die hier worden geuit. De VVD zou graag wat verder willen gaan dan alleen onze zorgen uiten en willen stellen dat het walgelijk is. Volgens mij zijn er een aantal maatregelen waarmee we zouden kunnen instemmen om ervoor te zorgen dat deze excessen, deze walgelijke beelden en het verheerlijken van het neonazisme ook daadwerkelijk worden verboden. Zo heeft deze minister aangekondigd dat er een wet bestuurlijk verbod op extremistische organisaties naar de Kamer komt. Volgens mij is D66 daar niet heel enthousiast over, maar misschien kan de heer Sneller daar wat over delen. Hetzelfde geldt voor meekijken in besloten groepsapps. We weten dat dit soort nazistische denkbeelden daarin rondgaan. Is D66 bereid, vraag ik in alle oprechtheid, om te kijken hoe we toch voor dit soort wetten zouden kunnen stemmen? Dan hoeven we dit niet alleen walgelijk te vinden, maar hebben we ook daadwerkelijk wettelijke grond om in te grijpen.

De heer **Sneller** (D66):
Ja. Zonder het interruptiedebat over te doen of een van tweeën te recenseren: laten we vooral kijken hoe het effectief is. Een aantal van dit soort voorstellen is in het verleden ook hier gepasseerd. Wij hebben trouwens ook wel voor moties gestemd die een aantal van de dingen mogelijk maken die mevrouw Martens-America nu noemt. We wachten gewoon op de wetgeving van deze minister waarin dat wordt uitgewerkt. Tegelijkertijd kijken wij wel naar de waarborgen, zeker bij bestuurlijke verboden. Wat zijn de regels waar vervolgens aan getoetst moet worden? Wat is de rechterlijke toets die daarbij mogelijk is? Hoe voorkom je bestuurlijke willekeur? Hoe voorkom je dat het een chilling effect heeft op de vrijheid van meningsuiting? Zo zijn er een aantal waarborgen waar wij in andere contexten allemaal breed voor staan, die we ook in dit soort specifieke wetsvoorstellen samen goed moeten wegen. Dat moeten we bij de concrete behandeling bekijken. Maar terug naar mijn eerste antwoord: ja, die bereidheid is er zeker.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Ik raak altijd een beetje verdwaald in voetbalmetaforen, want ik vind die zelf altijd wat ingewikkeld. Ik zou graag met … Ik weet niet of dat ook ging over de toegang tot het recht. Ik ga even zoeken. Wat bedoelde u nou precies? Wij zijn namelijk wel blij dat dit kabinet extra investeringen doet en extra geld uittrekt om de toegang tot het recht te verbeteren. Ik denk dat dat heel goed en heel hard nodig is. Volgens mij delen wij dat ook. Het lost alleen niet automatisch het probleem op dat kwartiermaker Marijnissen en de Nationale ombudsman afgelopen week hebben geadresseerd, namelijk dat er postcoderecht bestaat.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Daarmee worden de verschillen niet automatisch opgelost. Ik vroeg mij af hoe D66 daarnaar kijkt.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De heer **Sneller** (D66):
Het korte antwoord is: ja, dat klopt. Ik verwacht ook dat Marijnissen met een diepere analyse komt. Dat raakt natuurlijk ook aan wat mevrouw Abdi terecht zegt, namelijk dat er bepaalde gebieden in Nederland zijn waar de toegang tot het recht veel minder goed geborgd is. Toen collega Van Nispen zijn initiatiefnota over Huizen van het Recht verdedigde, heb ik daarom bijvoorbeeld in een motie gezegd: laten we dan beginnen met de gebieden van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid en ze daar in eerste instantie plaatsen. Heel plat gezegd: hier in Benoordenhout is het niet nodig.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Mevrouw Abdi vraagt terecht aandacht voor de sociale advocatuur. Ik denk dat dat daar ook zeker onderdeel van is, maar wat de Ombudsman en de kwartiermaker samen betogen, is bijvoorbeeld de toegang tot sociaal raadslieden. Daarbij zijn er gemeentelijke verschillen. Wat zij in het tussenrapport en in een opiniestuk voorstaan, is kijken of je een minimumniveau — dat is dus niet een norm, maar een minimumniveau — in elke gemeente kunt instellen, zodat iedereen gelijke toegang heeft tot het recht. Ik vroeg mij af: zou D66 voorstander kunnen zijn van zoiets? Of wat zou daarvoor een alternatief zijn als dat niet zo is? Want ik kan het zelf ook niet bedenken.

De heer **Sneller** (D66):
Mevrouw Dobbe zegt in het eerste deel van haar interruptie "sociaal-juridische hulp". Die is in dienst bij de gemeente. Aan het einde van haar interruptie zegt ze "toegang tot het recht". Dat zijn twee verschillende niveaus. Mevrouw Dobbe weet dit, maar daarom vind ik het ingewikkeld om er een eenduidig antwoord op te geven. Sommige dingen liggen inderdaad bij de gemeente en andere zijn privaat georganiseerd met subsidie vanuit de Rijksoverheid.

Dan nog even terug naar de concrete vraag van mevrouw Dobbe, over gemeenten een minimumnorm opleggen. Ja, dat vind ik een interessante gedachte om te verkennen. Tegelijkertijd zeggen we ook: we moeten af van SPUK's, we moeten gemeenten meer beleidsvrijheid laten et cetera. Laten we er ook voor waken dat we vervolgens weer extra controledingen optuigen. Tegelijkertijd zie ik dat sommige gemeenten vanuit de POK-middelen die zijn verstrekt wel sociaal raadslieden in dienst hebben genomen en andere niet. Dat leidt tot ongewenste uitkomsten die samenhangen met de financiële positie van gemeenten. Ik ben dus zeer bereid om samen met collega Dobbe te kijken hoe we dat kunnen voorkomen.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Ja, maar dat heeft natuurlijk allemaal wel te maken met toegang tot het recht, ook sociaal-juridische dienstverlening. Tenminste, zo zie ik dat. Wat dat betreft is het één groot pakket. Op het moment dat we het hebben over SPUK's, heb je ook te maken met de tijdelijkheid en de vaagheid. Dat helpt allemaal niet. Hier gaat het over een structureel minimumniveau, zodat je er eigenlijk van uit kan gaan dat je, als je in gemeente X woont, dezelfde voorzieningen, dezelfde hulp en dezelfde toegang tot het recht krijgt als in gemeente Y. Daar zou toch wel over te spreken moeten zijn, denk ik, ook met D66.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De heer **Sneller** (D66):
Ja, daar is zeker met mij over te spreken, ook met andere D66'ers. Maar de toegang tot het recht via sociaaljuridische hulp ligt bij de gemeente. Daarvoor kunnen we een norm opleggen aan gemeenten. Maar het gaat ook niet werken als je de gemeente vervolgens een verplichting met een bepaalde norm oplegt waaraan ze niet kunnen voldoen omdat sociaal advocaten daar helemaal niet in dienst zijn. Laten wij er vooral over doorpraten, want daar valt over te praten, maar laten we geen onmogelijke dingen van ze vragen. Laten we het doel vooral voor ogen houden en onze lokale raadsfracties oproepen om bij de lokale begrotingen op dit moment al stappen hiervoor te ondernemen. Dat doe ik in ieder geval bij mijn lokale collega's.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
In de modellenwerkelijkheid heeft iedereen toegang tot het recht met een gesubsidieerde advocaat. In het echte leven zijn er onvoldoende advocaten, onvoldoende rechters, onvoldoende griffiers en is er onvoldoende ruimte op zittingen. Is het niet veel beter om een gigantische hoeveelheid regels te schrappen en daarmee die 800 kilo aan beschikkingen en bemoeienissen van de overheid die op een burger klapt, veel kleiner te maken? Is dat niet een veel realistischer verhaal?

De heer **Sneller** (D66):
In de modellenwerkelijkheid zijn er helemaal niet genoeg sociaal advocaten, dus ik weet niet waar mevrouw Keijzer dat vandaan haalt. Verder is het natuurlijk een valse tegenstelling. Ik hoop dat mevrouw Keijzer de Staat van de wetgevingskwaliteit, die onlangs is gepubliceerd, met aandacht wil lezen, zodat we daar in een volgend debat op terug kunnen komen. Ik ben het helemaal met haar eens dat we de vereenvoudiging van de regelgeving hoog op de agenda moeten hebben.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
De fractie van D66 bevestigt het punt. Er zijn onvoldoende rechters, griffiers, advocaten en ambtenaren die je te woord kunnen staan om aan je uit te leggen hoe het allemaal in elkaar zit. Vereenvoudiging gaat daarbij niet helpen. We hebben gewoon te veel regels.

Dan over een andere opmerking die de heer Sneller maakte, namelijk: de rechtsstaat is niet ideaal. Hoe bereik je dan dat bijvoorbeeld het Openbaar Ministerie niet een in zichzelf gekeerd geheel wordt waarin de progressieve kijk op de wereld de boventoon voert, als de minister straks geen bevoegdheid meer heeft om het gesprek daarover te voeren?

De heer **Sneller** (D66):
Eerst even over het punt dat mevrouw Keijzer als eerste maakte, namelijk dat het gaat om schrappen. Een van de betere observaties uit de Staat van de wetgevingskwaliteit vond ik dat vereenvoudigen ingewikkelder is dan het lijkt. Maar ik denk ook aan de opmerking van het Instituut voor Publieke Waarden, dat zegt: vereenvoudigen gaat veel meer over samenvoegen en harmoniseren dan over schrappen. Ik hoop dat we een rijker gesprek kunnen voeren over hoe we ervoor zorgen dat mensen minder last hebben van de overheid en dat regels hen meer gaan helpen dan de karikatuur die mevrouw Keijzer er een beetje van maakt. Bij de behandeling van het wetsvoorstel hebben we alle interne checks-and-balances die nog steeds overblijven en de interne checks-and-balances, uitgebreid aan de orde gehad. Daar ben ik dus niet zo bang voor.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De **voorzitter**:
Afrondend.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Daar is de heer Sneller niet zo bang voor, maar in de praktijk zie je onnavolgbare vervolgingsbesluiten. In het ene geval wordt er wel opgetreden en in het andere geval niet. Ik ben het met de fractie van D66 eens dat je voorzichtig moet zijn in de scheiding der machten, maar als elke bevoegdheid verdwijnt, kan je als Kamer in meerderheid of als minister wel iets vinden, maar heb je daar uiteindelijk niets meer over te zeggen. Naar mijn mening hol je daarmee de inbedding van het Openbaar Ministerie in de samenleving juist uit.

De heer **Sneller** (D66):
Dat punt hebben we inderdaad uitgebreid besproken. Toen heb ik als initiatiefnemer betoogd hoeveel instrumenten er nog overblijven — denk aan algemene aanwijzingen, wetgeving, budgetten, benoemingen et cetera — na het schrappen van de bijzondere aanwijzingsbevoegdheid die in individuele strafzaken gaat over de vraag: moet deze persoon of organisatie wel of niet vervolgd worden? Ik denk dat dat onwenselijk zou zijn. We hebben de afgelopen periode goede debatten gehad over het punt dat het vaak lijkt alsof er onnavolgbare besluiten genomen. Daarin is het communiceren vanuit het Openbaar Ministerie over wat er nou gebeurt … Je leest eindeloos: met die spoorblokkades wordt niks gedaan. Dan worden mensen opgepakt. Maar dat haalt de voorpagina niet meer. Denk aan de Malieveldrellen van vorig jaar. Er is afschuw en daarna hoor je er niks meer van, totdat de minister van Justitie in een debat desgevraagd zegt: daar zijn 47 mensen voor veroordeeld. Ik denk dat dat soms meer beeldvorming is dan realiteit.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Ik wil even de balans van de rechtsstaat opmaken met alle initiatieven die D66 neemt voor de onafhankelijkheid. U krijgt van mij alle steun voor de onafhankelijkheid van de rechter en de Raad van State, maar ik wil wel … Laten we de jurisprudentie nemen. Of laten we de Spartatribune nemen, die uitstekende scheidsrechters ziet maar beslissingen soms echt ter discussie stelt; dat doe ik ook. Ik vind het wel belangrijk — dat kwam ook naar voren in een recent gesprek met rechters — dat de Kamer maximaal moet kunnen discussiëren over rechterlijke uitspraken en jurisprudentie. Daar zit namelijk iets subjectiefs in. Zo zie ik de rol van de slachtoffers. De laatste tien jaar hebben rechters zich aan de hand van zeer goede discussies in de Kamer wel degelijk aangepast om dat meer ruimte te geven.

De **voorzitter**:
Uw vraag?

De heer **Struijs** (50PLUS):
Bewaakt D66 ook deze balans?

De heer **Sneller** (D66):
Het spreekrecht voor slachtoffers werd destijds geïntroduceerd naar aanleiding van een wetsvoorstel van D66-Kamerlid Dittrich. Het antwoord is dus: ja. Maar ik zie wel dat we als wetgever vaak meer knoppen hebben om mee te sturen dan we denken, en dat dit ook gevolgen heeft. Overigens hebben we heel vaak gesprekken met de rechtspraak, of

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

dat nou de Raad voor de rechtspraak of de Hoge Raad is. Ik heb laatst bij het commissiedebat gezegd: laten we dan ook zorgen dat we met wat meer mensen dan alleen de heer Ellian en ik — ik zeg het even gekscherend — aanwezig zijn, zodat we dat gesprek op een goede manier met elkaar kunnen voeren. Die dialoog tussen de verschillende staatsmachten vind ik dus ook heel belangrijk, maar met enige distantie kun je het ook weer terugleggen, zou ik bijna willen zeggen. Maar die dialoog moeten we blijven voeren.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Dat is goed om te horen, want onderschat niet dat de goede discussies in de Kamer wel degelijk invloed hebben. We hoeven het niet altijd in wetgeving te zoeken. Wij zijn volksvertegenwoordigers. Ik vind het daarom belangrijk dat je hier vrij kunt spreken. Of het nu over het demonstratierecht of over de spelregels gaat: de interpretaties doen ertoe. Dat zeg ik niet om de burgemeesters of een institutie aan te vallen. Ik zoek dus het maximale; ik wil vanuit de Kamer die discussies op een goede manier blijven voeren. Ik voel ook iets van een bevestiging hiervan.

De heer **Sneller** (D66):
Volgens mij is de conclusie na die gesprekken elke keer als volgt: we kunnen als staatsmachten alle drie tegen een stootje, maar tegelijkertijd moeten we onze rolvastheid bewaken. Ik hou de sportmetafoor er maar even in: waar staan we dan op dat veld? Ik weet dat de heer Struijs dat ook doet.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Sneller. Het woord is aan mevrouw Faber, voor haar eerste termijn namens de PVV. Ik zou de leden willen voorstellen om na de termijn van mevrouw Faber te schorsen voor de lunch. Gaat uw gang.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Dank u wel, voorzitter. De multiculturele samenleving zou een verrijking zijn. De links-liberale elite heeft de burgers een gifbeker voorgeschoteld die pas leeg is als wij helemaal zijn uitgewoond. Gelukszoekers zouden allemaal kansparels zijn. Gevangenissen en tbs-klinieken tonen een ander beeld: deze worden voor het overgrote deel bewoond door gajes en gekken met een migratieachtergrond. De kosten bedragen per jaar minimaal 1,2 miljard. Wat de PVV betreft worden deze criminele personen het land uit gebonjourd.

Tbs krijg je doorgaans opgelegd in combinatie met een gevangenisstraf. Ook tbs'ers kunnen vervroegd de gevangenis verlaten. Maar als zij vervolgens in de gevangenis langer moeten wachten op plaatsing in een tbs-kliniek, wordt er een vergoeding aan de tbs'er uitgedeeld. Terwijl zij netto korter in de gevangenis zitten, worden er honderdduizenden euro's per jaar uitgekeerd. Stoppen met die waanzin! Graag een reactie van de minister of de staatssecretaris.

Politiek correct Nederland wil deze pijnlijke feiten het liefst verdoezelen. Zo zou het CBS geen cijfers op basis van migratieachtergrond meer bijhouden van bijvoorbeeld gedetineerden en verdachten; ik geloof er geen snars van. Beleid maak je op basis van feiten. Of doet dit kabinet maar wat? Gezien de huidige chaos zou dat zomaar het geval kunnen zijn. De vraag aan de minister is dan ook: is het waar dat het CBS deze gegevens niet bijhoudt of deze niet kan herleiden?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Voorzitter. Een recent dieptepunt was het politiedebat. De woordvoerder van PRO had geen zin om over migratie en islamisering te praten; zij had er gewoon geen trek in. Uiteraard viel D66 haar bij. Zij willen kennelijk niet geconfronteerd worden met hun eigen wanbeleid. Dat is puur wegduikgedrag, dat gesteund wordt door een elite die ofwel bang is voor het eigen hachje, ofwel er een dikke boterham aan verdient, ofwel gewoon naïef is.

Voorzitter. Regioburgemeesters en de politie willen de dienst uit blijven maken in hun koninkrijkje. Jarenlang wensten zij geen openheid te geven over de begroting voor de politie. Het gaat hier om 9 miljard; dat is bijna de helft van de begroting van Justitie. Grote budgetten worden op een hoop gegooid en detailinformatie ontbreekt. Dit terwijl de Kamer hier diverse malen om heeft gevraagd. Er zou een wetswijziging voor nodig zijn. Wat een onzin. De ware reden is dat deze regenten geen sturing van de Kamer wensen op hun bedrijfsvoering. Voordat je het weet, worden immers je linkse hobby's weggeamendeerd. Deze ongekozen regenten ondermijnen zo het budgetrecht van deze Kamer.

Voorzitter. Bewoners in bepaalde wijken vragen zich elke dag af: wordt het vandaag een explosie of een liquidatie? Jongeren worden geronseld als voetsoldaten door de penoze, vanwege de lichte straffen. Ter intimidatie blazen zij voordeuren eruit, stichten zij brand en leveren pakketjes af. Ja, dat verdient beter dan een krantenwijk. Jongeren showen trots op social media hun zware vuurwapens. Zij deinzen niet terug voor een liquidatie. Een jongerenwerker vertelt: "Ik zie weleens jongens van 12 jaar. Het begint met een mes, dan een machete en dan een vuurwapen." Waarom worden die gasten niet opgepakt? Graag een reactie.

Voorzitter. Drugs is een enorm probleem, waarvan het gebruik steeds normaler schijnt te worden. Gesubsidieerd door het ministerie van VWS kan je vrijwel gratis illegale drugs legaal laten testen. Hierdoor wordt de suggestie gewekt dat het allemaal niet zo erg is. Dan heb ik het over xtc-pillen, cocaïne en andere poeders en pillen. In plaats van de afzetmarkt te verkleinen, faciliteert en normaliseert de overheid het gebruik.

Voorzitter. Uithalers van drugs zijn overwegend minderjarig. Zelfs kinderen van 14 jaar en 15 jaar oud zijn van de partij. Jonge daders voelen zich zo comfortabel dat zij zich na hun karwei doodleuk melden bij de Zeehavenpolitie. Zo sparen ze kosten uit. Een taxirit naar het centrum is duurder dan de boete. Wat een vernedering van het gezag! De wetgever kwam met een wijziging van de uithalerswet op de proppen. Het had direct effect. Het aantal aanhoudingen daalde drastisch. De meeste uithalers werden meteen veroordeeld tot een gevangenisstraf. Zo ziet u maar: straffen helpt. Maar ja, successen worden in Nederland niet gevierd maar zo snel mogelijk afgebroken. Het hof in Den Haag ging dwarsliggen. Een onvoorwaardelijke gevangenisstraf kon echt niet voor first offenders, met als gevolg dat zij nu wegkomen met een taakstrafje.

Voorzitter. Laat dat eens tot u doordringen. De wetgever, met goedkeuring van het parlement, komt met zwaardere straffen en gaat uit van een jaar gevangenisstraf. Het OM eist volgens de eigen opgestelde richtlijnen maximaal vier maanden gevangenisstraf voor first offenders. Het hof minimaliseert de gevangenisstraf tot nul. Zowel de wens vanuit de samenleving en van de wetgever om tuig strenger aan te pakken, wordt

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

getorpedeerd door het OM en de rechterlijke macht. Waar zijn we dan in deze Kamer in hemelsnaam mee bezig?

Ondertussen wordt de samenleving opgescheept met drugsellende. Het is niet alleen een hel voor de gebruikers, maar ook voor de bewoners van zo'n overlastgebied. Het Delflandplein, een klein winkelcentrum, is een dergelijk gebied. In deze buurt worden verslaafden met zware psychische problemen opgevangen. Dag en nacht is er regelmatig ruzie, met enorm geschreeuw. Er worden brandjes gesticht. In de portieken druipt de stront langs de muren. Omwonenden worden geïntimideerd. Een man vertelt: de laatste keer dat ik ergens iets van zei, riep een dealer dat hij mijn gezicht zou opensnijden en mijn moeder zou doodverkrachten. Hoelang laten wij onze gewone burgers nog dagelijks geterroriseerd worden? Die gasten moeten worden opgepakt en opgesloten. Waarom gebeurt dat niet? Graag een reactie.

Voorzitter. Niet alleen de onveiligheid op straat neemt toe, maar ook in de eigen woning. Terwijl je eigen thuis een veilige haven moet zijn, kan je zomaar uit je bed worden geblazen door drugslabs, plofkrakers en gewezen minnaars. In Rotterdam-Zuid explodeerde een drugslab. Het resultaat: drie doden en tientallen zwaarbeschadigde woningen. In Den Haag blies een afgewezen minnaar, Moshtag B., de bruidsmodezaak van zijn ex-liefje op, met als resultaat zes doden en meerdere ingestorte woningen. In Osdorp werd een halve flat opgeblazen omdat een groep tieners en twintigers in de kelderboxen bezig was met explosieven. Buurtbewoners geven aan bang te zijn. Er was immers al eerder een pand opgeblazen. De staatssecretaris gaf aan dat het onderzoek van de politie naar deze zaak in volle gang was. Ik adviseer haar eens aan te kloppen bij de gemeente Amsterdam. Daar ligt een onderzoek op de plank waarin klip-en-klaar staat dat de Wildemanbuurt in Osdorp al meer dan twintig jaar bekendstaat als een aandachtsbuurt. De buurt werd in 2007 aangemerkt als prachtwijk door PvdA-minister Vogelaar. Een prachtwijk! Met een lief koosnaampje los je problemen niet op, je verdoezelt ze alleen.

Vervolgens kwam de subsidiegeldstroom naar allerlei clubjes rijkelijk op gang. Het doel was om deze wijk om te toveren tot een prettige wijk om in te wonen. Het resultaat was dat de Wildemanbuurt een voedingsbodem is geworden voor meer en meer criminaliteit. Malafide woningbemiddelaars doen een extra duit in het zakje door voornamelijk buitenlandse criminelen in de wijk te huisvesten. Er heeft zich een enorm crimineel netwerk van drie generaties tuig met Marokkaans-Turkse wortels genesteld, waar de jonge generatie gepokt en gemazeld wordt in de misdaad. Deze jongens intimideren en bedreigen bewoners. Zij zoeken de confrontatie met andere jeugdbendes op. Vroeger sloegen ze elkaar op de bek en nu blazen ze elkaar van de bank. In september was het in Osdorp raak. Twee weken later was er bij dezelfde woning wederom een explosie. Vorige maand werden in Slotervaart voordeuren uit hun kozijnen geblazen en sneuvelden er meerdere ruiten. Na de explosie stond 's avonds laat de hele buurt buiten. De situatie zou niet alleen bij de gemeente en de politie de hoogste prioriteit hebben, maar ook bij allerlei gesubsidieerde clubjes die kwetsbare jongeren op het rechte pad moeten houden. Gelooft u nu werkelijk dat dat gaat werken? Het geitenwollensokkenpeloton faalt al decennialang.

De Stichting Be Ok, een afkorting van "benutten van onbenutte kansen", greep in ieder geval wel zijn onbenutte kans. De stichting tuigde een witwasmachine op van 38 miljoen.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Dat is niet echt oké. De boekhouder van deze Amsterdamse stichting, Yusuf U., plust jaarlijks 4,5 miljoen subsidie op de balans. Dat is ook niet oké. Het is onwaarschijnlijk dat Yusuf jongeren gaat losweken van hun criminele families. Het is namelijk hun verdienmodel.

Voorzitter. De staatssecretaris heeft de intentie om minder zaken voor de rechter te brengen, met zogenoemde buitenstrafrechtelijke afdoening. Hiermee kan je de misdaadcijfers oppimpen, want een gang naar de rechter wordt vermeden, met als gevolg dat er minder veroordelingen zijn. Ook wil men minder jongeren in de jeugdinrichting. Dat wil de PVV ook, maar niet door slap beleid. Jongeren moeten juist een straf vrezen en niet wegkomen via Halt, een knutselclub voor jongeren tot 18 jaar. Momenteel belanden jongeren met een migratieachtergrond eerder in een jeugdinrichting. Dat wil het kabinet anders: zij moeten vaker naar Halt, waarmee een strafblad wordt voorkomen. Het beeld wordt nog rooskleuriger met de pilot Halt 18+. Daders tot 23 jaar mogen dan ook naar de knutselclub in plaats van naar de rechter. Wij worden compleet uitgelachen door die gasten!

Voorzitter. Terwijl het aantal hoofddoeken op straat toeneemt, verbergen Nederlandse Joden angstig hun identiteit. Het kabinet zegt het antisemitisme te bestrijden, maar hoe geloofwaardig is dit als je het antisemitisme tegelijkertijd aanwakkert? Ngo's krikken geniepig de achterdeur voor het antisemitisme open. Het kabinet subsidieert ngo's als Oxfam Novib, PAX en Save the Children, die hun achterban oproepen deel te nemen aan de Rode Lijndemonstratie. Deze ngo's staan schouder aan schouder met radicale partijen met lijnen naar Hamas, een terroristische organisatie. Subsidies worden juist verstrekt om het regeringsbeleid uit te rollen. Is dit dan een onderdeel van het regeringsbeleid? Heeft de minister Hamas al op de nationale terroristenlijst gezet? Graag een reactie.

Ook BDS demonstreert mee. U weet wel: dat is die club van "koop geen Joodse waar". Niet alleen de leus "from the river to the sea", een oproep tot het verdrijven van alle Joden uit hun thuisland, werd gescandeerd, maar er stond ook een demonstrant met een bord waarop "geen Joden in Nederland" stond. Dat is pure discriminatie. Het OM gaf de opdracht om hem te arresteren, maar de vogel bleek gevlogen. Het is gewoon een kwestie van op de digitale schandpaal plaatsen, opsporen en arresteren. Graag een reactie.

Naast de demonstratiestoet stond een groep van ongeveer tien volledig gemaskerde pro-Hamasbetogers met spandoeken opgesteld met onder meer de tekst "we support Hamas", een oproep tot geweld. Waarom worden deze gasten niet in de boeien geslagen, afgevoerd en berecht? Graag een reactie.

Op papier kan sinds 1 juli 2025 een straf met maximaal een derde verhoogd worden als een strafbaar feit wordt begaan met een antisemitisch motief, maar wat heeft dat voor zin als je aanvankelijk niets doet?

Voorzitter. Het kabinet zegt ook op te komen voor de veilige werk- en leefomgeving van de Joodse minderheid. Echter boog de Universiteit Maastricht voor meerdere pro-Palestijnse groeperingen die aangaven een bijeenkomst voor de Joodse studentenvereniging te willen verzieken. Er werd extra druk gezet door persoonlijke

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

informatie van de Joodse spreker, nota bene een docent van de universiteit zelf, te verspreiden. De bijeenkomst werd afgeblazen. Maar tijdens een eerdere bezetting van diezelfde universiteit mochten agenten in opdracht van het OM niet naar de identiteit vragen van de pro-Palestijnse actievoerders. De reden? Dit zou de actievoerders afschrikken om een volgende keer van hun demonstratierecht gebruik te maken. Hier hield het OM de actievoerders die huisvredebreuk pleegden de hand boven het hoofd. Maar de politieagent is wel verplicht zich te identificeren als een demonstrant daarom vraagt. Kortom, de academische vrijheid van de Joodse studenten werd niet beschermd, maar het demonstratierecht van de pro-Palestijnse actievoerders wel.

Voorzitter. In Rotterdam werd een bom geplaatst bij een synagoge. Rechters en het OM lieten zich in de avond na de plaats van het delict dirigeren, omdat de advocaat met een kletsverhaal kwam. De vier jonge daders beweerden niet te weten dat het om een synagoge zou gaan. Dat zou in het donker niet te zien zijn, maar het plan van de daders was wel om diezelfde avond nog een explosief te plaatsen bij een tweede synagoge. Waren de rechters van het OM nu zo onnozel of wilden zij het antisemitische motief wegmoffelen? Graag een reactie.

Voorzitter. In de afgelopen decennia is er een politiek correcte baantjescarrousel ontstaan, bestaande uit het politieke bestuur, de rechtspraak, de politie, het OM, de universiteit, de adviesbureaus en hulpverleningsorganisaties. Die hebben allemaal maar één belang en dat is het eigenbelang. Een groot deel van hen interesseert het geen zier dat de burgers iedere dag worden geconfronteerd met de hel van de multiculturele samenleving, die zich uit in intimidatie, straatroof, woninginbraak, steekpartijen, explosies, Jodenhaat, verheerlijking van Hamas, aanranding en verkrachtingen. De minister maak dankbaar gebruik van dit carrousel, dat functioneert als een afschuifsysteem. Er wordt geschermd met "nee, dat is de verantwoordelijkheid van de driehoek", "daar gaat het lokale bestuur over" en internationale verdragen. Adviezen van gesubsidieerde adviesraden worden gepresenteerd als de enige waarheid. Allemaal excuses om maar geen verantwoordelijkheid te nemen met als gevolg meer dan tien jaar ellende op Justitie.

De Algemene Rekenkamer waarschuwt dat de te lange doorlooptijd in de strafrechtketen en het cellentekort om veroordeelden op te sluiten, risico's zijn voor de binnenlandse veiligheid. In plaats van hier voortvarend mee aan de slag te gaan, stellen het kabinet, de politie, het OM en de rechtspraak hun beleid daarop af. Aangifte doen wordt ontmoedigd; aangiften worden aan de kant geschoven. Het kabinet en het OM willen zo min mogelijk zaken bij de rechter hebben door onder andere buitenstrafrechtelijke afdoening. Meer dan de helft van de misdrijfzaken in de afgelopen vijf jaar zijn geseponeerd. Rechters moeten dolgelukkig zijn dat er geen minimumstraffen zijn. Het eindverlof van bajesklanten wordt verruimd. Die kunnen eerder naar huis. Hoe zit het met de palliebestormers van het Utrechtse stadhuis? Nadat er één aangifte was verdwenen, zwabbert de tweede aangifte alle kanten op, behalve de goede, naar de rechtszaal. Graag een reactie.

Voorzitter. Er worden notities geschreven. Het ene onderzoek na het andere wordt uitgevoerd. Werkgroepen worden opgericht. Maar uiteindelijk gebeurt er bitter weinig. Het beeld ontstaat dat de wil ontbreekt. Zo gaf het kabinet aan de prostitutieleeftijd te willen verhogen naar 21 jaar. Maar toen dat snel geregeld kon worden middels een

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

PVV-amendement, stemde de gehele coalitie tegen. Het moest namelijk heel zorgvuldig bestudeerd worden. Nou, dan weet je het al: men wil niet. De politiek elite holt de democratie uit. De helft van de bevolking heeft geen vertrouwen in de manier waarop de misdaad in Nederland wordt bestreden. Bij een onderzoek werd de stelling voorgelegd: "Criminele allochtonen moeten verplicht remigreren." Een ruime meerderheid van de Nederlanders was het hiermee eens. "Wie de elite in de zak heeft, heeft in het feite het volk onthoofd." Dat is een citaat van Tom Zwitser.

Voorzitter. Er is geen visie, alleen lafheid. Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. U heeft nog een aantal interrupties. Ik zag eerst mevrouw Straatman. Zij maakte al eerder aanstalten.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Die was heel snel.

De **voorzitter**:
Ja, die was heel snel. Gaat uw gang, mevrouw Straatman.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Ik had nog een vraag aan mevrouw Faber. Ze had het over die drugsellende. Ik ben het helemaal met haar eens. Ze noemde een aantal voorbeelden door het land. Ik wil haar nog een ander voorbeeld geven, dat over het buitengebied gaat. Boeren krijgen steeds vaker last van de georganiseerde misdaad, die weet dat het gebied kwetsbaar is. In Brabant wordt op dit moment bijvoorbeeld een op de vijf boeren benaderd, maar slechts een op de tien meldt. Mijn hele concrete vraag is de volgende. Ik heb een amendement voorliggen om die vertrouwenspersonen die het voor boeren makkelijker maken om bij de politie een melding te doen, te behouden. Die staan namelijk op dit moment op omvallen. Hoe kijkt mevrouw Faber naar dat amendement om die vertrouwenspersonen te behouden?

Mevrouw **Faber** (PVV):
Ten eerste. Natuurlijk moet ik dat amendement nog goed bestuderen. Het klinkt allemaal wel leuk, "vertrouwenspersoon voor de boeren". Weet u, we hebben gewoon een politie. Daar kan je gewoon aangifte doen, daar kan je gewoon naartoe gaan. Dit is weer zo'n symptoombestrijding. Het is weer het creëren van een baantje dat totaal niet het probleem oplost. We moeten in dit land gewoon strenger gaan straffen. Die drugsdealers, die drugshandelaren en al die smokkelaars moeten opgepakt worden en vastgezet worden. We kunnen wel zeggen dat we te weinig cellen hebben, maar dat is allemaal onzin. Je zet gewoon meerderen in één cel. Dat kan gewoon. Dat zien we ook in Zaandam. Twee derde van de cellen daar zijn meerpersoonscellen. Dat kan allemaal. We moeten ze gewoon harder aanpakken en harder straffen. Zo'n vertrouwenspersoon klinkt leuk, maar lost totaal niets op.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Ik was een poging aan het doen om samen met mevrouw Faber ergens te komen. Natuurlijk vind ik ook dat er harder gestraft moet worden. Mevrouw Faber zegt: ze kunnen toch naar de politie. Dat is nou net het probleem. Het is een groot gebied, waarin het soms vrij makkelijk te achterhalen is wie een bepaalde melding doet. Die angst leeft,

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

zelfs met Meld Misdaad Anoniem. Die vertrouwenspersonen helpen juist om veel meer signalen bij de politie te brengen. Dat blijkt ook uit de resultaten. Zou mevrouw Faber daar met bereidwilligheid naar willen kijken, juist om de zware criminelen aan te pakken en onze boeren te beschermen? Dat zou zij toch ook moeten willen?

Mevrouw **Faber** (PVV):
Uiteraard ga ik het amendement serieus bekijken. Wij bekijken elk voorstel serieus, maar ik vraag me wel af of het zoden aan de dijk zet. We zullen het nader bestuderen en dan komen we er nader op terug.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Tot slot, voorzitter. Misschien mag ik nog één extra plukje informatie aan mevrouw Faber meegeven. In de afgelopen jaren blijkt dat er door die pilot met vertrouwenspersonen veel meer meldingen zijn gedaan. In Noord-Nederland staan ze nu enorm onder druk en zie je de meldingen meteen weer afnemen. Als we de georganiseerde misdaad ook op het platteland willen aanpakken, dan zou ik de PVV-fractie willen meegeven om hier vooral naar te kijken.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Ik hoor geen vraag.

De heer **Sneller** (D66):
Hoewel mevrouw Faber de meeste spreektijd van iedereen hier heeft, blijft het beperkt. Ik wil haar nog een kans voor open doel geven. Een groot deel van haar inbreng ging over antisemitisme. We hebben gisteravond Hitlerverering, het verbranden van boeken van Joodse schrijvers en andere walgelijke dingen gezien. Ik vroeg me af hoe mevrouw Faber daarnaar kijkt. Ik neem aan met afschuw.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Om heel eerlijk te zijn kijk ik heel weinig tv. Dat bedoel ik niet flauw richting meneer Sneller. Ik heb het niet gezien, maar ik heb er wel van gehoord. Ik verafschuw antisemitisme, ongeacht wie het is. Ik heb de uitzending niet gezien. Dat is het eerlijke verhaal.

De heer **Sneller** (D66):
Dat kan heel goed. Ik heb het zelf even gekeken op mijn telefoon. Ik werd er misselijk van. Ik zou mevrouw Faber toch willen aanraden om het wel te kijken. Ik denk dat het goed is als we in de volle breedte van dat soort wanstaltigheden afstand nemen. Wellicht horen we hier in het vervolg van het debat nog wat over van mevrouw Faber.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Waarvan akte. Ik neem het tot me.

De heer **El Abassi** (DENK):
Het was niet alleen op tv. Het was ook in de kranten terug te lezen. Ik zou willen vragen of mevrouw Faber wel de kranten leest. Dat brengt mij bij het stukje waar ik mevrouw Faber vaker mee heb geconfronteerd, namelijk het stukje selectiviteit. Ze heeft het over

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

het aantal hoofddoeken dat toeneemt en over antisemitisme bij antigenocidedemonstraties, maar ik hoor haar iedere keer niet over rechts-extremisten die met nazisymbolen rondlopen …

De **voorzitter**:
Uw vraag.

De heer **El Abassi** (DENK):
… en die Hitlergroeten doen.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

De heer **El Abassi** (DENK):
Mijn vraag aan mevrouw Faber is: leest ze iedere keer op dat soort momenten het nieuws niet? Ziet ze die dingen niet op tv et cetera of doet ze dat bewust niet?

Mevrouw **Faber** (PVV):
Natuurlijk lees ik wel de media, maar iedereen heeft zo zijn dingen. Ik wil één ding zeggen: ik heb helemaal niks met het hele nazisme of wat dan ook. Totaal niet. Wat wilt u precies weten? Ik ben het even kwijt.

De heer **El Abassi** (DENK):
Ik ben oprecht op zoek naar de oprechtheid van mevrouw Faber. Ze zegt: ik heb het niet gezien op televisie. Er zijn zo veel momenten geweest. Op het Malieveld waren ze aan het rondmarcheren met NSB-vlaggen en deden ze de Hitlergroet. Het gaat niet alleen om het programma van gisteravond, maar ook om alle artikelen die daarna verschenen zijn. Keer op keer zien we nazi's scanderen op onze straten. Ik hoor mevrouw Faber daar keer op keer niet over, terwijl dat echt lelijke vormen van antisemitisme zijn.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

De heer **El Abassi** (DENK):
Ik zou mevrouw Faber, als strijder tegen het antisemitisme, willen vragen of haar dat niet opvalt. Doet ze dat bewust of onbewust?

Mevrouw **Faber** (PVV):
Ik verafschuw antisemitisme. Dat weet iedereen. De PVV staat daar ook gewoon als een huis voor. Ik hoef me niet te verantwoorden voor allerlei gedrag van iemand anders, waar ik verre van af sta. Ik hoef me daar helemaal niet voor te verantwoorden.

De **voorzitter**:
Tot slot.

De heer **El Abassi** (DENK):
Volgens mij is dat precies wat mevrouw Faber hier al bijna een kwartier doet. Ze verafschuwt wat er gebeurt op antigenocidedemonstraties. Ze verafschuwt dat hier vrouwen met hoofddoeken rondlopen. Dat doet ze wél. Maar als het gaat om die groep, die graag op de PVV stemt en bij wie de PVV tijdens de verkiezingen rondloopt om

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

stemmen te winnen, ziet ze het iedere keer weer niet. Ze neemt het ook niet mee in haar bijdrage. Dat onthult weer hoe de PVV selectief kijkt: niet naar de daden, maar naar de daders.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Ik wil nog even één ding zeggen. Volgens mij spreekt meneer El Abassi niet altijd de waarheid. Wij lopen als PVV'ers helemaal niet bij dat soort zaken rond om daar stemmen te halen. Dat doen wij helemaal niet. De PVV verafschuwt alles wat met racisme te maken heeft en alles wat te maken heeft met antisemitisme. Volgens mij is dat zeker welbekend.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Dat lijkt mij de juiste constatering. Ik wil even terug naar het justitiedeel van de inbreng en de opsomming van afgrijselijke criminaliteit. Volgens mij ondermijnt die de veiligheid en onze rechtsstaat. Wat moeten we in de visie van mevrouw Faber en de PVV nou doen om weer terug te gaan naar de high-trust society die we ooit waren, waarin mensen elkaar elementair vertrouwden? Er gaat geen dag voorbij of je ziet dit soort voorbeelden voorbijkomen. Wat moeten we doen om te zorgen dat dit weer uitzonderingen worden?

Mevrouw **Faber** (PVV):
Mevrouw Keijzer noemt een heel belangrijk punt: vertrouwen. Op het moment dat er tijdens verkiezingen hier partijen in de zaal zitten die allerlei beloftes doen, dat die vervolgens in vak K komen te zitten en dat die er vervolgens niks meer van afweten en een hele andere koers gaan varen ... Ik kan me wel voorstellen dat je weleens iets moet schuiven omdat je met coalitiepartners te maken hebt, maar als je zó de boel belazert, dan verlies je het vertrouwen. De overheid heeft natuurlijk een voorbeeldfunctie. We zien dat mensen geen vertrouwen meer hebben in de wijze waarop men hiermee omgaat in de strafrechtketen. Dat zegt het OM zelf. Eerst worden er wetten gemaakt door de wetgever. Wij, het parlement, stemmen daarover. Als de wet wordt goedgekeurd, moet hij uitgerold worden. Wat zien we vervolgens? Ik had een voorbeeld over het strenger straffen van drugsuithalers. Er kan strenger gestraft worden. Wat zie je dan? Het OM gaat minder straf eisen; het gaat eronder zitten. Dan komt het Hof eroverheen en reduceert het de gevangenisstraf tot nul. Zo gaan we er natuurlijk niet komen.

Het overgrote deel van de bevolking wil dat er strakker gestraft wordt. Wat zien we? Bij de politie worden aangiften niet in behandeling genomen of ze verdwijnen op de stapel. Het OM gaat zo veel mogelijk strafrechtelijk afhandelen. Het OM heeft ook nog zijn eigen strafvorderingsrichtlijnen, zodat de straffen nog lager komen te zijn. Je ziet het steeds verder aftoppen. Vervolgens komen ze bij de rechter. De rechter heeft ook gewoon zo zijn eigen straflijstjes. Ze proberen zo min mogelijk mensen voor de rechter en zo min mogelijk mensen in de gevangenis te krijgen, omdat men zegt dat er geen cellen zijn. Maar er zijn wél cellen. Je kan meerdere mensen in een cel zetten, maar men doet het niet. Als de burgers over dit soort gedrag lezen in de media, dan gaat het vertrouwen weg. Zij zeggen namelijk: "We willen zwaarder straffen. Er zijn wetten. Maar er zijn allerlei ondemocratische organisaties. Die zijn gewoon ingesteld. Die vertegenwoordigen niet de burgers. Die vlakken het allemaal af."

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Als ik het mag samenvatten, is het dus een combinatie van vanuit de wetgevende

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

macht, die wij hier zijn, duidelijker zijn over wat we verwachten en prioriteren in wat je doet. We hebben veel te veel in het strafrecht gestopt. Daardoor wordt het overspoeld door zaken die minder belangrijk zijn of die niet via het strafrecht moeten worden opgelost. Op een gegeven moment kom je toch in een situatie dat ook de keten het gewoon niet meer aankan, omdat verwacht wordt dat ze alles vervolgen? Zou dat niet veel preciezer moeten zijn, gericht op die zware misdaad?

Mevrouw **Faber** (PVV):
Nou wordt-ie wel interessant, want mevrouw Keijzer zegt dat we te veel zaken in de strafrechtketen stoppen. Moeten we daar niet anders mee omgaan? Nou moet ik zeggen dat de inbreng van mevrouw Abdi mij gelijk triggerde. Zij zei, dat waren hele wijze woorden: als je wil weten hoe het met de samenleving gaat, dan moet je in een gevangenis kijken. Dat heb ik dus gedaan. Ik zag in de gevangenis dat 70% van de gedetineerden een migratieachtergrond heeft. U moet zich dus eens voorstellen dat we al deze criminele gedetineerden met een migratieachtergrond niet hadden. Dan waren we alleen al 70% druk op de gevangenissen kwijt. In de strafrechtketen heeft 50% voor het hekje van de rechter ook een migratieachtergrond. Dus laten we nou eens gaan beginnen. Ik hou ervan om de problemen aan te pakken bij de bron, want al die symptoombestrijding werkt niet. Het is allemaal wel leuk, maar dat is allemaal windowdressing; dat is allemaal leuk voor de bühne. Je moet beginnen bij de bron. Dat betekent de grenzen dicht. Vervolgens ga je de criminele migranten terugsturen naar hun thuisland. Dan gaan we lucht krijgen. Vervolgens ga je de wet handhaven. Dan krijgen we hier een heel ander Nederland. De goeden hoeven niet te lijden onder de slechten, want dan wordt Nederland totaal anders. Je moet het aanpakken bij de bron. Zolang we dat niet doen, is het gewoon dweilen met de kraan open. Er komen 800 tot 900 gelukszoekers binnen bij Ter Apel die helemaal geen recht hebben om asiel aan te vragen. Ze zijn door tig veilige landen heen gekomen. Maar iedereen hier, of het merendeel van de Kamer, heeft niet het lef om dat aan te pakken. Men gaat maar door met pappen en nathouden.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Dat is het asieldebat. Dat hadden we gisteren en dat hebben we vanavond weer. Ik deel dit met mevrouw Faber, maar in de situatie nu is het toch belangrijk dat de strafrechtketen prioriteert op de juiste zaken? We hebben hier een debat gehad met deze minister. Er worden honderden zedenzaken niet vervolgd, terwijl er wel bewijs is; die worden dan geseponeerd. Vervolgens is het Openbaar Ministerie bezig met mensen die iets onaardigs gezegd hebben. Daar wordt dan wel tijd aan gespendeerd. Dan is het toch belangrijk dat wij hier vanuit de Kamer wel die prioriteiten aan gaan geven?

Mevrouw **Faber** (PVV):
Mevrouw Keijzer maakt zich er wel heel makkelijk van af. Ja, dat is het asieldebat van gister, maar het raakt wel de strafrechtketen, en niet zo'n klein beetje ook. Voor het merendeel raakt dat de strafrechtketen. Dan heeft mevrouw Keijzer het over de zedenzaken die blijven liggen. Ja, dat vind ik ook vreselijk. Die zedenzaken moeten worden opgepakt, vooral omdat 50% van die daders ook weer een migratieachtergrond heeft. Daar moeten we het eens een keertje over gaan hebben. Daarom zeg ik

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

nogmaals: u kunt wel zeggen dat dit het asieldebat is, maar we worden geconfronteerd met die enorme puinhoop.

De **voorzitter**:
Dank u wel.

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**:
Ik schors een halfuur voor de lunch. De vergadering is tot 13.35 uur geschorst.

De vergadering wordt van 13.01 uur tot 13.34 uur geschorst.

Begroting Justitie en Veiligheid 2027

Begroting Justitie en Veiligheid 2027

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI) voor het jaar 2027 (37020-VI).**

(Zie vergadering van heden.)

De **voorzitter**:
We zijn aangekomen bij de voortzetting van de behandeling van de eerste termijn van de begroting van Justitie en Veiligheid.

De algemene beraadslaging wordt hervat.

De **voorzitter**:
Ik geef het woord aan de heer Ellian, die zijn inbreng zal leveren namens de fractie van de VVD. Gaat uw gang.

De heer **Ellian** (VVD):
Dank, voorzitter. Bij een begrotingsbehandeling begin ik graag persoonlijk. Ik moest denken aan een werkbezoek bij een p.i. dat ik een tijdje geleden had met mijn fractievoorzitter. Het gesprek ging erover dat alle grote gedetineerde criminelen boos zijn op mij. Dat is niet iets wat ik verzin; dat blijkt ook uit informatie van de diensten. Die directeur zei iets wat mij heel erg bijbleef: "Ja, maar u klopt zichzelf ook nogal op de borst als het gaat om die maatregelen." Toen dacht ik: goh, wat zeg je nu eigenlijk? Ik heb dit wel vaker gehoord tijdens mijn werkbezoeken: "Die Ellian bemoeit zich wel heel erg met de uitvoering van het gevangeniswezen. Ja, dan krijg je dit." Ik heb mijn situatie dus aan mijzelf te danken. Dat heeft me best wel geraakt, want het enige wat ik doe, is een stap vooruitzetten. Toen ik Kamerlid werd, was het duidelijk dat wij geconfronteerd werden met hele zware criminelen, Ridouan Taghi voorop. Als ik één ding heb geleerd in Italië, is het dat je dan maar één ding kan doen, namelijk de confrontatie terug zoeken en laten zien: wij zijn de good guys; tot hier en niet verder. Dat is wat ik heb gedaan.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Heb ik daar uiteindelijk zelf iets aan gehad en klop ik mezelf op de borst? Nee. Ik benadruk die maatregelen namens mijn partij zodat die criminelen weten dat ze niet verder kunnen gaan. En nee, ik heb er zelf niets aan, want in het weekend krijg ik te horen: ik wil graag met je voetballen, maar ik weet dat het niet kan. Of ik krijg de vraag: papa, kan je de politie bellen zodat we buiten kunnen spelen? Dat is mijn leven, maar ik schaam me niet voor de stap vooruit die ik heb gedaan, juist omdat al die mannen en vrouwen voor wie ik zo veel bewondering heb, dat dagelijks doen. Uiteraard wil ik vanaf deze plek ook mijn dank uitspreken voor in het bijzonder de Dienst Koninklijke en Diplomatieke Beveiliging, die al jarenlang over mij waakt.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Ik vind het mooi dat dat de heer Ellian hier zijn verhaal vertelt. Dat klinkt gek, want het verhaal is niet mooi maar eigenlijk heel lelijk. Ik denk dat heel weinig mensen zich realiseren in wat voor situatie de heer Ellian zit en welke diepe gevolgen dat heeft voor zijn privéleven. Ik vind het ook dapper, want eigenlijk steekt de heer Ellian toch weer zijn nek uit door dit te benoemen. Hij weet ook dat dit misschien weer extra gevolgen kan hebben. Ik wil de heer Ellian ten eerste sterkte wensen. Dat zijn misschien holle woorden, maar wat kan ik anders doen dan dat? Ik kan zijn situatie immers niet verbeteren. Ik vind ook dat de mensen thuis zich dit goed moeten realiseren. Gisteren vertelde de heer Ellian een verhaal over hoe hij soms op social media wordt benaderd, waarbij mensen zeggen: ga terug naar je eigen land. Dat wil ik hier zeggen, maar ik heb ook een vraag aan de heer Ellian. Aan het begin van zijn betoog zei hij dat hij werkbezoeken brengt aan gevangenissen en dat hij daar dan dit soort opmerkingen te horen krijgt. Die opmerkingen komen dan van gevangenen, neem ik aan. Of komen die ook vanuit het gevangeniswezen, dus van mensen die in het gevangeniswezen werken?

De heer **Ellian** (VVD):
In de eerste plaats dank voor de woorden van mevrouw Van der Plas. Die woorden zijn wél heel belangrijk, want juist op dagen waarop je je alleen voelt … Kijk, als je ook je vrijheid niet meer hebt, zijn het juist dit soort woorden waaraan je je vasthoudt en waardoor je denkt: ik doe het niet voor niets; ik doe het voor een goede zaak. Dank dus daarvoor. Die opmerkingen heb ik de afgelopen jaren met enige regelmaat vanuit het gevangeniswezen zelf gehoord, ja.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Ik vind dat echt schokkend. Dat vind ik echt schokkend. Dat zijn mensen die voor de overheid werken en die heel goed moeten weten hoe gevaarlijk het is om je uit te spreken, zeker tegen zware criminaliteit. Ik zou de minister eigenlijk, via de heer Ellian, willen vragen om een reactie hierop, want ik vind het totaal onacceptabel dat de heer Ellian dit tijdens werkbezoeken te horen krijgt.

De heer **Ellian** (VVD):
Dat is, denk ik, aan beide bewindspersonen. Ik wilde dit alleen maar … Het is wat mij al best wel lang … Sommige collega's weten ook dat ik dit weleens meemaak. Ik heb het altijd voor me gehouden en bij de begrotingsbehandeling dacht ik: dit is een aardig moment. Overigens, mevrouw Van der Plas, neem ik het niet persoonlijk op en neem ik het niemand kwalijk. Maar als je dat hoort, doet het wel iets met je. Ik probeer namelijk alleen maar met de beste bedoelingen de situatie in het gevangeniswezen, die vrij bagger was, beter te maken, opdat grote criminelen — iedereen kent de namen — niet meer kunnen doen wat ze doen. Dus ja.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Ik twijfelde eventjes of ik hier iets over wilde zeggen, maar ik wil dat toch doen. Ik wil in ieder geval even een steunbetuiging uitspreken, want ik vind het mooi dat de heer Ellian dit hier toch durft te benoemen. Daarvoor moet je namelijk wel een paar drempels over. We zijn hier in dit huis heel veel dingen gaan normaliseren die helemaal niet normaal zijn. Het feit dat we soms vertrouwelijke sessies hebben of dat we moeten letten op woorden, omdat we weten wat de effecten daarvan zijn als je sociale media opentrekt of wat dan ook, is gewoon echt heel erg kwalijk. Dus alleen maar alle steun hiervoor. Ik gun de heer Ellian echt heel veel vrije momenten met zijn gezin.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Ik sluit me daarbij aan.

De heer **Ellian** (VVD):
Dat zijn hele mooie woorden. Dat waardeer ik enorm en ik denk dat de … Hoe zal ik het zeggen? Ik neem het niemand kwalijk. De kritiek op mij ziet erop dat ik misschien wat confronterend ben. In Italië, zeg ik tegen mevrouw Coenradie, krijg je zo'n rapport over wat de maffia doet gewoon per regio, met naam en toenaam. Dat is de confrontatie zoeken. Dat is wat ik heb geprobeerd te doen. En ja, daar betaal ik een hele hoge prijs voor, maar je hoopt dat iedereen begrijpt waarom je dat doet. Ik dacht: laat ik het nu eens zeggen.

Mevrouw **Abdi** (PRO):
Ik zat inderdaad ook te wachten, maar daar sluit ik me volledig bij aan. Ik denk dat het belangrijk is dat dat laat zien hoe breed het signaal is. Ik denk dat de heer Ellian dat ook van mij weet, maar via deze weg wil ik hem ook mijn steun betuigen en hem sterkte toewensen. Dank.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Het is een publiek geheim dat de heer Ellian en ik veel delen. Ik sluit me aan bij alle warme woorden, dus hij weet: alle steun. Maar hij raakt de kern van onze rechtsstaat in dit persoonlijke verhaal: allemaal een rechte rug als wij die harde, gevaarlijke criminelen aanpakken. Dank daarvoor.

De heer **Ellian** (VVD):
Ik waardeer de woorden van de collega's echt enorm. Dat doet me ook … Dat doet me absoluut iets.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Het voelt heel raar om nu te blijven zitten, dus ook namens de CDA-fractie: heel veel steun en ga door met uw werk.

De heer **Ellian** (VVD):
Dank, collega's. Ik weet dat ook degenen die blijven zitten … Ik weet: niemand hoeft op te staan. Het gaat inderdaad om die rechte rug. Ik wil ook vanaf deze plek zeggen: daar in vak K zit ook iemand in de persoon van de minister van Justitie die laat zien een hele rechte rug te hebben. Dat moeten wij met elkaar doen, zo breed mogelijk, want als er te weinig zijn, is het voor die grote criminelen makkelijk om een van ons eruit te pakken. Wij moeten die uitstraling van "tot hier en niet verder" hebben.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Als u het goedvindt, ga ik verder met mijn betoog.

De **voorzitter**:
Zeker, gaat uw gang.

De heer **Ellian** (VVD):
Ik waardeer alle woorden enorm. Dus dank aan iedereen die zich elke dag inzet voor de veiligheid van Nederland.

Voorzitter. Bij een begrotingsbehandeling kan je van alles kwijt. De kern is dat de Tweede Kamer goedkeurt waar geld aan besteed wordt. Het blijft voor mij altijd een beetje een gekke gewaarwording dat dan alles in de begroting juridisch verplicht is. Dan denk ik weleens "waar ben ik hier dan voor?", want je kan dan kennelijk toch niks veranderen. Dat is gewoon niet zo, want als wij controleren en vinden dat een ander bestedingsdoel nuttiger is, dan moet je dat gewoon kunnen doen.

Wat justitie betreft, gaat het ons erom dat straffen worden uitgevoerd, dat de daad wordt vergolden, zodat de samenleving ziet wat de gevolgen zijn van het strafbare feit, dat slachtoffers een stem hebben, dat zij niet achter het net vissen, dat rechtspreken niet vanuit een ivoren toren gebeurt en dat de positie van de wetgevende macht gerespecteerd wordt, dat grote criminelen niet de dienst uitmaken, dat politieagenten de waardering en bescherming krijgen die ze verdienen, dat het OM met fatsoenlijke ICT-middelen zijn werk kan doen, dat bewaken en beveiligen op orde is en dat de diensten voldoende toegerust zijn, dat dienaren van de rechtsstaat, zoals advocaten, rechters, maar ook journalisten, publieke ambtsdragers en anderen, veilig hun werk kunnen doen, dat de Joodse gemeenschap veilig is en niet over haar schouder hoeft te kijken, dat privacywetten werken voor slachtoffers en juist niet de dader beschermen en dat het Iraanse regime geen terreur kan zaaien door aanslagen te laten plegen.

Voorzitter. Zoals ik net zei, maken grote criminelen niet de dienst uit, of ze nou Taghi, Leijdekkers, Holleeder of Jan G. heten. Zij verdienen hun geld met een misselijkmakend product, namelijk drugshandel, waarmee groot geweld gepaard gaat. Daar past maar één antwoord op. Ze staan niet boven de rechtsstaat en ze zullen hun straf tot de laatste dag uitzitten. Als het aan de VVD ligt, komen ze ook nooit meer vrij en worden ze op een zodanige wijze gedetineerd dat ze geen opdrachten kunnen geven aan de buitenwereld.

Voorzitter. Er zijn de laatste tijd veel maatregelen genomen, maar we zijn er nog niet. Zo zag ik in de beantwoording — waarvoor ook weer veel dank, want ik zag dat er hard gewerkt is door alle ambtenaren — dat er nog steeds heel veel zogeheten BOT-transporten worden uitgevoerd: 339 in een jaar. Dat zijn dus allemaal risicovolle transporten, terwijl ik dacht dat we dat juist minder zouden doen. Ik ben benieuwd hoe de staatssecretaris daarnaar kijkt.

Voorzitter. Maar waar ik in dit geval echt van schrok — ik ben niet iemand die het woord "schrikken" snel gebruikt — is dat in 2026 121 drones gedetecteerd zijn bij een p.i., dus bij een gevangenis, en in 62 gevallen bij een p.i. met een Afdeling Intensief Toezicht of de ebi. Wauw. Wat doen we hier dan nu aan? Want dat betekent dat er concrete dreigingen zijn op hele gevoelige locaties.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Voorzitter. Ik sluit me aan bij degene die een vraag stelde over heenzenden; ik denk dat mevrouw Abdi daarnaar vroeg. Dat heenzenden kwam voor mij een beetje uit de lucht vallen. Hoe kan dat nou? We hebben zo ons best gedaan om dat te voorkomen. Hoe kan het nou dat dit nu gebeurt? Hoelang moeten we uitgaan van deze ellendige situatie?

Voorzitter. Dan over het gevangeniswezen. Het is superfijn dat de nieuwe uitbreiding bijna klaar is. Ik moet nog met collega Wilders overleggen over wie welk deel krijgt. Hij zei: "Ik wil een vleugel en Ellian krijgt de andere." Kan de staatssecretaris bevestigen dat de afronding van die uitbreiding in zicht is? Er zijn namelijk nog wel een paar grote namen die daar gehuisvest kunnen worden.

Voorzitter. Als het gaat over grote namen, wil ik de minister danken voor het uitvoeren van de moties over tipgeld ten aanzien van een specifiek persoon. Ik werd onaangenaam verrast door een bericht in een Surinaamse krant — die lees ik niet, maar dat bericht werd mij toegestuurd — dat meneer Leijdekkers mogelijk in Suriname zou zijn geweest. Ik vind dat echt … Dat mág niet waar zijn. Kan de minister hier iets over zeggen? Want dat zou echt schandalig zijn.

Voorzitter. Dan wil ik ook iets vragen aan de staatssecretaris. Hij heeft op zich niet te maken met het opsporen van grote criminelen, maar ik verwonder mij al een tijdje ergens over, dus daar ga ik naar vragen: hoe kan het dat een van de allergrootste criminelen ter wereld op dit moment, meneer Leijdekkers, een advocaat heeft die verbonden is aan een kantoor waarvan de oprichter veroordeeld is voor het doorgeven van berichten? Ik en vele anderen met mij hebben daar echt ongemak bij. Het is mogelijk ook gevaarlijk. Kan de staatssecretaris daar wat over zeggen?

Voorzitter. Ik heb een amendement ingediend met drie doelen. Eén: meer bodyscans voor de Dienst Justitiële Inrichtingen. Ik weet dat anderen in deze zaal daar ook al naar gekeken hebben. Ik kijk daarbij met een schuin oog naar mevrouw Coenradie, die daar als staatssecretaris ook mee bezig was. Ik denk dat het zinnig is. Bij Schiphol ga je zo door de controle; daar wordt alles gezien. Gevangenissen doen het ouderwets, met alle gevolgen van dien. Dat is een deel van het amendement.

Een ander deel is versterking van maatregelen bij het Justitieel Complex Schiphol. Ik begrijp dat de Koninklijke Marechaussee daarvoor opdraait en dat de grote criminelen dat weten. Die komen op het laatste moment expres niet. Laten we dat complex voor eens en voor altijd verstevigen.

Voorzitter. Dan is er natuurlijk nog het behoud van Joods leven. Dat is nog steeds niet vanzelfsprekend. Ik wil graag dat de pijler die de minister in zijn aanpak heeft, het behoud van Joods leven … Ik denk dat daar echt nog geld voor nodig is, onder andere om allerlei dingen die nu niet kunnen doorgaan — denk aan tentoonstellingen, rondleidingen en het behoud van erfgoed — te financieren.

Mevrouw **Abdi** (PRO):
Ik wil teruggaan naar een punt waar de heer Ellian terecht aandacht voor vroeg, namelijk dat het belangrijk is om mensen die ons veilig houden, veilig te houden. Dan wil ik het ook hebben over de piw'ers. Die hebben te maken met intimidatie en bedreigingen, zelfs thuis, en moeten onderduiken. Dat zijn situaties die wij als samenleving niet alleen

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

moeten veroordelen, maar ook moeten voorkomen. Vindt de heer Ellian dat DJI daar genoeg voor doet?

De heer **Ellian** (VVD):
Poeh, dat is bijna een gewetensvraag. Mevrouw Abdi spreekt veel piw'ers. Ik weet dat dat erg gewaardeerd wordt. Zij ervaren dat. Als je het aan de leiding vraagt, krijg je een antwoord dat niet onwaar hoeft te zijn, maar de piw'ers ervaren dat anders. Dat geldt zeker voor piw'ers op grote afdelingen. Collega Van Nispen zit nu niet meer in de Kamer, maar hij had indertijd een mooie motie over een kleine financiële waardering. Ik zal mijn antwoord kort houden. Ik vind het volgende altijd ingewikkeld. Als je het geld dat een piw'er verdient afzet tegen andere beroepen in de veiligheidssector … Ik vind dat ingewikkeld. Ik heb daar nooit de oplossing voor kunnen vinden. Ik heb vaak gevraagd aan het kabinet hoe dit nou kan en of het er niet voor kan zorgen dat dit gelijk wordt getrokken, maar het antwoord is nog nooit positief geweest.

Mevrouw **Abdi** (PRO):
Dat klopt. Laat ik de heer Ellian vertellen dat ik ervan geschrokken ben dat zij naar de geschillencommissie zijn gegaan. Dat deden zij puur en alleen om te vragen naar die waardering ten aanzien van de extra taken die erbij zijn gekomen. En die zijn er ook bij gekomen. De heer Ellian schetste in zijn betoog ook al de risico's daarvan. Het ondermijnt ook de veiligheid, want wat voor soort mensen haal je dan binnen die het werk wel willen doen? Zij zijn nu dus naar de geschillencommissie gestapt, puur en alleen om te zeggen: wij vragen om een schaal extra, maar wij komen er niet doorheen. Ik schaam me daarvoor. Ik zou de heer Ellian willen vragen of hij samen met mij wil optrekken om toch de druk op te voeren en er zo voor te zorgen dat deze piw'ers niet alleen het extra salaris, maar ook de waardering krijgen waar zij recht op hebben. Dan heb ik het ook over hun veiligheid. Ik zou heel graag met de heer Ellian willen bekijken wat we nou beter kunnen doen. Wat er nu gebeurt, is in mijn ogen in ieder geval onvoldoende.

De heer **Ellian** (VVD):
Ik ken het onderzoek van de vakbond — zo noem ik het maar even — ook. Ik vond in het commissiedebat … Dat kwam trouwens ook een beetje door onszelf, want wij waren zo veel met elkaar aan het debatteren dat de staatssecretaris niet heel veel tijd meer had. Laten we nu dus van het moment gebruikmaken om de staatssecretaris eens goed te bevragen hierop. Uit het onderzoek blijkt dat geld weliswaar een deel is van het verhaal, maar dat er een heleboel andere punten meespelen: piw'ers zeggen dat hun werk veel zwaarder en complexer is geworden. Zij moeten het werk ook met minder mensen doen. Er zijn gevaarlijke gedetineerden. Personeel heeft verschillende opleidingen en achtergronden. Zij geven dus aan dat hun werk moeilijker is geworden. Daar moet waardering voor zijn, in brede zin. Zij zeggen helemaal niet alleen maar dat er geld bij moet. Ik ben dus heel benieuwd hiernaar; ik wil hier wel even een robbertje over debatteren met de staatssecretaris.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Abdi** (PRO):
Tot slot. Ik denk dat het ook goed is om als mensen vertrekken te vragen waarom ze weggaan. Dat gebeurt bij elke werkgever, maar dit soort exitgesprekken worden hier

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

amper gevoerd; het wordt gewoon niet eens bijgehouden. Heel veel mensen willen eerder stoppen, omdat het werk zo zwaar is. Sterker nog: daar is een speciale regeling voor. Maar wij doen geen handreiking naar mensen die door willen werken, die misschien ook jongere piw'ers zouden kunnen begeleiden of op een andere manier nog ingezet zouden kunnen worden. Wat mij betreft moet er dus veel meer gebeuren. Ik wacht inderdaad de beantwoording van de staatssecretaris af, maar ik denk dat het niet kan blijven bij "het kan niet", "moeilijk", "lastig" en "ingewikkeld". Daarmee gaan we namelijk nooit de crisis in het gevangeniswezen oplossen. Het begint bij de mensen: die moeten we waarderen en veiligheid bieden. We moeten ervoor zorgen dat er stappen worden gezet.

De heer **Ellian** (VVD):
Die exitgesprekken zijn altijd een bijzonder fenomeen. Ik heb ook een tijdje de Defensieportefeuille mogen doen. Over exitgesprekken zijn heel veel theorieën. Ik vraag me altijd een beetje af of daarmee de echte reden waarom iemand weggaat wel boven tafel komt. Dat kun je je heel erg afvragen. Ik denk dat het heel goed zou zijn om te vragen aan personeel dat al vertrokken is waarom zij niet wilden blijven. Ik denk dat dat heel zinnig is en dat daar best een schrikbarend beeld uit kan komen.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):
De heer Ellian vroeg terecht aandacht voor bescherming van het Joodse leven. Steeds meer Joodse bijeenkomsten moeten helaas worden geannuleerd omdat men ter plaatse niet meer de veiligheid kan garanderen; dat weet de heer Ellian ook. Dat is capitulatie voor kwade machten. Ik weet inmiddels dat het woord "capitulatie" niet in het woordenboek van de heer Ellian voorkomt. In dat licht stel ik mijn vraag. Ik heb een amendement ingediend om een soort vliegende brigade in het leven te roepen die kan inspringen als die veiligheid ter plaatse niet meer geborgd kan worden. Kan dat op de welwillende aandacht van de heer Ellian rekenen?

De heer **Ellian** (VVD):
Voorstellen die de bescherming van de Joodse gemeenschap verbeteren … Eigenlijk moeten we trouwens beginnen met de constatering dat het tamelijk — wat is het goede woord? — verdrietig is dat we dat gesprek nog steeds moeten voeren. Er is geen andere gemeenschap in dit land die eerst moet nadenken over de vraag "hoe kom ik aan mijn beveiliging?" voordat die naar iets toe kan gaan wat door henzelf georganiseerd is. Ik heb het amendement gezien. Ik kijk er welwillend naar. Wellicht is het in te passen in het amendement dat ik heb. Ten aanzien van die vliegende brigade: ik weet niet helemaal wie daar dan onderdeel van zou moeten zijn. De essentie van het punt dat de heer Diederik van Dijk aansnijdt, is de volgende: er zijn voorstellen die niet doorgaan omdat culturele instellingen zeggen: ik ga die kosten niet maken. Er zijn dus initiatieven vanuit de Joodse gemeenschap die niet door kunnen gaan omdat het niet lukt qua beveiliging. Dat is het punt. Er zou iets met mijn amendement kunnen; misschien moeten we iets ophogen. Laten we gaandeweg dit debat even kijken hoe we hieruit kunnen komen, want ik vind dit superbelangrijk.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Ik kon het even niet laten. Het ging namelijk even over de exitgesprekken en over de vraag of DJI die bijvoorbeeld voert. Die worden bijgehouden. Sterker nog, als staatssecretaris heb ik daar destijds om gevraagd, temeer omdat we het hebben over capaciteit en werkdruk. Dan ga je natuurlijk kijken hoe je omgaat met strategisch

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

personeelsmanagement. Laat ik daarbij ook vooropstellen dat het salaris of de wens van een verhoging in ieder geval niet op één stond als reden van vertrek; maar goed, dat kan de huidige staatssecretaris later, in de eerste termijn van het kabinet of anders in een tweede termijn, misschien nog beamen. Laat ik dat hier dan in ieder geval, misschien wel als punt van orde, gezegd hebben.

De heer **Ellian** (VVD):
Ik herken dat. Dank voor dit persoonlijk feit. Mevrouw Coenradie put uit haar persoonlijke waarnemingen. Ik herken dat. Uit dat onderzoek van de bonden komt geld dus niet als punt naar voren. Dat is trouwens ook weer tamelijk pijnlijk. Eigenlijk zeggen de piw'ers dat zij zich in algemene zin niet heel erg gewaardeerd voelen. Dat is wel zorgwekkend, want als zij zich niet gewaardeerd voelen, weet je één ding zeker, namelijk dat de hoeveelheid personeel nog verder gaat afnemen, terwijl je juist het omgekeerde wil.

De **voorzitter**:
Dat was geen persoonlijk feit, maar een hele terechte, mogelijke interruptie.

De heer **Ellian** (VVD):
Oké, sorry. Het is goed zo.

De **voorzitter**:
Het mag dus allemaal, mevrouw Coenradie.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Zie het als een compliment als Kamerleden gewoon in uw geest debat voeren.

De **voorzitter**:
Precies. In de geest van de heer Ellian.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
O, dat kan ook. Ik bedoelde uw geest.

De **voorzitter**:
O, zo!

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Nee, nee, nee.

De **voorzitter**:
Samen komen we er wel.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Zeker weten. Ik heb een vraag aan de heer Ellian, die een grote betrokkenheid heeft bij het gevangeniswezen. Recent is het beleid veranderd en is het moment van het heenzenden van gedetineerden, dat hiervoor twee weken voor het einde was, naar vier weken gegaan. Baalt de heer Ellian daarvan?

De heer **Ellian** (VVD):
Het zou een beetje gek zijn als ik nu nee zou zeggen. Ik baal er elke dag van dat

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

gedetineerden eerder naar huis gaan. Het gaat niet alleen om het aantal dagen. Het gaat er ook om dat dit nu gaat om gedetineerden die een straf tot twee jaar uitzitten. Dat is al een zwaardere groep gedetineerden. Ik doe dit onderwerp nu vijf jaar en al vier jaar schuift het aantal dagen op. Ik ben inmiddels echt abuis. Wat moet er nog gebeuren om ervoor te zorgen dat je het omdraait en dat het aantal dagen dat ze eerder worden heengezonden afneemt totdat ze tot de laatste dag hun straf uitzitten?

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Dan gaat het dus de verkeerde kant op. Zedenzaken waar gewoon bewijs voor is, worden niet meer vervolgd. Mensen die een gevangenisstraf opgelegd hebben gekregen, lopen vrij rond. Als ze al worden vastgezet, mogen ze nu vier weken eerder naar huis. Wordt het niet gewoon eens tijd dat we gaan prioriteren? Ik heb bij elkaar opgeteld inmiddels zeven amendementen gemaakt, samen met mevrouw Schilder, waarin we voorstellen om minder geld te geven aan allerlei — laat ik het maar even eenvoudig formuleren — praatclubjes, zodat we meer geld naar het gevangeniswezen kunnen sluizen. Ik snap dat de heer Ellian in een coalitie zit, dus dat het ingewikkeld is, maar we moeten toch gaan prioriteren? Denk aan al die miljoenen — als je het over allerlei begrotingen bij elkaar optelt, zijn het honderden miljoenen — die naar allerlei praatclubjes gaan, terwijl de hoofdtaak van de overheid, wat naast defensie toch veiligheid is, niet meer uitgevoerd kan worden.

De heer **Ellian** (VVD):
Ik ga het zo kort mogelijk proberen te doen, want de vraag die mevrouw Keijzer stelt, is heel fundamenteel. Het raakt namelijk aan de vraag hoe je denkt dat je dit ellendige probleem kan oplossen. Het is ellendig, want als straf geen straf meer is — dat is een van de fundamenten van de rechtsstaat — kan eigenlijk iedereen maar doen wat hij of zij wil. Daar is geen sprake van, want je moet je aan de wet houden. Ik ben wel een beetje op het punt dat ik me afvraag, maar laten we het ook van de staatssecretaris horen, of acuut geld het probleem nu gaat oplossen of dat het tijd wordt dat je écht, écht durft na te denken over andere oplossingen. Ik heb bijvoorbeeld bedrijven gesproken die ideeën hebben over hoe je slim personeel kunt vrijspelen. In de p.i. in Alphen aan den Rijn staan 200 cellen leeg. Ik heb ook weleens de kritiek gehad, zeg ik tegen mevrouw Keijzer, zo van: ja, je wilt zo graag die p.i. in Almere open hebben; zorg even dat er genoeg mensen zijn. Ik vraag me dus oprecht af of we er nog meer … Of nog meer? Elke euro die je er zinnig in kan steken, moet je erin steken. Ik ben altijd bereid om daarnaar te kijken. Ik heb een paar van de amendementen van mevrouw Keijzer gezien. Zij zegt zelf al dat de dekking daarvan een beetje ingewikkeld kan liggen. Maar dat er iets moet gebeuren, is evident. Dat is evident.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Keijzer** (Lid Keijzer):
Natuurlijk lost geld alleen de problemen niet op. Dat weet ik. Maar geld heb je wel nodig om uiteindelijk mensen te betalen die dan aanwezig kunnen zijn als in die nu leegstaande cellen criminelen worden opgesloten. Ik ben ook geïnteresseerd in elke andere oplossing, maar we moeten ook met elkaar vaststellen dat de Haagse overheid, wat mij betreft, op een onjuiste manier omgaat met belastinggeld als we dat stoppen in Nationale Coördinatoren tegen Racisme en Discriminatie, in diversiteits- en

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

inclusiebeleid en in externe inhuur die ook beleidsstukken schrijft, terwijl er niet voldoende geld is om mensen op te sluiten die gewoon veroordeeld zijn tot een straf.

De heer **Ellian** (VVD):
Laat ik er als volgt op antwoorden. Mevrouw Keijzer snijdt een terecht punt aan. Laat ik nou niet weer allerlei problemen veroorzaken door mijn mening te geven over allerlei dingen waar ik in ieder geval nu niet over ga. De essentie is als volgt en ik weet dat de VVD daar ooit een rol in heeft gespeeld: als je praat over een rechtsstaat, als je praat over opsporing en als je praat over dat mensen zich hebben te gedragen en dat je gajes moet kunnen opsluiten, dan moet je dus bereid zijn te betalen voor je gevangeniswezen. Dan kan het ook zo zijn dat er soms een paar cellen leeg zijn. Het kan zo zijn dat je misschien veel personeel hebt. Maar liever meer personeel, want je ziet dat als je het niet hebt en je de gebouwen niet hebt, je dik in de penarie zit. Het is een manier van denken in de Haagse realiteit die we nooit meer moeten hebben, wat de modellen ook zeggen.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Met dat laatste ben ik het helemaal eens. Collega Ellian schetste even terug in zijn betoog hoe zijn leven eruitziet en ik wil mijn waardering uitspreken voor hoe hij vrijheid opgeeft om te staan voor de vrijheid in dit land. Er is geen groter offer dat je kan brengen. Ik hoop van harte dat dat offer dat ook waard is en ik zal dat steunen waar mogelijk. Het zelfde geldt natuurlijk voor bewindspersonen die dag in, dag uit geconfronteerd worden met de gevolgen van het staan voor die vrijheid. Juist daarom trek ik ook altijd zo graag met collega Ellian op als hij staat voor de vrijheid van anderen en vooral van de Joodse gemeenschap. Ik zag zijn driepuntenamendement en ik dacht: hé, op dat derde punt trekken wij volgens mij altijd samen op en dat zou ik graag opnieuw doen. Maar ik heb daarbij ook wel de volgende vraag aan collega Ellian en gek genoeg sluit die ook aan bij het punt van mevrouw Keijzer. Het gaat niet alleen om geld. Het gaat ook om een cultuur. Hoe bevorderen we vrijheid? Op welke manier denkt hij dat we dat beter zouden doen, zodat het Joods leven wel plaats kan vinden en niet alleen met geld versterkt wordt?

De heer **Ellian** (VVD):
Dank voor de vriendelijke woorden van collega Bikker. Al jaren trek ik graag met ChristenUnie op als het gaat om de bescherming van de Joodse gemeenschap. In alle eerlijkheid maakt de Kamer elk jaar geld vrij. Dat hebben diverse collega's gedaan. Als u mij toestaat, voorzitter, schets ik wat in mij opkwam toen ik bij de herdenking in Rotterdam was, waar zo veel gedoe over was, omdat de Israëlische ambassadeur daarbij zou zijn. Dat was onzinnig gedoe, wat mij betreft, maar oké. Daar was een directeur van een Rotterdams museum, die zei: "Ik zou graag een tentoonstelling willen organiseren over Joods leven voor de Shoah, maar ik heb daar gewoon de middelen niet voor." Ik zag dat de sjoel in Enschede wordt gesloten. Dat is volgens mij de oudste van Nederland. Niemand weet nu precies wat te doen. Ik sprak iemand uit Groningen die zei: "Denkt iemand ook nog aan ons? Wij hebben een leuk museum over het Joodse leven". Met dat geld kun je tastbaar maken dat het Joodse leven onderdeel is van het leven in Nederland. Dat was het overigens ook al voor de verschrikkelijke gebeurtenissen van de Shoah. Ik vind het een beetje een kruideniersmentaliteit dat daar een ton of zoiets gezocht moet worden — dat zijn relatief kleine bedragen in ons vak — terwijl je iets probeert te doen voor een gemeenschap waarvan de meerderheid zegt: "Laat maar zitten in Nederland, want die redden ons toch niet. Dat hebben ze niet

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

gedaan en dat gaan ze ook niet doen." Daarom dacht ik: ik ga nog een keer een amendement maken om te kijken of ik nog iets kan doen.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Op zich steun ik dat amendement. Als het mag, teken ik zelfs graag mee, ook al heeft het een interessante samenloop met twee andere punten. In de protestantse kerk wordt dat een driepuntenpreek genoemd, maar dat geeft niet. Terug naar het Joodse leven. Ik herken dit enorm. In Amersfoort moest de burgemeester ingrijpen om überhaupt een tentoonstelling te kunnen hebben over de geschiedenis van het Joodse leven. Alleen, mijn punt daaronder is: de Kamer moet telkens opnieuw iets regelen, terwijl we keer op keer op keer, in moties, in actieplannen en in weet ik veel wat, tegen het kabinet hebben gezegd: kom met een steviger plan van aanpak. Hoe goed het ook is dat we dit jaar na jaar doen omdat we het belang ervan onderstrepen, ik wil dat het kabinet dit een keer gaat oppakken. Ik wil ook dat dit breder gebeurt dan alleen bij de Justitiebegroting, zodat ook OCW en VWS weten: wij staan aan de lat. Is collega Ellian dat met mij eens en zullen we samen een richtinggevend verhaal aan het kabinet meegeven?

De heer **Ellian** (VVD):
Dat is wederom een mooie vraag. Mevrouw Bikker heeft gelijk. Het is jaar na jaar ... Eigenlijk zou het niet zo moeten zijn dat we nu weer zo'n amendement moeten indienen. Deze minister is coördinerend bewindspersoon in het kabinet als het gaat om de bestrijding van antisemitisme, maar hij is eigenlijk ook de hoeder van het Joodse leven. Nogmaals, het is een trieste constatering dat je die nodig hebt. Het is een gemeenschap van krap 50.000 mensen. Het zou zo fijn zijn als deze minister vanuit zijn gezaghebbende rol tegen alles en iedereen kan zeggen: dit is hoe we het doen en ik wil dat iedereen meehelpt en meelevert. We moeten immers telkens schrapen. Die tentoonstelling in Amersfoort zou toch helemaal geen issue moeten zijn? Er zou toch gewoon gezegd moeten worden: "U krijgt beveiligers voor de deur en hupsakee we gaan door; we buigen niet voor die intimidatie"? Ik ben het ermee eens dat dit gesprek, over wat we moeten doen en of we nog ergens aan kunnen sleutelen, niet elk jaar opnieuw zou moeten plaatsvinden.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Ik ga daarop door. Ik vond het heel mooi dat de burgemeester van Amersfoort er echt als leider ging staan. Volgens mij is het het allerbelangrijkste dat lokale leiders, in dit geval de burgemeester, opstaan en dat ook lokale gemeenschappen zeggen: als dit gebeurt met onze Joodse gemeenschap, dan raakt u ons allemaal. Mijn oproep aan iedereen in Amersfoort — ik weet dat er wat Amersfoorters in de zaal zitten — zou zijn om die tentoonstelling te bezoeken. Laat zien: deze Joodse gemeenschap is onze gemeenschap en die hoort erbij. Ik nodig collega Ellian uit om daar samen op bezoek te gaan.

De heer **Ellian** (VVD):
Van harte. Ik had bij dit amendement niet gedacht … Ik weet dat drie een Bijbels getal is, maar zo Bijbelvast ben ik nog niet. Ik ben daar nog op aan het oefenen. Ik snap dat het een wat gek amendement is, maar ik heb mijn best gedaan om het uit elkaar te halen. Dat was allemaal niet verstandig. Laten we even kijken naar de reactie van het

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

kabinet op het deel dat gaat over geld voor het behoud van het Joodse leven en voor bescherming en veiligheid. Misschien kan dat bij elkaar en kunnen we er nog wat zinnen aan toevoegen. Uiteraard is iedereen welkom om daaraan mee te doen.

Voorzitter. Ik heb nog wat losse vragen. Ik noem het "varia". Ik wil het allereerst hebben over afpakken. Ik zag iets over het Centraal Justitieel Incassobureau. Het is mooi dat daar nu iemand zit die daar een wat proactievere houding in neemt. Ik zou zeggen: begin en maak vaart. Ik moet altijd denken aan de taxusstruikzaak en aan Piet Costa van de martelcontainers. Hij moet 19 miljoen betalen. Waarom gebeurt daar niets mee? Ik begrijp dat gewoon niet zo goed.

Ik heb tot slot nog een vraag aan de staatssecretaris over de WODC-evaluatie en over de Wet afwikkeling massaschade. Er is een motie aangenomen van collega Straatman en mijzelf. Tot mijn verbazing zegt de staatssecretaris nu te moeten wachten op het WODC-onderzoek en te moeten kijken hoe het loopt. Kan ze bevestigen dat ze nu daadwerkelijk opties uitwerkt, zoals in de motie van collega Straatman en mij staat? Het ging er de afgelopen weken veel over dat we willen dat werken loont en dat ondernemers, klein of groot, op een prettige manier kunnen ondernemen in dit land. Dan is dit superessentieel. Ik wil de staatssecretaris echt vragen om die reguleringsopties uit te werken.

Ik dank u hartelijk, voorzitter.

De **voorzitter**:
U heeft nog een interruptie van mevrouw Abdi.

De heer **Ellian** (VVD):
Tuurlijk.

Mevrouw **Abdi** (PRO):
U raadt het al: ik ga toch even door op het gevangeniswezen. Ik vind het namelijk belangrijk om daar een heel goed, fatsoenlijk debat over te voeren. Er is namelijk gewoon een enorme crisis. We hebben het met elkaar niet gehad over het enorme tekort rond het plaatsen van mensen met een beveiligingsrisico in de forensische zorg. Daardoor worden heel veel plekken vastgehouden in de p.i. die daar eigenlijk niet voor bedoeld zijn. Ik was benieuwd om van de heer Ellian te horen wat voor dingen we kunnen doen om dat te verbeteren, om zo ook cellen vrij te laten.

De heer **Ellian** (VVD):
Dat is een heel acuut probleem. Nou ja, "acuut" ... Het is al jaren een acuut probleem! Er zijn op dit moment volgens mij, zeg ik even uit mijn hoofd, 280 zogeheten tbs-passanten die in de gevangenis wachten op een behandeling in de tbs-kliniek. Volgens mij heeft deze staatssecretaris aangekondigd dat er uitbreidingen gaan komen. Volgens mij is een deel van het antwoord dus dat je moet zorgen dat je de tbs-capaciteit uitbreidt. Die mensen zitten in de gevangenis en moeten in de tbs zitten. Punt. Ongeacht je mening over de tbs of de gevangenis zitten ze op de verkeerde plek. Dat scheelt volgens mij een enorme hoeveelheid cellen. Tbs-capaciteit creëer je niet zomaar; dat is niet eenvoudig. Deze staatssecretaris heeft er echter vakmatig verstand van, dus ik leg wat dat betreft de lat hoog. Het tweede deel van de vraag ging over forensische capaciteit. We moeten ook stoppen met altijd denken dat je alle problemen van de wereld met een

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

strafbaarstelling en een cel kunt oplossen. Dat klinkt misschien gek van een VVD'er, maar het is zo. Dat gesprek heb ik ook vaak met collega's. Je moet er een beetje reëel naar kijken. Ik denk dat er in het gevangeniswezen een heleboel mensen zitten van wie je je echt kunt afvragen of ze bijvoorbeeld niet in een bepaalde vorm van gesloten zorg hadden moeten zitten. Dat is er alleen ook niet meer. Dat een-twee-drie voor elkaar krijgen is ook niet eenvoudig, maar het zou het gevangeniswezen wel helpen.

Mevrouw **Abdi** (PRO):
Dat klinkt me als muziek in de oren, want daar wilde ik precies naartoe. Er zitten veel te veel mensen in de gevangenis die daar helemaal niet thuishoren. De staatssecretaris is er inderdaad al druk mee bezig, maar ik denk dat we op dat vlak een stapje kunnen zetten. Twee dingen die ik gezien heb in België, dat ook kampt met een enorme gevangeniscrisis, vind ik interessant. Enerzijds zijn er de zogeheten detentiehuizen. Dat is een beperktere vorm van een p.i. Mensen zitten daar in kleinere groepen en er is veel begeleiding, juist voor deze doelgroep. Het andere is dat ze de rechtspraak hebben aangekeken en hebben gevraagd of die ook een stap kon zetten om te zorgen dat mensen daadwerkelijk hulp krijgen. Daarover heb ik een voorstel gedaan rondom de gespecialiseerde ggz-kamer. Ik hoop dat de heer Ellian daar welwillend naar wil kijken.

De heer **Ellian** (VVD):
Ik moet u eerlijk bekennen ... Volgens mij is er niets mis mee om soms te erkennen dat je ergens nog nooit van hebt gehoord. Ik kende dit niet. Ik ga met interesse naar de gespecialiseerde kamer kijken. Ik heb één opmerking. Ik ken de kleinschalige voorzieningen in Nederland ook. Mevrouw Mutluer heeft daar ook altijd hartstochtelijk voor gepleit. Voor mij is de essentie, in al die jaren dat ik woordvoerder Gevangeniswezen ben, altijd geweest: let goed op wie je waar plaatst. Niet iedereen kan ervoor in aanmerking komen. De allerzwaarsten moeten in het zwaarste zitten. Daar moet je dan ook niet naïef over doen. Je hebt in het gevangeniswezen inderdaad ook heel veel wat men dan met een beetje een rotwoord "de zielige gevallen" noemt. Ik bedoel dat niet oneerbiedig. Dat zijn niet de doorgewinterde criminelen. Over hen kun je je afvragen hoe je ze op een betere plek kunt zetten. Ik vind echter wel: straf is straf. Voor mij is de essentie dus als volgt. Als je kan voorkomen dat ze daar zitten, bijvoorbeeld door een gesloten ggz te hebben, niet zoals het vroeger was, maar op een andere manier, dan is dat beter dan ze in een gevangeniscel neerzetten. Maar ja, ik ben geen woordvoerder Zorg. Dan kom ik bij andere collega's, die er ook al herhaaldelijk voor hebben gepleit om dingen meer in samenhang te zien. In de gevangenis is straf straf. Dat is voor mij wel de essentie.

De **voorzitter**:
Ik dank u wel, meneer Ellian.

De heer **Ellian** (VVD):
Ik dank u hartelijk, voorzitter.

De **voorzitter**:
Het woord is aan mevrouw Martens-America, eveneens namens de fractie van de VVD in eerste termijn. Gaat uw gang.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Voorzitter, dank. Er gaat de komende jaren flink meer geld naar veiligheid. Alleen al de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

politie krijgt volgend jaar in totaal bijna 9,4 miljard euro, terwijl er voor dit jaar eigenlijk 8,5 miljard euro was begroot. Mijn fractie is daar blij mee, maar een hoger bedrag op de begroting is niet daadwerkelijk zichtbaar en voelbaar op straat. Mensen moeten zien en voelen dat ze de politie kunnen bellen en dat er binnen een redelijke termijn aangifte kan worden gedaan. Daarom is het voor de VVD belangrijk dat het geld dat met deze begroting wordt goedgekeurd, aantoonbaar iets gaat opleveren voor de veiligheid op straat.

Voorzitter. Veiligheid is een abstract begrip, zeker de afgelopen jaren. We leven in een tijd met grote geopolitieke spanningen en de dreigingsbeelden stemmen somber. De vorm van dreiging lijkt zich te verplaatsen van iets fysieks en iets wat we al heel lang meemaken naar onlinedreigingen, waar steeds vaker sprake van is.

Voorzitter. Ik zal vandaag een aantal punten bespreken. Ik begin graag met ondernemers. Stel, je bent een ondernemer, je hebt een winkel en je betrapt iemand die steelt. Je belt de politie en doet netjes aangifte. En dan? In te veel gevallen blijft het daarbij. In 2024 werden er naar schatting ruim 800.000 winkeldiefstallen gepleegd en bij de politie werden er nog geen 40.000 geregistreerd. Ondernemers doen massaal geen aangifte meer, niet omdat het ze niet interesseert, maar omdat het te weinig oplevert. Om de schade te verhalen, heeft de winkelier de naam van de dader nodig van de politie. Die krijgen ze sinds 2024 steeds minder vaak, niet omdat het verboden is, maar omdat de systemen vastlopen. De dief komt ermee weg en de ondernemer draait ervoor op.

Diefstal door eigen personeel komt daar ook nog bij. Dat kost de detailhandel jaarlijks tientallen miljoenen. Maar in de politiecijfers is het vrijwel onzichtbaar. Nu durf ik het debat niet opnieuw te laten gaan over hoe we zaken registreren, maar volgens mij zijn ook deze kleine diefstallen, die voor mensen heel tastbaar zijn, belangrijk om mee te nemen. Wat je namelijk niet meet, pak je niet. In het coalitieakkoord hebben we afgesproken dat daders nooit vrijuit mogen gaan omdat de overheid het delen van gegevens belemmert. Wat is hier nu precies gebeurd? Ik vraag de minister hoe hij deze afspraak wil gaan uitvoeren en op welke termijn we de eerste stappen zouden kunnen verwachten.

Voorzitter. Dan de georganiseerde misdaad. Die is wat de VVD betreft de aanjager … O, ik wacht even, want ik zie mevrouw Straatman bij de interruptiemicrofoon.

De **voorzitter**:
Nou, u had uw zin nog wel mogen afmaken, hoor.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Mevrouw Martens-America begon over criminaliteit en hoe ondernemers geholpen kunnen worden. Ik ben benieuwd hoe zij kijkt naar de Fraudehelpdesk. Je ziet natuurlijk dat grote bedrijven hun organisatie daar vaak wel op hebben ingericht, maar de kleine mkb-bedrijven worstelen er nog vaak mee en hebben niet altijd een cyberverzekering. Ziet zij ook mogelijkheden om juist de Fraudehelpdesk hier een grotere rol in te geven, zodat ondernemers ook daar hun melding kunnen doen? Dan moet er natuurlijk ook extra geld bij voor die Fraudehelpdesk.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Ik weet uit m'n hoofd niet of de Fraudehelpdesk de oplossing is, dus ik word op dit moment overvraagd. Wellicht zou de minister dit mee kunnen nemen in de beantwoording van mijn vragen. Dan ben ik zeker bereid om ernaar te kijken. Maar het punt dat ik hier vandaag wil maken, is juist dat iets als een winkeldiefstal voor heel veel ondernemers iets heel groots is, terwijl het ogenschijnlijk iets heel kleins is als het gaat over de manier waarop we nu zaken registreren. Daar hebben mevrouw Straatman en ik in dit huis een aantal interessante debatten over gehad. We kunnen hier niet bepalen dat iets te klein is om in de grootheid der dingen mee te nemen. Dat is de zorg die ik heb. Maar als de Fraudehelpdesk daarbij kan helpen, wil ik daar met alle liefde met mevrouw Straatman naar kijken.

De **voorzitter**:
U vervolgt.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Ik was begonnen aan de georganiseerde misdaad, de aanjager van veel ellende, geweld en onveiligheid. Het gevolg van deze georganiseerde misdaad is dat ondermijning een steeds grotere rol inneemt in onze samenleving. Het afgelopen jaar is het eerste Dreigingsbeeld Ondermijning Nederland verschenen. Dit was heel duidelijk: criminelen maken in toenemende mate misbruik van onze bovenwereld; denk aan onze havens, luchthavens en ondernemers. Dat doen ze vaak onzichtbaar, maar steeds vaker zichtbaar. Ondermijning tast het fundament van de bovenwereld aan. Elke euro in de begroting moet worden uitgegeven om te zorgen dat we weerbaarder worden tegenover de georganiseerde misdaad en dat de rechtsstaat een vuist kan maken en klappen kan uitdelen tegen hen die hem bedreigen. Ik heb eerder dit jaar, onder anderen met mevrouw Bikker, een aantal voorstellen ingediend om bijvoorbeeld ook de zeehavens verder te versterken. Daar worden extra middelen voor vrijgemaakt. Kan de minister reflecteren op hoe het daar nu mee staat?

Voorzitter. Terrorisme en radicalisering komen hieruit voort. Ook het dreigingsbeeld op het gebied van terrorisme is hoog. Nederland is op dit moment niet veilig. Het dreigingsbeeld zegt dat er sprake is van dreigingsniveau vier van de vijf. Daarmee stelt de NCTV vast dat we ons zorgen moeten maken. Mijn fractie maakt zich ook zorgen. We maken ons zorgen om de opkomst van extreemrechts en zeker over de grootste dreiging van onze nationale veiligheid: het jihadisme. Wat de VVD betreft, is er dan ook alles aan gelegen om ervoor te zorgen dat we de juiste wetten aannemen om de gevolgen van terrorisme en radicalisering te kunnen voorkomen en, indien nodig, hard op te treden. Dat gaat wat ons betreft van preventie tot het volgen, straffen en uiteindelijk vastzetten of uitzetten van mensen. Wat mij opvalt, is dat als wij maatregelen bespreken in dit huis, er altijd een "ja, maar" is. Er zijn altijd principekwesties, zoals privacy boven veiligheid of ingewikkelde appreciaties van moties boven daadwerkelijk een knoop doorhakken. Daar wordt Nederland niet veiliger van.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
De NCTV heeft ons eerder gewaarschuwd voor het jihadisme, maar ook voor het rechtsextremistische gedachtegoed. Ik kan me voorstellen dat mijn collega ook de Zembla-uitzending heeft gezien. Ik ben benieuwd naar haar eerste reactie daarop vanuit de VVD.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Dat is ook de reden waarom ik de opkomst van rechtsextremisme als eerste noemde in mijn bijdrage. Dit is een extreem grote zorg die ik heb. De beelden die ik heb gezien, zijn enerzijds walgelijk en anderzijds baren die mij heel veel zorgen, evenals de eerste reactie van de fractievoorzitter van Forum voor Democratie die ik heb gezien, namelijk "dat het goed is om jezelf breed te ontwikkelen". Ik maak me heel veel zorgen. Er zijn ook al vragen gesteld aan de minister. Daar sluit ik me bij aan. Ik hoop — dat poogde ik te doen in mijn interruptiedebat met een aantal van u — dat we, buiten er schande van spreken en bezorgd zijn, ook wetten gaan aannemen om ervoor te zorgen dat we hier sneller op kunnen ingrijpen.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Wellicht kan mijn collega verder ingaan op de wetten waar ze het net over had. In het verleden heb ik zelf ook wat voorstellen gedaan om met name ouders handvatten te geven zodat zij, als zij zien dat kinderen de verkeerde kant op dreigen te gaan door alles wat ze online te zien krijgen, daar melding van kunnen doen. Ik ben benieuwd of mijn collega nog een aantal suggesties heeft om te voorkomen dat jongeren op die wijze afglijden.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Mevrouw Mutluer heeft daar gewoon een heel terecht punt. Het begint bij preventie. Mevrouw Mutluer is ook raadslid geweest, en zelfs wethouder, dus zij weet dat het heel lastig is als het bijvoorbeeld gaat om het ronselen van jonge kinderen om vuurwerk aan voordeuren te hangen. Dan kunnen we het hier hebben over straffen, maar we moeten het voorkomen. Wat de VVD betreft is hier een grotere rol en verantwoordelijkheid weggelegd voor ouders; ik vind niet dat we deze verantwoordelijkheid sec neer kunnen leggen bij de overheid. Maar de vragen die zijn gesteld over Preventie met Gezag, heb ik nu uit mijn bijdrage geschrapt, omdat identieke vragen reeds zijn gesteld en ik nog een aantal aanvullende vragen heb. Wat mijn fractie betreft is het en-en-en.

Ik heb niet de hele uitzending van Zembla gezien; daar heb ik nu nog geen tijd voor gehad. Maar ik heb een groot aantal beelden gezien. De discussie over meekijken in besloten groepsapps waarin dit soort events waar Hitler wordt verheerlijkt, worden besproken, is een politieke discussie die hier heel vaak niet verder komt dan "ja, maar privacy". Ik snap het, want iedereen maakt een andere afweging, maar ik hoop dat we anno 2026 en met de situatie waar we in zitten, met z'n allen, dus van links tot rechts, die wetten opnieuw kunnen gaan bekijken. Denk aan het interruptiedebat dat ik heb gehad met de heer Sneller. Het zijn wetten die zorgvuldig worden geschreven, maar we moeten van preventie tot meekijken tot straffen. Ik hoop dat we dat met z'n allen hier kunnen gaan doen.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Dat hoop ik ook. Daarom heb ik ook eerder mijn zorgen geuit over de taakstelling die ligt op Preventie met Gezag, waardoor twintig gemeenten vanaf medio 2027 ook bewezen interventies niet kunnen inzetten om dit soort jongeren te behoeden voor criminaliteit en radicalisering. Deelt mijn collega die zorgen en wat vindt zij van die taakstelling op Preventie met Gezag, die onder andere die twintig gemeenten raakt?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Alvast dank aan mevrouw Mutluer, want het is een heel belangrijk onderwerp. Ik kan deze vraag op deze manier wel indirect doorgeleiden naar de minister. Ik ben namelijk zo benieuwd of er een gecoördineerde blik is op de gemeenten die gebruikmaken van Preventie met Gezag, en of we daadwerkelijk weten wat op dit moment aansluit. Mevrouw Mutluer heeft gelijk; sommige zaken duren lang. Ik kan me dus ook voorstellen dat we nu nog niet alles helder en scherp hebben, maar meer geld is niet altijd beter. Dus worden de middelen die op dit moment beschikbaar zijn voor Preventie met Gezag op de juiste manier ingezet en gaan die naar de juiste gemeenten en de juiste projecten? Dat zijn eigenlijk vragen die ik heb. Als uiteindelijk uit antwoorden van de minister blijkt dat we een ander vraagstuk met z'n allen te bedebatteren hebben, dan wil ik daar graag met mevrouw Mutluer naar kijken.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Mevrouw Martens-America geeft aan dat ze zich zorgen maakt over het jihadistische gedachtegoed dat aan het wortelen is in Nederland. De NCTV geeft dat ook aan. De NCTV geeft ook aan dat er krachten gaande zijn die Hamas aanhangen. Ik zie mevrouw Martens ja knikken. Mag ik dat zo interpreteren dat zij het daarmee eens is?

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Ja. Ik hoef niet met meel in de mond te praten; er zijn meerdere onderzoeken geweest waaruit blijkt dat de netwerken rondom Hamas demonstraties in Nederland gebruiken om te infiltreren. Daarmee ga ik niet zeggen dat iedereen die deelneemt aan de demonstratie gelieerd is aan het gedachtegoed van Hamas. De netwerken worden echter wel ingezet. Vergelijk het met de onder- en de bovenwereld. Goedwillende demonstranten worden op die manier ingezet voor het verkondigen van een boodschap die wat ons betreft als strafbaar wordt erkend.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Ik snap natuurlijk dat niet iedereen die meeloopt die boodschap aanhangt, maar er is wel een deel dat die wel aanhangt. Maar dan begrijp ik niet dat de VVD gestemd heeft tegen de motie om pro-Hamasuitingen in aanmerking te laten komen voor vervolging. Dat snap ik dan niet. Dat is namelijk wel tegenstrijdig. Dan kan mevrouw Martens-America hier wel heel mooi vertellen dat zij die zorgen deelt, maar als het erop aankomt, dus als men hom of kuit moet gaan geven, dus ja of nee moet gaan zeggen, dan zegt men nee. Dat is toch wel verwonderlijk.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Mevrouw Faber, ik vind dit echt prachtig. Dit geeft mij namelijk ook het moment om even het verschil te laten zien tussen de VVD en Forum voor Democratie. Wat ben ik gaan doen? Ik ben in de voorbereidingsgroep gegaan die op dat moment heel hard werkt aan de wet over het verbieden van verheerlijking van terrorisme en geweld, om te zorgen dat we deze hier zo snel mogelijk vragen. Ik heb de minister vier keer, ook schriftelijk, gevraagd om de wet zo snel mogelijk naar de Kamer te sturen. Als het meezit, bespreken we die dit jaar nog. Mevrouw Faber kiest ervoor om moties in te dienen die wettelijk niet mogelijk zijn. De VVD kiest ervoor om superhard te werken aan een wet en er zo veel mogelijk druk op te zetten dat we die dit jaar nog bespreken, waardoor mevrouw Faber niet elke week een wappermotie hoeft in te dienen, maar het gewoon bij wet verboden is.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Dit vind ik heel bijzonder, want we hebben een Wetboek van Strafrecht, waarin in artikel 131 de strafbaarstelling van opruiing staat. Borden met "Hup Hamas", "We support Hamas" en "We support 7 October" zijn gewoon een vorm van opruiing. Dan heb ik ook nog artikel 137e over haatzaaiende uitlatingen. Die kunnen nu dus al strafbaar gesteld worden. Dan moet u hier dus niet met het verhaal komen dat we moeten wachten op die nieuwe wet die eraan komt. Het kan nu al, maar men doet dat niet. Ik heb ook al eerder aangegeven dat ook de burgemeester van Amsterdam Halsema nu dus al voorwaarden kan scheppen met een plaatselijke verordening, maar dat gebeurt gewoon niet. Dan begin ik toch de conclusie te trekken dat men niet wil. Ook de VVD wil dat niet. U kunt wel schermen met "er moet eerst een nieuwe wet komen", maar het kan nu al.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Mevrouw Faber, op het moment dat u een motie indient …

De **voorzitter**:
"Op het moment dat mevrouw Faber"; via de voorzitter.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Via de voorzitter: op het moment dat mevrouw Faber een motie indiende om de burgemeester van Amsterdam te ontslaan, ben ik heel erg druk bezig geweest met de inbreng op de Wet strafbaarstelling verheerlijking van terrorisme en geweld. Eén ding, mevrouw Faber: u en ik vinden die beelden allebei walgelijk. U en ik zouden allebei het liefst zelf naar Amsterdam toe gaan en die borden afpakken. Dat weet ik zeker, want ik ken mevrouw Faber inmiddels een klein beetje. Maar het is heel simpel: op het moment dat de burgemeester van de grootste stad van het land zegt dat zij niet de instrumenten heeft om goed in te grijpen, dan is het, via de voorzitter, uw en mijn taak om te werken aan wetten waardoor ze dat wél kan en waardoor dat argument onder haar voeten vandaan wordt geveegd. Dat wil ik hier doen in dit huis.

De heer **El Abassi** (DENK):
Mevrouw Martens-America gaf aan ook naar Zembla gekeken te hebben en het verschrikkelijk te vinden wat daar allemaal gebeurde. Ze gebruikte best harde woorden: geen woorden maar daden. Als de VVD met dingen komt, hoort zij vaak "ja, maar privacy", zegt mevrouw Martens-America. Mijn vraag aan haar is de volgende. Inderdaad, geen woorden maar daden. Maar wat heeft de VVD gedaan — denk aan moties en amendementen — om deze rechts-extremistische groeperingen aan te pakken, en welke partijen hebben daartegen gestemd vanwege de privacy?

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Kijk, het lastige hierbij is het volgende, en daar doet DENK ook enorm aan mee. Sinds ik woordvoerder ben heb ik gepoogd, en mijn voorgangster deed dat ook, om elke demonstratie waarbij wetten worden overtreden op dezelfde manier te veroordelen. Dus of het nou gaat over het zwaaien met een prinsenvlag, waarvan we weten dat dit van tevoren wordt gedemonstreerd in groepsapps, over het brengen van een nazigroet of over het toejuichen van Hamas op ons herdenkingsmonument in Amsterdam, ik vind het allemaal even wanstaltig. Ik noem ook het uitzetten van veroordeelde terroristen of het

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

langdurig volgen daarvan. Ik heb dit debat heel recent ook in een WGO met mijn collega gevoerd. Er zijn een aantal wetten waar DENK tegen heeft gestemd, net als grotendeels het linkerdeel van deze Kamer, die bijvoorbeeld gingen over het op de voet volgen, om te weten waar ze zijn, van veroordeelde terroristen die vrijkomen maar nog niet kunnen worden uitgezet. Daar heeft mijn collega van DENK tegen gestemd. Ik noem ook het wetsvoorstel over het verheerlijken van terrorisme. Mijn collega heeft al voorzichtig aangegeven dat ze daartegen zijn. Ook wat betreft het verbieden van gezichtsbedekkende kleding, om zowel rechts-extremisten als Hamasverheerlijkers zo snel mogelijk te kunnen opsporen, hebben mijn collega's van DENK tijdens het debat voorzichtig toegegeven dat ze tegen zullen stemmen. Zo zijn er nog heel veel andere bestuurlijke maatregelen. Vier weken geleden hebben wij op een maandag nog een heel debat gehad tijdens een WGO over het permanent maken van de bestuurlijke maatregel ingrijpen bij terrorisme. Ook daar is mijn collega van de fractie van DENK tegen. Ik doe dus mijn best. Is het genoeg? Nee, en daarom schrijf ik eigen wetten.

De heer **El Abassi** (DENK):
Fijn. Als ik vraag wat er gedaan wordt tegen rechts-extremisme, hoor ik vijf keer het woord "terrorisme", waarbij onder andere ook de gezichtsbedekkende kleding wordt genoemd. Ik heb er moeite mee dat mevrouw Martens-America geen antwoord geeft op mijn vraag. Het rechts-extremistische tuig, dat hier rondloopt met hakenkruizen en aan het siegheilen is, dáár doet mevrouw Martens-America niks tegen. Sterker nog — we lopen nu toch met moties te wapperen — ik heb verschillende moties ingediend om hen aan te pakken.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

De heer **El Abassi** (DENK):
Ik kan ze ook voorlezen. De VVD stemt daar altijd tegen. En als de VVD voor die keiharde aanpak van jihadisme en terrorisme is, waarom geldt dat dan niet voor rechts-extremisme?

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Er wordt hier geïmpliceerd dat ik anders stem wanneer het gaat over rechts-extremisme dan wanneer het gaat over bijvoorbeeld het verheerlijken van Hamas. Laat ik even heel erg duidelijk zijn. Het is mij tot nu toe altijd gelukt om alles op dezelfde manier te veroordelen. De beelden die wij gister in Zembla hebben gezien, zijn walgelijk. Om deze mensen te kunnen veroordelen moet je hun gezicht kunnen zien. Daarom zijn wij voor het verbieden van gezichtsbedekkende kleding. Om het strafbaar te krijgen dat mensen Hitler verheerlijken, zul je de wet moeten aannemen die het verheerlijken van terrorisme strafbaar maakt. Dát is wat de VVD doet. Dát is waar ik elke dag voor strijd. Wat ontzettend fijn dat we daar zowel de linkse uitwassen als de extreemrechtse uitwassen mee kunnen aanpakken. Mijn fractie gaat daar geen verschil in maken.

De **voorzitter**:
Tot slot.

De heer **El Abassi** (DENK):
Dat is dus ook precies het probleem van die wet. Daar gaan we het ook nog over hebben. Die wet gaat over de verheerlijking van terrorisme. Als we het hebben over de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

verheerlijking van Hitler, hebben we het over iets anders. Dan hebben we het over mensenrechtenschendingen en misdrijven tegen de menselijkheid. Daar gaat die wet niet over. Dat is ook weer zo'n selectiviteit van die wet. Die gaat wél over terrorisme … Nu kan mevrouw Martens-America wel nee schudden, maar ik heb de minister daar ook mee geconfronteerd: wat gaan we doen met NSB-vlaggen en nazivlaggen? Daar had de minister geen antwoord op. Dat is dus ook een selectiviteit. Ik zou mevrouw Martens-America toch willen vragen waarom zij iedere keer weer tegen al die moties heeft gestemd die ik heb ingediend om rechts-extremisme aan te pakken. Daar heb ik geen antwoord op gekregen.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Nou, laat me heel erg duidelijk zijn. Op het moment dat de wet onvoldoende handvatten biedt om bijvoorbeeld het uitbrengen van de Hitlergroet strafbaar te stellen, ga ik daar zelf mee aan de slag om te zorgen dat het er wel onder valt. Er wordt nu geforceerd gezocht naar een verschil dat er voor de VVD niet is. Ik trek daarin graag op met iedereen in dit huis.

De heer **Sneller** (D66):
Een iets ander onderwerp. Mevrouw Martens-America zei mooi dat het de hele keten moet zijn, van preventie tot straffen. We horen collega Ellian net ook over het gevangeniswezen. Hoe kijkt mevrouw Martens-America nou naar de extra inzet, financieel gezien, door die hele strafrechtketen heen en de verdeling daarvan?

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Ik denk dat dat een hele terechte vraag is. Het gesprek daarover voeren we in die breedte onvoldoende. De heer Ellian en ik hebben daar overigens vaak hele interessante gesprekken over. De gesprekken die de heer Ellian en ik voeren, doe ik maar niet uit de doeken. Het is een hele serieuze, maar ook hele terechte vraag over die balans. Ik zou de minister en de staatssecretaris, die hier ook allebei zitten, niet per se tegenover elkaar willen zetten, maar je lost het een alleen op als je het ander oplost. We moeten dus voorkomen dat mensen instromen. We moeten zorgen dat er voldoende cellen zijn. Het hoeft ook geen geheim te zijn dat mijn partij ook vindt — dat is wel de portefeuille van de heer Ellian, maar ik kijk met een schuin oog mee — dat als jij een straf begaat, je die straf volledig moet uitzitten. Het lijkt me heel legitiem om in de breedte te bekijken of die middelen op de juiste manier zijn verdeeld. Volgens mij is het niet zo makkelijk om daarop te antwoorden, maar ik ken de heer Sneller als iemand die er vast wel over heeft nagedacht. Als er dus voorstellen zijn, dan bekijk ik die met volledige interesse.

De heer **Sneller** (D66):
In dat opzicht ben ook ik vaak team Ellian. Ik denk dat het goed en terecht is dat mevrouw Martens-America beide bewindspersonen, die gezamenlijk de verantwoordelijkheid hebben voor die hele keten, vraagt om daarop te reflecteren, want we zijn het over het uiteindelijke doel van harte eens.

De **voorzitter**:
U vervolgt uw betoog.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Voorzitter. Ik sloot in een interruptiedebat af met de opmerking dat het mij opvalt dat

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

heel veel wetten in dit huis vaak stranden in een links-rechtsdiscussie, maar wie zijn oor te luisteren legt bij landen om ons heen, komt erachter dat links en rechts niet aan de orde zijn bij de discussie over maatregelen als het strafbaar stellen van het verheerlijken van terrorisme daar. Daar wordt niet gesproken over links of rechts. Mijn fractie gelooft dat als we Nederland daadwerkelijk veilig willen houden en onze veiligheid serieus willen nemen, we met z'n allen wat dit betreft wat vaker over onze schaduw heen moeten stappen, of dat nou gaat over strafbaarstelling versus preventie of over privacy versus veiligheid.

Voorzitter. Ik durf ook mee te geven dat iedereen wél aan de interruptiemicrofoon staat om deze minister tot de orde te roepen op het moment dat het wel fout gaat — dat is dus mijn allergrootste zorg — en we die veroordeelde terroristen niet hebben gevolgd. Ik hoop dus dat we dat het komende halfjaar met z'n allen op een andere manier gaan bekijken.

Voorzitter. Dan toch nog even over die terrorismeveroordeelden die hun straf hebben uitgezeten en geen verblijfsrecht meer hebben, maar Nederland niet willen verlaten. Daar sloot ik net mee af. De NCTV waarschuwt dat juist deze groep de dreiging kan vergroten. In het coalitieakkoord hebben we afgesproken dat er meer mogelijkheden komen om toezicht te houden op deze mensen zolang ze niet kunnen worden uitgezet. Ik heb drie vragen aan de minister. Hoeveel terrorismeveroordeelden zonder verblijfsrecht zijn er de afgelopen jaren vrijgekomen en hoeveel van hen hebben Nederland daadwerkelijk verlaten? Het kabinet schreef in april dat een toezichtmaatregel naar Brits voorbeeld wordt onderzocht, zoals ook in het coalitieakkoord staat. De Kamer zou dit jaar nog worden geïnformeerd. Kan die informatie dit jaar nog komen en komt hier een wetsvoorstel voor? En tot slot: welke landen werken er niet mee aan terugkeer en wat doet het kabinet om dit te doorbreken?

Voorzitter. Tot slot mijn laatste onderwerp: het demonstratierecht. Het blijft een ingewikkeld en complex onderwerp, want als liberaal sta je enerzijds pal voor het demonstratierecht — ik zie de heer Sneller al lachen — maar anderzijds hebben we ook te maken met een aantal feiten waar we niet meer bij weg kunnen kijken, namelijk dat het aantal demonstraties de afgelopen jaren verdubbeld is, evenals het aantal demonstraties dat volledig uit de hand loopt. Het zijn demonstraties waarbij stenen worden gegooid naar politieagenten, mensen gemaskerd over straat lopen met prinsenvlaggen of terroristische organisaties verheerlijken, activisten zich vastpakken aan een spoor of trekkers op de snelweg staan. Op 7 oktober hing er een spandoek met "we support Hamas" op het Nationaal Monument op de Dam, wat volgens het OM en de politie op dat moment nog niet strafbaar was.

Ook daarom is de Wet strafbaarstelling verheerlijken van terrorisme zo hard nodig. Als dit allemaal mogelijk is, dan kunnen we wat de VVD-fractie betreft niet anders dan concluderen dat deze wet aan modernisering toe is, ook omdat we onze ogen niet meer kunnen sluiten voor het feit dat de inzet van al die politiecapaciteit bij de demonstraties ervoor zorgt dat deze politiemensen niet zichtbaar zijn op straat en niet kunnen helpen bij die winkeldiefstal.

Voorzitter. De minister heeft een aantal eerste grote, belangrijke stappen gezet. Er zijn gesprekken gevoerd met burgemeesters om sneller op te kunnen treden, bijvoorbeeld

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

wanneer snelwegen worden bezet. Maar wat de VVD betreft zetten we meer stappen. Wat ons betreft komt er een verbod op gezichtsbedekkende kleding. Ik heb hier meer partijen over gehoord, dus we kijken uit naar de behandeling van de WOM.

Voorzitter, ik heb besloten om het daarbij te laten. De rest is besproken tijdens de interrupties.

De **voorzitter**:
Dank u wel. U heeft nog een interruptie van de heer Van den Brink.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Vorige week hadden we een debat over de wietproef. Daar was wel de computer van Martens-America aanwezig, maar zij zelf niet. Ik weet niet precies wat we daarmee moeten.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Nee, dat weet u niet.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Mijn vraag is: wat vindt u van de eerste evaluatie van de wietproef?

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Het lastige is dat de eerste evaluatie natuurlijk gaat over een hele korte periode. In dezelfde lijn als wat mevrouw Mutluer zegt, hoe graag ik haar ook ongelijk wil geven: als je wil aantonen dat preventieve maatregelen werken, heb je soms gewoon wat langer de tijd nodig. Het moge duidelijk zijn dat ik met een gefronste wenkbrauw naar deze proef kijk, maar ik denk wel dat het belangrijk is om de proef, de test, in volledige vorm af te wachten voordat we daar een volledig oordeel over hebben. Als nou daadwerkelijk over een langere tijdspanne blijkt dat de georganiseerde criminaliteit afneemt — het gaat wat mijn fractie betreft uiteindelijk om veiligheid — dan zullen we daar heel goed naar moeten kijken. Als blijkt dat het geen enkele impact heeft, is dat voor mijn fractie ook duidelijk.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Ik heb vorige week in dat debat mijn zorgen uitgesproken over de geuroverlast die de huidige proef veroorzaakt, de vermenging met de tabaksindustrie, die zich meldt in die strijd, en de THC-gehaltes in de edibles, de eetbare cannabis. Deelt u die zorgen?

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Ja, absoluut. Ik heb zelf lang in Amsterdam gewoond, bij een van de coffeeshops waar de bewakers met een bolhoedje op straat staan, wat ook een indirecte vorm van onveiligheid met zich meebrengt. Geur is ook zoiets; je hebt daar mee te dealen. Ik ben eigenlijk heel erg benieuwd in hoeverre geur wordt meegenomen als een van de criteria tijdens de wietproef. Ik zie de heer Van den Brink als iemand die zich hier nu volledig in heeft gespecialiseerd, dus misschien kan hij het ons vertellen in zijn bijdrage. Ik heb geen idee. Het lijkt me wel zeer onwenselijk. Je mag omwonenden hier natuurlijk absoluut nooit mee opzadelen. Ik ben dus oprecht benieuwd naar de antwoorden.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Het probleem is juist dat geur voorlopig niet wordt meegenomen, maar dat geeft verder niet. Mijn vraag is: hoe gaat u uiteindelijk dit experiment beoordelen? Het loopt tot 2029. Ergens in de loop van 2028 zullen we moeten beslissen hoe het verdergaat. Wat zijn dan uw criteria?

De **voorzitter**:
De criteria van mevrouw Martens-America.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Ik volg de criteria die zijn afgesproken en gesteld aan de proef. Volgens mij is het belangrijk dat we dat netjes afwachten. Dat hebben we ook afgesproken in het coalitieakkoord. Ik hou mij daar netjes aan. Ik vorm mijn mening aan de hand van de criteria die we hebben afgesproken, na een tijdelijke tijdspanne waarna je zo'n oordeel kan hebben. Volgens mij lijkt me dat het meest verstandig.

De **voorzitter**:
Eerst is mevrouw Mutluer en dan de heer El Abassi. Daarna gaan we verder met de bijdrage van mevrouw Coenradie, ook met het oog op tijd.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik voelde even verbinding, dus …

De **voorzitter**:
Ja. Kort en bondig.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
… dat riep mij ertoe op om toch een andere vraag te stellen dan een over de wietteelt. Die heeft betrekking op de extra middelen waarin ik het in mijn bijdrage over had. Ik heb daar een mening over. Ik vond het een beetje een soort koehandel. Het is niet wat we gewend zijn. Er ligt nu ook een brief van een aantal regioburgemeesters. Die maken zich toch wel zorgen over het feit dat er geen prijs- en loonbijstellingen zijn voor volgend jaar, wat ten koste kan gaan van de politiecapaciteit. Hoe kijkt u naar de zorgen die zij hebben gedeeld?

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Volgens mij is dat een hele legitieme zorg. Natuurlijk is het heel terecht dat er heel veel extra geld is vrijgemaakt om ervoor te zorgen dat we de politiecapaciteit daadwerkelijk weer krijgen op het niveau dat moet. We hebben natuurlijk allemaal bijpraatsessies gehad, ook van de politietop, waarin is aangegeven dat ze nu naar dat niveau gaan. Ik heb geen signalen gehoord over dat dit daar gevolgen voor heeft. Als dat wel zo is — ik denk dat dat ook een vraag aan de minister is — moeten we daar met z'n alleen opnieuw naar gaan kijken. Het moge duidelijk zijn dat het voor de VVD-fractie heel erg belangrijk is dat we die capaciteit daadwerkelijk op peil houden. Ik weet niet uit mijn hoofd wat de daadwerkelijke gevolgen daarvan zijn.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
De gevolgen kunnen zijn dat het ten koste gaat van de politiecapaciteit, terwijl wij met elkaar hebben afgesproken dat we daarvan afblijven. Daarom willen de burgemeesters

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

een garantie dat die investeringen niet teniet worden gedaan door het achterhouden van de loon- en prijsbijstelling. Ik wil toch ook op dat punt een reactie van mijn collega.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Dat betekent dat wanneer er naar middelen gekeken moet worden, de enige uitkomst is — mevrouw Mutluer kan gelijk hebben; dat weet ik niet — dat dat gevolgen heeft voor de personele bezetting. Je kan ook ergens anders minder geld aan uitgeven. Eigenlijk is dat dus een vraag die ik dan ook wel zou willen voorleggen aan de minister: welke opties liggen er daarvoor en betekent dat automatisch dat dat gevolgen heeft voor de bezetting op straat? Het moge duidelijk zijn: dat is voor mijn fractie de minst gewenste uitkomst, en volgens mij ook voor die van mevrouw Mutluer. Welke gevolgen zijn er? Heeft dat gevolgen? Wat zijn de opties om het te voorkomen? Daar heb ik nu geen antwoord op, maar ik hoop dat de minister dat wel kan geven.

De **voorzitter**:
Heel kort, heel kort.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Volgens mij moeten we het antwoord van de minister afwachten. Ik wilde wel op deze wijze de zorgen die zijn uitgebracht ook even met de VVD-collega delen en ook haar reactie daarop krijgen. Maar ze willen een garantie; dat zal dan blijken.

De heer **El Abassi** (DENK):
Mevrouw Martens-America is tegen een hoofddoek bij de politie. Ik zeg even niet "gezichtsbedekkende kleding", want dat gaat iets verder volgens mij. Ik ben eigenlijk wel benieuwd waarom. We hebben hier vrouwen in de Kamer gehad, denk aan Lahlah en denk aan Fonda Sahla, die een hoofddoek hebben. Wil mevrouw Martens-America daarmee zeggen dat deze dames bijvoorbeeld niet neutraal genoeg zijn om bij de politie te werken?

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Wauw, dat is nog eventjes een nagift, maar die doe ik met alle plezier. De heer El Abassi raakt bij mij persoonlijk ook iets heel fundamenteels, omdat ik vind dat ik die seculiere staat moet verdedigen. Ik zie dat er elke keer een klein hapje wordt genomen. Ik maak mij daar zorgen over. De heer El Abassi grijpt heel specifiek naar het hoofddoekverbod. De initiatiefwet die ik heb geschreven gaat over religieuze uitingen. De kwalificatie die de heer El Abassi daaraan hangt, is de zijne. Nee, want als politica word je geacht niet neutraal te zijn. Volgens mij is dat het fundament van ons beroep in dezen. Als politieagent dien je de Staat. Wij verwachten van het uniform dat je neutraal bent. Religie is per definitie nooit neutraal. Het zou wat zijn dat een religie neutraal is. Iedereen mag werken bij de politie, maar als je ervoor kiest om je religie te willen uiten, het maakt niet uit welke religie, dan zijn er heel veel andere mooie beroepen binnen het korps naast in uniform op straat.

De heer **El Abassi** (DENK):
Dat was ook de kritiek. Het ging hier trouwens over boa's in plaats van over politieagenten. Dat gaat om het uitschrijven van bonnetjes van €30 of €40. Er zijn bijvoorbeeld ook fiscalisten bij de Belastingdienst, waarvan we ook neutraliteit vragen, die miljoenenaanslagen opleggen. Als die neutraal moeten zijn, dan heb je een nog groter probleem, zou ik richting de VVD willen zeggen. Ik wil mevrouw Martens-America

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

vragen of zij hierin uiterlijke kenmerken eigenlijk belangrijker vindt dan het gedrag. Ik maak het echt af, sorry, voorzitter. Ik kan u namelijk een voorbeeld noemen hier uit de Kamer van een ander persoon die geen hoofddoek draagt en die zijn haren blondeert. Die heeft wel een mening over mensen en is minder neutraal. Zijn zulke personen dan wel welkom bij de politie?

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Kijk, het selectiecriterium, waar tegenwoordig online bij hoort, is in dezen aan de politie zelf. Dus als hij vindt dat iemand met geblondeerd haar die hier werkt uitspraken heeft gedaan die niet passen bij de politie, is dat aan het politiekorps zelf en niet aan mij als persoon. De heer El Abassi doet nu alsof je haar blonderen hetzelfde is als zichtbaar een religie uiten. Dat is het simpelweg niet. Het is een keus om een religie te uiten. Het is een keus om een hoofddoek, een keppel of een kruisje op te doen. Dat verdedigen wij. Het is ontzettend belangrijk dat dat kan. Alleen hebben wij geüniformeerde beroepen, waarbij scheiding tussen kerk en staat of moskee en staat aan de orde is. De VVD wil die hier verdedigen. We hebben het er al heel lang over. Dan worden er motietjes ingediend, want dat is het snelst. Ik heb besloten om zelf een wet te schrijven. Ik hoop dat die in meerderheid wordt aangenomen.

De **voorzitter**:
Kort en bondig.

De heer **El Abassi** (DENK):
Met deze dubbele maat heb ik enorm veel moeite. Het gaat om gedrag, zichtbaar gedrag, veroordeeld gedrag en feitelijk gedrag, dat niet neutraal is. Ik heb hier namelijk ook een motie over ingediend. Daar heeft de VVD tegen gestemd. Van agenten of personen die in het verleden zijn veroordeeld door een onafhankelijke rechter vanwege hun gedrag, omdat ze veroordeeld zijn voor discriminatie of racisme, vindt de VVD dat ze wel aangenomen mogen worden. Ze hebben ook tegen de motie gestemd. Daarvan zeggen ze: dat is aan de politie. Maar als het gaat om vrouwen met een hoofddoek, die wel neutraal handelen en niks verkeerd hebben gedaan, vindt de VVD dat die niet welkom zijn bij de politie. Dat is gewoon een keiharde dubbele maat.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
De vrijheid van religie is een groot goed, absoluut en zeker. Maar de heer El Abassi gaat voorbij aan het feit dat wij het hebben over geüniformeerde beroepen, waarvoor neutraliteit ontzettend belangrijk is. Ik ben lang raadslid geweest in Amsterdam. Ik zou iemand met een keppeltje niet naar Plein '40-'45 willen sturen wanneer daar pro-Hamasvlaggen worden gehesen, of iemand met een hoofddoek naar voetbalrellen waar Hitlergroeten worden gedaan. Dat werkt niet mee. We kunnen niet stellen dat dat de neutraliteit ten goede komt.

Daarnaast is religie een keuze. Als jij met een hoofddoek als boa aan de slag wil, dan houdt het op. Dan kun je wel bij de gemeente aan de slag. Je kunt op dit moment ook bij de politie gaan werken. Dat is niet mijn mening. Ik wil de heer El Abassi ook meegeven om niet te doen alsof dit discriminatie of racisme impliceert, aangezien dit in alle landen om ons heen absoluut doodnormaal is. Ik zal hier echt strijden totdat die wet is aangenomen. Het gaat echt niet gebeuren dat je met religieuze uitingen aan de slag kan in uniform als boa.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Coenradie voor haar eerste termijn namens JA21. Voor de huishoudelijkheden wijs ik erop dat de zaal voor dit debat geboekt staat tot 16.45 uur. We moeten dus echt een beetje tempo gaan maken met elkaar. Daar ga ik ook op toezien. Gaat uw gang.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Voorzitter, ik zal opschieten. 26,5 miljard euro: over dat bedrag spreken we vandaag. Dat is een duizelingwekkende hoeveelheid belastinggeld, waarmee we een van de belangrijkste taken van de overheid moeten waarmaken: de veiligheid van onze inwoners. Maar wat zien we? Bijna 10.000 aangiften en meldingen van ernstige misdrijven die niet werden onderzocht of waarvan het onderzoek voortijdig werd beëindigd, een recherche die mensen tekortkomt, een Openbaar Ministerie dat overbelast is, strafzaken die blijven liggen en gevangenissen die uit hun voegen barsten.

Dat is geen verwijt aan onze politiemensen en rechercheurs; zij zetten zich dagelijks met hart en ziel in. Zo sprak ik zojuist nog een zedenrechercheur die vertelde hoe groot de loyaliteit aan slachtoffers is, maar ook hoe de druk van cijfermatige sturing knelt. Wij willen meer sturen op resultaten, maar mogen nooit vergeten dat achter die cijfers mensen schuilgaan: slachtoffers, maar ook de professionals die zich iedere dag voor hen inzetten. JA21 is niet tegen investeren, integendeel. Maar we mogen toch verwachten dat tegenover al die miljarden ook resultaten staan. Uiteindelijk gaat het namelijk niet om de vraag hoeveel geld Den Haag uitgeeft, maar hoeveel veiligheid de Nederlander daarvoor terugkrijgt.

Voorzitter. Je wordt slachtoffer van een ernstig geweldsmisdrijf en je doet aangifte. Je vertelt wat je is overkomen en vertrouwt erop dat de politie de dader gaat zoeken. Dan krijg je te horen dat jouw zaak niet wordt onderzocht, niet omdat er geen aanknopingspunten zijn, niet omdat het misdrijf onvoldoende ernstig is, maar gewoon omdat er simpelweg te weinig rechercheurs zijn. Wat zeg je dan tegen zo'n slachtoffer? Dat zijn zaak helaas niet in de planning past? Ondertussen lopen onze rechercheurs op hun tandvlees. Mensen die bij de politie zijn gegaan om boeven te vangen, moeten dagelijks besluiten welke zaken zij laten liggen. Eind 2025 was de recherche maar liefst 1.400 fte onderbezet ten opzichte van de begrootte formatie voor 2027, terwijl de politie voor de gehele operationele organisatie in 2027 slechts 455 fte netto groei verwacht. Hoe realistisch is deze begroting eigenlijk? Wanneer denkt de minister dit enorme tekort daadwerkelijk in te lopen? Wat gebeurt er met het geld voor de rechercheurs die niet worden aangenomen? Kan de minister garanderen dat dit geld beschikbaar blijft voor de recherche in plaats van elders binnen de politie verdwijnt?

Achter ieder dossier dat blijft liggen, zit een slachtoffer. Met iedere zaak die onopgelost blijft door gebrek aan capaciteit, brokkelt het vertrouwen in onze rechtsstaat verder af. Maar meer rechercheurs alleen is niet genoeg. Want meer opsporingsonderzoeken betekent ook meer werk voor het NFI, het OM en de rechtspraak. Hoe voorkomen we dat we de recherche versterken terwijl strafzaken vervolgens elders in de keten vastlopen?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

We moeten ook weten wat de politie met haar capaciteit bereikt. In 2027 gaat er bijna 10 miljard euro naar de politie. Toch constateert de Rekenkamer dat het korps onvoldoende zicht heeft op de kosten en resultaten van zijn kerntaken. Volgens Follow the Money bestaat er binnen de politie weerstand tegen meer cijfermatige doelstellingen. Herkent de minister dit beeld? In Noorwegen worden ophelderingspercentages per misdrijfcategorie bijgehouden. In Duitsland geldt als wettelijk uitgangspunt dat bij voldoende aanwijzingen van een strafbaar feit, onderzoek wordt verricht, wettelijke uitzonderingen daargelaten. Waarom kunnen wij dan niet komen tot concrete, afrekenbare ophelderingsdoelstellingen voor ernstige misdrijven? Daar hebben we geen jarenlang wetgevingstraject voor nodig, maar wel de bereidheid om harde doelen te stellen en daarop te sturen.

Ook de zedenrecherche staat onder enorme druk. Zedenzaken worden steeds complexer, zeker door online seksueel geweld. Rechercheurs moeten noodgedwongen prioriteiten stellen, maar achter iedere zaak die blijft liggen schuilt een slachtoffer. Daarom wil JA21 het Centrum Seksueel Geweld versterken als landelijk toegankelijk advies- en opvangpunt waar slachtoffers van seksueel geweld en intimidatie direct hulp krijgen en worden begeleid bij de afweging om aangifte te doen. Zo helpen we slachtoffers sneller en ontlasten we de zedenrecherche, zodat die zich kan richten op de zwaarste en meest complexe zaken. Hoe kijkt de minister hiernaar? Wat is er nodig om dit qua capaciteit en middelen mogelijk te maken?

Voorzitter. De discussie over wie welke verantwoordelijkheid draagt, speelt niet alleen bij zedenzaken. Ook op een heel ander terrein blijft de politie zitten met problemen die eigenlijk ergens anders thuishoren. We hebben het hier al vaker gezegd: van de politie tot het gevangeniswezen wordt de hele strafrechtketen gegijzeld door de problematiek rondom verwarde personen, mensen die zorg nodig hebben, maar keer op keer bij politie en justitie terechtkomen. Ondertussen voeren we in Den Haag liever een discussie over de vraag of we nog wel "verwarde personen" mogen zeggen of dat het mensen met onbegrepen gedrag zijn. Maar de agent die midden in de nacht wordt opgeroepen, iemand in zijn politiebus moet zetten en vervolgens een uur onderweg is naar een arrestantencomplex, heeft helemaal niets aan die discussie. Die agent moet boeven vangen, huiselijk geweld aanpakken, kindermisbruik onderzoeken en drugsdealers en overvallers van straat halen. Toen ik staatssecretaris was, zei ik tegen een collega-bewindspersoon: ik ga mijn deuren sluiten voor jouw verwarde mensen. Dat werd honend aangehoord, maar als we niets veranderen, blijft dit tot in lengte van dagen het probleem van de politie.

In Rotterdam bestaat dankzij mijn aangenomen motie inmiddels een time-outvoorziening waar de politie mensen tijdelijk kan onderbrengen voor triage: vier bedden, met volgens de betrokkenen uitstekende resultaten. Is de minister bereid om tijdens zijn aanstaande gesprek met de Rotterdamse politiechef namens het kabinet uitbreiding van die voorziening mogelijk te maken? Want de politie is niet de Picnic onder de ggz-instellingen, maar zolang we haar wel zo behandelen blijven echte politietaken in de knel komen.

Voorzitter. We vragen steeds meer van onze politiemensen, maar als diezelfde politiemensen zelf hulp nodig hebben, blijkt de overheid lang niet altijd thuis te geven. Vanuit de politiebonden bereiken ons ernstige signalen over de zorg voor zieke en

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

gewonde politiewerkers: lange wachttijden, gebrekkige begeleiding en collega's met PTSS die vastlopen in procedures. Volgens deze signalen wordt de feitelijke capaciteit aan bedrijfsartsen teruggebracht. Klopt dit beeld en, zo ja, hoe kan de minister deze afbouw verantwoorden terwijl de zorg nu al tekortschiet? Is hij bereid een onafhankelijk onderzoek te laten doen?

Voorzitter. Te vaak lukt het ons niet om daders op te sporen. En als ze dan wel worden gepakt, wacht soms de volgende teleurstelling. Uit cijfers van de Raad voor de rechtspraak blijkt dat in 2025 bij zware mishandeling gemiddeld slechts 127 dagen gevangenisstraf werd opgelegd: vier maanden voor een misdrijf dat iemands leven voorgoed kan tekenen. En dan tellen we het voorwaardelijke deel nog mee ook. In ongeveer een op de drie onderzochte zaken werd zelfs helemaal geen gevangenisstraf opgelegd. En bij verkrachting? In onderzochte zaken bedroeg de gemiddelde gevangenisstraf 742 dagen, iets meer dan twee jaar, inclusief het voorwaardelijke deel. En ja, daar zitten nuances aan, maar twee jaar terwijl de maximumstraf een veelvoud is? Natuurlijk verschillen zaken van elkaar, maar begrijpen we in Den Haag nog wat zulke misdrijven met slachtoffers doen? We praten voortdurend over hogere maximumstraffen, maar waarom benutten we de bestaande strafruimte niet beter?

Neem een dodelijk verkeersongeval met meer dan 1,3 promille alcohol en aanmerkelijke schuld. Het wettelijk maximum is vierenhalf jaar, maar de OM-richtlijn gaat voor een first offender uit van zeven maanden cel, slechts 13% van het maximum. Daar zit volgens JA21 het probleem. De strafvorderingsrichtlijnen van het OM en de oriëntatiepunten van de rechtspraak moeten omhoog bij ernstige misdrijven. Een straf is immers ook vergelding. De overheid draagt het zwaard niet zonder reden. Wie een ander ernstig letsel toebrengt, iemand verkracht of door ernstig verwijtbaar gedrag een leven verwoest, moet weten dat de overheid niet aarzelt om dat zwaard te trekken. En als dat onvoldoende verandert, moeten wettelijke minimumstraffen als ultimum remedium worden ingezet voor ernstige delicten, als slot op de deur. Hoe verlopen de gesprekken hierover met het OM en de rechtspraak? Kan de minister al iets delen?

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik wil het niet hebben over de minimumstraffen. Laat ik dat vooropstellen. Daar heb ik een mening over. Ik wil het met name hebben over een onderwerp waar we elkaar in vinden. Dat zijn slachtoffers van zedenzaken. Denk aan grensoverschrijdend gedrag en online en offline seksueel misbruik. Mijn collega Coenradie noemde het CSG, het Centrum Seksueel Geweld. Dat krijgt voor het onmisbare werk dat het doet 2 miljoen. Is zij het met mij eens dat we ook moeten kijken in hoeverre we hun positie wettelijk zouden moeten verankeren?

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Dat is een heel terechte vraag. Ik heb die 2 miljoen gezien. Ik vind dat een heel laag bedrag. Het is eigenlijk een fractie van wat er nodig is. Wij kunnen hier namelijk — ik zeg het maar even heel plat — in onze Haagse bubbel zeggen dat elk slachtoffer van seksueel geweld ook daar terecht moet kunnen, of misschien wel daar als eerste terecht moet kunnen, maar daar heb je ook een hele campagne voor nodig. Je hebt ook de wetenschap en de maatschappij nodig om te zorgen dat mensen weten dat ze daarnaartoe kunnen. Ik denk ten eerste dat die 2 miljoen niet genoeg is. Het andere is dat ik inderdaad denk dat dat wettelijk verankerd zou moeten worden. Daarin treft mevrouw Mutluer mij zeker aan haar zijde.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
In dat geval voltrekt zich echt wel een ramp voor wat betreft zedenzaken. Ik ga dus kijken of ik daar samen met mijn collega een voorstel voor kan maken.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Graag.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Ik begon een beetje te lachen, maar dat was een lach van waardering, want ik waardeer de passie van mevrouw Coenradie zo. Ik dacht bij mezelf: was dat maar een collega geweest toen ik bij de recherche werkte, want dan werd het echt een stuk veiliger. Maar dat terzijde. Dat is een welgemeend compliment.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Dank.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Ik maak me samen met u, zeg ik via de voorzitter, erg zorgen over wat er nu op het gebied van veilig en gezond werken gebeurt. Daarbij gaat het, zoals u terecht aanhaalt, om de vermindering van het aantal bedrijfsartsen. Bij de afdoening van PTSS zouden we het vertrouwensprincipe gaan toepassen. Dat gebeurt niet, dus er komen ellenlange processen voordat mensen de erkenning krijgen terwijl ze de diagnose al hebben.

De **voorzitter**:
Wat is uw vraag?

De heer **Struijs** (50PLUS):
Als klap op de vuurpijl komt daar nu ook nog eens bij dat de covidpatiënten nu al drie jaar aan het procederen zijn terwijl ze dit aantoonbaar door hun werk bij de politie hebben opgelopen. Herkent mevrouw Coenradie dat beeld en zullen we daar eens samen in op gaan trekken?

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Ja, die geluiden bereiken mij echt veelvuldig, niet zozeer alleen vanuit de politiebonden, die toch ook voor heel medewerkers staan, maar ook vanuit medewerkers die mij hier zelf over benaderen, of ze nou met PTSS of met een andere ziekte te maken hebben. Ik vind dat heel naar. In al mijn betogen en bijdrages die over de politie gaan, zal ik net als de heer Struijs staan voor goed en zorgzaam werkgeverschap. Dat betekent dat je goed bent voor je personeel. Ik heb gewoon hele grote bedenkingen bij de manier waarop de huidige politieorganisatie dat doet ten opzichte van zijn mensen, en dan druk ik mij nog voorzichtig uit. Doen geen van de leidinggevenden het goed ten opzichte van hun mensen? Nee, dat zal ik niet zeggen, maar ik verwacht wel dat er niet alleen een papieren werkelijkheid is, dus een situatie waarin het zogenaamde verzuimbeleid prima op papier staat, maar ook dat het goed wordt gedaan in de uitwerking. Ik verwacht dat leidinggevenden niet zomaar ergens op die positie worden geplant, maar begeleid worden in het herkennen van, en oog hebben voor, signalen bij zieke medewerkers of bij mensen die mogelijk gaan uitvallen. Ik heb op dit moment alle reden om aan te nemen dat dit gewoon niet goed geregeld is, maar dat het wel cruciaal is als we het hebben over een tekort aan mensen en de manier om om te gaan met de politiemensen die er

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

daadwerkelijk op dit moment zitten. Ik vind dat we dan echt heel grote stappen hebben te zetten en dat er op dit moment sprake is van nalatig werkgeverschap bij de politie.

De **voorzitter**:
Meneer Struijs, kort en bondig.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Kort en bondig. Ik deel uw analyse volledig en wij gaan samen optrekken. Dank u wel.

De **voorzitter**:
U vervolgt.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Gelet op de tijd zal ik het wat inkorten.

Voorzitter. Het beschermen van kinderen betekent niet alleen ingrijpen wanneer jongeren ontsporen. Het betekent ook voorkomen dat volwassenen die een gevaar voor hen vormen überhaupt met kinderen kunnen werken. Wie zijn kind naar de kinderopvang brengt, moet erop kunnen vertrouwen dat het daar veilig is. Punt. We kennen al een verplichte vog en een continue screening, maar de vraag is of we daarmee alle relevante risico's voldoende ondervangen. Als we met aanvullende screening kunnen voorkomen dat iemand die een gevaar voor kinderen vormt, wordt aangenomen, waarom zouden we die mogelijkheid dan niet serieus onderzoeken? Daarom wil JA21 een verplichte VOG P voor kinderopvangmedewerkers. Deelt de minister dat dit kan helpen? Is hij bereid dit uit te rollen?

Tot zover.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Het woord is aan ... O, o! Ik zie iedereen naar voren komen en van het CDA zelfs twee woordvoerders, en ook nog meneer Ellian.

De heer **Ellian** (VVD):
Ik heb nog geen interruptie gedaan, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dat is waar.

De heer **Ellian** (VVD):
En ik houd de interruptie ook heel kort.

De **voorzitter**:
Heel goed.

De heer **Ellian** (VVD):
Ik denk dat het het gebruik is dat je als Kamerlid niet echt praat over de portefeuille waarop je bewindspersoon was, maar ik kan het toch niet laten deze vraag te stellen: kan mevrouw Coenradie iets zeggen over het gevangeniswezen en hoe ze daarnaar kijkt? Ik weet namelijk dat ze daar als bewindspersoon heel hard voor gevochten heeft. Ik ben toch nieuwsgierig en anderen ook denk ik: wat vindt ze van de situatie nu?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Dank voor deze vraag. Ik heb het inderdaad niet benoemd in mijn bijdrage, maar ik kijk met veel meer belangstelling naar alle berichtgeving die daarover uitkomt. Ik benijd de staatssecretaris niet als het gaat om de lastige keuzes die gemaakt zijn. Als ik zie wat er nu voorhanden is, zoals het nog eerder vrijlaten van mensen en dan ook nog eens mensen die een straf hebben van maximaal twee jaar, dan doet dat pijn, omdat ik denk dat we ook nog naar andere oplossingsmogelijkheden zouden kunnen kijken. Een van de dingen waar ik, als ik hier dan toch sta om deze vraag te beantwoorden, naar zou willen vragen bij deze staatssecretaris, is in hoeverre er de mogelijkheid is om met het OM in gesprek te gaan over de voorlopige hechtenis, als daar politiek draagvlak voor is. Dat laatste is uiteraard altijd de voorwaarde. Ik weet dat ik in mijn tijd als staatssecretaris daarover heb gesproken met het OM, maar ook met partijen in de Kamer. Dat lag allemaal heel erg gevoelig, maar we vinden het heel naar om te zeggen: we gaan tornen aan uitspraken van de rechter; we gaan strafkorting geven. Dat snap ik. Tegelijkertijd gaan er op dit moment heel veel mensen in voorlopige hechtenis — die drukken op dit moment enorm op de celcapaciteit — waarvan ik denk: een gedeelte daarvan zou je misschien niet in voorlopige hechtenis hoeven nemen. Uiteraard moet je mensen die een gevaar zijn voor de samenleving daar wel in plaatsen.

Daar komt nog iets anders bij. Ik zal daarover volgende week ook een motie indienen. Ik ben heel erg benieuwd in hoeverre DJI toch gebruik zou kunnen maken van de op dit moment gesloten arrestantencomplexen. Een aantal is gesloten. Dat zijn lege ruimtes. Natuurlijk moet je daar personeel bij hebben. Maar is daar toch niet iets in mogelijk? Dan blijft dat gewoon open en maak je gebruik van de ruimtes die daar wel al enigszins op zijn ingericht.

Dank, voorzitter.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Ik zou eigenlijk op deze vraag van de heer Ellian door willen gaan. Mevrouw Coenradie weet namelijk als geen ander hoe ontzettend complex het is in het gevangeniswezen. Nu hebben de heer Sneller en ik samen die Wet slimmer straffen. Dat gaat over de enkelband. Dat is onderzocht, en kortgeleden is naar buiten gekomen dat dat 433 detentiejaren kan besparen en dat het ook goed is om recidive te verminderen. Hoe kijkt mevrouw Coenradie met al haar ervaring als staatssecretaris daarnaar?

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Dat is een hele mooie vraag. Ik denk dat als de rechter heeft uitgesproken dat er detentie opgelegd moet worden, je dat in ieder geval moet volgen. Ik denk dus dat het begint bij wat de rechter hierover zegt. Als het gaat om de enkelband als hoofdstraf — dat is een van de voorstellen die onder andere uit de koker van het CDA en D66 komt — dan zat ik daar als staatssecretaris anders in. Ik zocht ook naar hoe we nou omgaan met de capaciteit en hoe we straffeloosheid voorkomen. Ik heb dat echt als een punt gezien waarover ik best enthousiast was, want ik dacht: straffeloosheid vind ik ook geen oplossing. Ik sta hier nu niet als staatssecretaris. Ik zit hier namens de fractie van JA21, die daar echt een andere mening over heeft en die zegt: nee, we willen dat niet als een hoofdstraf invoeren, ook niet als dat leidt tot de recidivegevolgen, zoals mevrouw Straatman die hier aangeeft. Daar wil ik ook een kanttekening bij maken. Ik heb hier een tijd geleden over gesproken met een hoogleraar die betrokken was bij het onderzoek naar recidiven bij het type straf. Een van de dingen die daarin niet is meegenomen, is de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

vraag: hoe doen we op dit moment aan resocialisatie in de gevangenissen? Ik ben een groot voorstander van het terugbrengen van het aantal recidiven, maar dan moeten we ook heel goed kijken naar resocialisatie in de gevangenissen. We weten allemaal dat het personeel daar zijn werk onder stoom en kokend water moet doen. Zij hebben helemaal niet de ruimte om aan resocialisatie te werken. In mijn ideale wereld moeten we daar wel naartoe. Op het moment dat we dat doen, kunnen we recht doen aan de straf die door de rechter is uitgesproken en aan de vergelding voor het slachtoffer, en kunnen we tegelijkertijd iemand terugbrengen in de maatschappij die daarna niet nog een keer de fout in gaat.

De **voorzitter**:
De antwoorden mogen ietsje korter, mevrouw Coenradie.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Ik snap het, maar het is heel ingewikkelde materie.

De **voorzitter**:
U heeft er ook nog helemaal geen WGO over gehad …

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Ik heb er een jaar over gedaan.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Ik kan mevrouw Coenradie goed volgen als ze zegt dat we meer aan resocialisatie in het gevangeniswezen moeten doen. Tegelijkertijd zien we dat 80% van de gevangenisstraffen die worden opgelegd, korter is dan zes maanden en vaak nog vele malen korter. Er is dus maar een hele korte tijdspanne. Daarom zeggen wij dat je juist ook naar andere middelen moet kijken. Ik hoorde mevrouw Coenradie net een heel vurig betoog houden. Ik kan haar frustratie heel goed volgen.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Ze zei: we zouden voor ernstige misdaden langere straffen moeten hebben. Zouden we daar niet veel slimmer mee om moeten gaan en de korte straffen op een andere manier moeten behandelen? Dan ontstaat er ook ruimte in het gevangeniswezen voor de echt ernstige misdrijven.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Ik denk dat we sowieso moeten herschikken als het gaat om straffen. Aan de ene kant voert de Kamer terecht allerlei strafmaxima in, maar ik zie ook dat we daar helemaal niet bij in de buurt komen. Dat is ook een deel van mijn betoog geweest, niet alleen vandaag maar ook eerder. Daar ben ik vrij kritisch op, want ik vind dit niet volstaan als de Kamer zegt dat we de straffen steeds meer gaan verhogen. Ik wil allereerst kijken naar de minimumstraffen, maar ik ben tegelijkertijd, gegeven het hele cellenverhaal, ook zoekende naar welke andere oplossingen voorhanden zijn om nog steeds recht te doen aan de korte straffen, die ook in detentie uitgezeten moeten worden. Het blijft ingewikkelde materie.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Ik heb gisteren tot mijn vreugde ontdekt dat mevrouw Coenradie de woordvoerder drugs is van JA21. Tot nu toe heb ik JA21 gemist in de debatten over drugs. Dat is overigens geen verwijt, want u heeft een grote portefeuille. Mijn vraag is: wat vindt u van de wietproef?

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Ik had 'm kunnen verwachten! Het onderzoek is nog niet afgelopen en ik wil me daar echt nog verder in verdiepen, dus ik ga daar nu nog geen uitspraken over doen. U zegt dat u mij gemist heeft in die debatten. Ik heb niet alleen deze hele grote portefeuille, maar ik heb ook de portefeuille VWS, die, zoals de heer Van den Brink weet, ook heel groot is. Ik moet dus kiezen.

De **voorzitter**:
Meneer El Abassi en dan is het woord aan mevrouw Straatman.

De heer **El Abassi** (DENK):
"Islamogauchisme", zoals het door experts wordt genoemd, oftewel: stille bondgenoten zoeken met islamitische terroristen. Dat is waar mevrouw Nanninga, de collega van mevrouw Coenradie, DENK van beticht heeft, net als van het samenwerken daarmee door andere partijen. Ik zou mevrouw Coenradie willen vragen om daar afstand van te nemen.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Ik heb die woorden niet gehoord en ik weet ook niet in welke context die zijn geplaatst. Ik wil niet wegduiken van iets, maar ik ga hier geen gesprek recenseren waar ik niet bij ben geweest en waarvan ik het vooraf en nadien compleet heb gemist.

De heer **El Abassi** (DENK):
Ik moet hier best wel om lachen. JA21 heeft zelf vol trots een video gedeeld waarin ze DENK voor van alles uitmaakt, waaronder islamogauchisme. Ze geeft aan dat een islamitische partij binnen het hart van de democratie in Nederland een gevaarlijke en anti-integratieve ontwikkeling is. Er zouden hier partijen zijn die ons daar toegang toe verlenen. Ik vind het vreemd dat mevrouw Coenradie dat niet gezien heeft, terwijl het vanuit haar eigen kanaal hier in Nederland gedeeld is. Ik zou mevrouw Coenradie een tweede vraag willen. Stel dat dat wel het geval is en dat het klopt wat ik nu zeg, neemt mevrouw Coenradie dan achteraf publiekelijk afstand van deze uitingen van haar collega?

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Ik vind dit heel erg kwalijk. We zitten hier voor de begroting van Justitie en Veiligheid. DENK probeert mij allereerst in een hoek te plaatsen en iets te laten recenseren. Ten tweede wijkt dit totaal af van waar we hier voor zitten en waarover we in gesprek gaan. Ik heb dus niet zo veel behoefte om hierop te reageren. Ik ga graag in op de inhoud en op wat ik hier aan het vertellen ben. Daarover ga ik hier ook heel graag het debat aan en beantwoord ik alle vragen, ook kritische. Ik doe dat echter niet over allerlei uitingen of wat dan ook. Ik ga dat gewoon niet doen. Ik ben er niet bij geweest. Ik heb het niet gezien. Dan zou ik er ook nog eens met halve informatie op reageren. Ik doe het niet.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De **voorzitter**:
Tot slot.

De heer **El Abassi** (DENK):
Ik merk dat mevrouw Coenradie niet de enige in dit huis is die selectief dingen opmerkt en selectief dingen ziet. Nogmaals, het is via jullie eigen socials gedeeld, mevrouw Coenradie. Ik heb gevraagd om erop te reflecteren, ernaar te kijken en mogelijk op de inhoud uit te leggen waarom die uitingen zijn gedaan, achteraf en publiekelijk. Die kans bied ik mevrouw Coenradie omdat ik weet ... Mevrouw Coenradie heeft met ons samengewerkt in Rotterdam. Daarover heb ik vanuit mijn collega's hele mooie woorden gehoord. Nu merk ik dat binnen haar partij niet alleen in dit huis, maar ook publiekelijk dit soort racistische drek over onze partij naar buiten wordt gegooid. Ik vind dat schandalig. Ik vind op z'n minst dat mevrouw Coenradie daar afstand van moet nemen. Ik vind op z'n minst dat ze dat publiekelijk moet doen.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):
Als volgens mijn collega niet ik, maar Annabel deze uitspraak heeft gedaan, dan verbaast het me dat er niet gewoon even een belletje naar Annabel wordt gepleegd. We hoeven toch niet alles hier, in deze publieke arena, te bespreken? Een telefoontje is volgens mij zo gedaan. Ik zie dus niet in waarom dat op dit podium moet. Klaar. Ik kan hier verder niet zo veel over zeggen.

De **voorzitter**:
Dank u wel, mevrouw Coenradie. Het woord is aan mevrouw Straatman voor haar eerste termijn namens het CDA.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Dank, voorzitter. Begin deze maand pakte de politie drie nepagenten op voor oplichting van een 85-jarige vrouw uit Eindhoven. Ze maakten haar sieraden, contant geld en een pinpas afhandig. Vorige maand schreef pleegvader Martijn in De Gelderlander over het trauma van zijn zoon, die geronseld werd voor de drugscriminaliteit. In juni van dit jaar klopte de politie op de deur bij een minderjarige jongen. Hij werd verdacht van de voorbereiding van een terroristisch misdrijf.

Nu zult u zich afvragen wat deze ogenschijnlijk verschillende strafbare feiten met elkaar gemeen hebben. Bedenk dan het volgende. De modus operandi van veel nepagenten is om eerst telefonisch contact op te nemen met slachtoffers, vaak op basis van informatie die hun via hacks is toegekomen. De zoon van pleegvader Martijn werd voor de criminaliteit geronseld via TikTok. De minderjarige terrorismeverdachte was online geïnspireerd geraakt door het nihilistisch extremisme. Met andere woorden, al deze strafbare feiten hebben één zaak gemeen: ze beginnen online.

Voorzitter. Anno 2026 is de offlinewereld niet meer van de onlinewereld te onderscheiden. De werelden zijn samengesmolten tot één nieuwe realiteit. Of zoals filosoof en hoogleraar Floridi schreef: "We are not living online or offline. We are living onlife." Deze nieuwe realiteit werkt ook door in de wijze waarop we met elkaar samenleven en in het veiligheidsgevoel van mensen. In een samenleving waarin de digitale werkelijkheid steeds meer samensmelt met de fysieke, moeten we opnieuw uitvinden hoe de schakel tussen vertrouwen, verbinding en veiligheid werkt.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Het CDA gelooft dat veiligheid de basis is voor een goed functionerende samenleving. Als die samenleving digitaliseert, vraagt dat dus ook een andere aanpak. Dit kabinet maakt van de aanpak van digitale criminaliteit een topprioriteit, met investeringen in de aanpak van digitale criminaliteit, online seksuele misdrijven en online radicalisering. Daarnaast investeert het kabinet in meer wijkagenten. Meer blauw op straat mag echter niet ten koste gaan van blauw in de digitale straten. Ziet de minister dit ook zo?

Voorzitter. Langs de lijnen van mijn drie voorbeelden wil ik tijdens deze begrotingsbehandeling aandacht vragen voor de organisaties die onze digitale straten bewaken, beveiligen en schoonvegen, zodat Nederland daar online en offline veiliger van wordt.

Ik begin allereerst bij het 85-jarige slachtoffer van de nepagenten uit Eindhoven. Zij is niet alleen. De omvang van fraude neemt namelijk al enkele jaren toe, ook in 2026. De Fraudehelpdesk draait op volle toeren, met een gemiddelde van 380 contacten per dag en met pieken van soms wel 900 contacten per dag. De Fraudehelpdesk speelt een superbelangrijke rol in het voorkomen van slachtoffers, het bijstaan van gedupeerden en, als laagdrempelig meldpunt, het bundelen van fraudesignalen. De Fraudehelpdesk kan nog veel slagvaardiger worden, maar dan moeten we die wel helpen. Dat kunnen we bijvoorbeeld doen door die verschrikkelijke AVG op punten in te zetten voor een veilige samenleving en niet als juridische dekmantel voor criminelen. Dat zou de inzet van het CDA zijn.

Voorzitter. Ik noem één voorbeeld. Ik zei het zojuist al: de Fraudehelpdesk krijgt per dag enorm veel meldingen binnen. Daarmee krijgt die veel gedetailleerde informatie over fraudeurs, zoals bankrekeningnummers en telefoonnummers. De Fraudehelpdesk mag deze gegevens, die dus herleidbaar zijn tot mogelijke fraudeurs, niet ontvangen en opslaan, terwijl die informatie de desk juist in staat stelt om patronen te herkennen, waardoor die voortijdig slachtoffers kan waarschuwen en de politie kan ondersteunen. Dat is natuurlijk niet uit te leggen. We kunnen dat vandaag nog aanpassen. Mijn vraag is: is de minister het met het CDA eens dat het een absolute meerwaarde is voor onze veiligheid als de Fraudehelpdesk gegevens van fraudeurs mag registreren? Wat gaat hij eraan doen om dit zo snel mogelijk te realiseren?

Voorzitter. Voorbeeld twee. Diezelfde problemen met informatiedeling zien we ook bij de politie. Nu meldt een slachtoffer van onlinefraude zich eerst bij de Fraudehelpdesk, maar moet die hem vervolgens doorverwijzen naar de politie. Daar moet het slachtoffer dan opnieuw zijn hele verhaal doen, want eerdere informatie mag niet worden doorgegeven aan de politie. Je zou zeggen: hoe inefficiënt wil je het hebben en hoeveel kostbare tijd gaat hiermee verloren? Daarom is zo'n fraudehub ook heel belangrijk, want daarin kan er gecoördineerd samengewerkt worden. Hoe staat het hiermee, vraag ik de minister.

Voorzitter. Tot slot het geld. De subsidie voor de Fraudehelpdesk is structureel 1,2 miljoen, maar dit is te weinig voor de oplopende meldingen. Daarom heb ik een amendement ingediend om deze incidenteel met €300.000 op te hogen, zodat de desk zijn belangrijke werk voort kan zetten. Ik ben benieuwd hoe de minister hiernaar kijkt.

Voorzitter. Van onlinefraude naar onlineradicalisering. De minderjarige jongen uit mijn inleiding is de eerste verdachte in Nederland die is aangehouden voor het plannen van

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

een terroristische aanslag met nihilistisch geweld. Daarmee geldt ook hier dat de gruwelijke online Com-netwerken, het jihadisme, het rechts-extremisme en alle tussenvormen doordringen tot onze fysieke leefwereld. Het CDA vindt het huidige beleid rondom onlineradicalisering ook op dit gebied nog te veel gericht op de fysieke samenleving. Het is daarom goed dat er extra geld bij komt, maar toegang tot informatie of besloten groepsapps is net zo belangrijk. Daarom is mijn vraag aan de minister: ziet hij mogelijkheden om dit op korte termijn te regelen?

Voorzitter. De Autoriteit online Terroristisch en Kinderpornografisch Materiaal doet fantastisch werk: zij spoort terroristische en extremistische content op en dwingt platforms om deze content te verwijderen. Maar ook hier kan de overheid veel effectiever zijn. Terwijl de radicalisering van jongeren op zolderkamers doorgaat, staan we de ATKM nog steeds niet toe om platformen, nota bene vrijwillig, te verzoeken om extremistische content te verwijderen. Zo komen filmpjes van dierenmishandeling, onthoofdingen en andere vormen van extreem geweld voorbij op de schermen van de ATKM-medewerkers, maar mogen zij daar niets mee doen. Mijn motie die daartoe opriep, is nog steeds niet uitgevoerd. Daarom is mijn vraag aan de minister: wanneer gaat hij hier werk van maken?

Voorzitter. Dan kom ik bij mijn laatste voorbeeld: de online geronselde drugskoerier. Die wordt, zonder dat we het doorhebben, via Snapchat of Roblox de wereld van de zware criminaliteit in getrokken. Met het programma Preventie met Gezag worden deze jongeren begeleid en bijgestuurd. Jongerenwerkers doen daarbij onmisbaar werk, maar we horen nog te vaak dat het handelingsperspectief voor jongerenwerkers online ontbreekt. Hoe kan de staatssecretaris jongerenwerkers hiermee helpen? Ook hier geldt: hoe kan de informatie van instanties die beter zicht hebben op het onlinedomein, zoals de NCTV en de politie, beter met gemeentelijke hulpverleners worden gedeeld?

Voorzitter. Als het gaat om onlineronseling, gaat het ook over de zware georganiseerde criminaliteit. Tot slot wil ik het daarover hebben. We hebben Overasselt allemaal nog scherp voor ogen. Dit kabinet maakt van de aanpak van ondermijning een topprioriteit en wij waarderen de inzet van de minister hierop. Tegelijkertijd krijgen we signalen dat de taakstelling juist de ondermijningsaanpak dreigt te raken, zoals die bij de Douane, die oploopt tot 2035, en de duikteams in Rotterdam. Kan de minister hierop ingaan en toezeggen dat de taakstelling geen invloed mag hebben op de ondermijningsaanpak?

Voorzitter. Wij zien ook kansen om de aanpak te verstevigen en te intensiveren, en de criminele netwerken in het hart te raken. Daarvoor moeten we nog meer dan nu het geld volgen. Want de afgelopen jaren is er meer dan 50 miljoen afgepakt via de ontnemingsmaatregel. Dat is mooi, maar de openstaande rekeningen bij criminelen liggen nog rond de 1,2 miljard. Dat is een enorm verschil. Wat het CDA betreft, moet er dan ook een verstevigde aanpak komen met de volgende drie elementen.

Allereerst, betrek het CJIB eerder in het onderzoek. Het CJIB komt pas in actie als de zaak onherroepelijk is. In de praktijk betekent dit dat het zo'n zes à zeven jaar duurt voordat er begonnen kan worden met het afpakken van vermogen. Als er dan nog beslag ligt op het vermogen van een crimineel, gaat het vaak slechts om een fractie van de hoogte van de vorderingen. Hoe eerder het CJIB er dus bij betrokken kan worden, hoe beter. Dat geldt ook voor aansluiting bij het RIEC. Hoe ziet de minister dit?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Ten tweede. Zorg voor structurele borging van de gespecialiseerde afpakteams en breid deze uit. Het is namelijk een gouden businesscase. De schatting is dat een investering van ongeveer 10 miljoen leidt tot 40 miljoen aan extra opbrengsten. De investeringen in gespecialiseerde afpakteams lopen nu tot 2027. Kan de minister toezeggen dat deze investeringen ook daarna worden bestendigd en waar mogelijk zelfs uitgebreid?

Ten derde. Steek meer capaciteit in het achterhalen van de vermogensbestanddelen. Er wordt terecht veel capaciteit vrijgemaakt voor grote opsporingsonderzoeken, maar zodra de daadwerkelijke ontnemingsvraag op tafel ligt, ontbreekt de capaciteit om strafrechtelijk executieonderzoek te starten, terwijl dat juist het sluitstuk is om criminelen pijn te doen. Wat kan de minister doen om het Openbaar Ministerie aan te sporen om het handhavingstekort aan de achterkant te verkleinen?

Voorzitter, tot slot. De aanpak van de georganiseerde criminaliteit raakt kwetsbare mensen het meest: jongeren, grensgebieden en, niet te vergeten, het buitengebied. De hervormingen die we met de stikstofaanpak doorvoeren op het platteland, hebben ook gevolgen voor de veiligheid in het buitengebied. Nog steeds worden veel boeren door criminelen benaderd en onder druk gezet. De meldingsbereidheid is nog steeds laag. Vertrouwenspersonen spelen een cruciale brugfunctie om boeren te ondersteunen en zicht op het buitengebied te houden. De minister wilde hier eerder geen extra middelen voor reserveren. Voor het CDA is helder dat onze boeren en tuinders bescherming verdienen tegen de ondermijnende criminaliteit. Daarom heb ik met collega Koorevaar een amendement ingediend om €550.000 beschikbaar te stellen om de vertrouwenspersonen voor boeren bij de LTO te behouden. Graag een reactie.

Voorzitter, ik rond af. Al deze maatregelen doen iets aan het criminele aanbod, maar zonder vraag geen aanbod. Dat appel blijven wij doen, want pas als iedereen zijn steentje bijdraagt, kunnen we echt de criminele drugsmarkt breken. Aan wie anders dan mijn collega Tijs van den Brink kan ik straks beter het stokje overdragen om dat appel ook vandaag weer op Nederland te doen?

De **voorzitter**:
Maar eerst hebben we interrupties van meneer Mathlouti en mevrouw Dobbe.

De heer **Mathlouti** (D66):
Een mooi betoog van collega Straatman. Ik wil het hebben over het ronselen van jongeren. Ik hoor dat zij zich daar net als ik zorgen over maakt. We weten dat het ronselen vaak gebeurt via de TikToks, Snapchats en Instagrams van deze tijd. Hoe kijkt mevrouw Straatman naar de verantwoordelijkheid van deze platforms?

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Ik denk dat dat een hele terechte vraag is van de heer Mathlouti en dat daar ook een grote verantwoordelijkheid ligt voor de platforms zelf om te zorgen dat die platforms veilig zijn. Dat raakt natuurlijk aan een breder pakket, ook als het bijvoorbeeld gaat om de anonieme accounts, die natuurlijk ook niet helpen. Het raakt ook aan het punt dat mevrouw Martens-America eerder maakte over toegang tot besloten chats, besloten TikTokaccounts en besloten Snapchataccounts, en het raakt ook aan het punt over de ATKM dat ik zojuist in mijn bijdrage maakte: die ziet ook veel voorbijkomen als het gaat om extremistisch materiaal, dus zorg er dan ook voor dat zij dat kan verwijderen. Het

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

vraagt dus om een breed pakket waarmee we nog veel meer kunnen en ook moeten doen.

De heer **Mathlouti** (D66):
Zeker, ik sloeg ook aan op het punt dat u maakte over de ATKM. Het punt van de verantwoordelijkheid bij die platforms, en daarop wijzen en die daarnaar laten handelen, heb ik een paar keer in verschillende debatten geprobeerd naar voren te brengen. Daarbij was elke keer de conclusie: het is moeilijk, moeilijk, moeilijk. Vind ik het CDA daarbij aan mijn zijde om daar toch werk van te maken en het ronselen van jongeren in ieder geval een stuk moeilijker te maken en het liefst te voorkomen in de toekomst?

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Daar kan ik een heel kort en makkelijk antwoord op geven: zeker.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Dank u wel. Volgens mij heeft u een aantal goede punten geraakt in uw betoog. Ik heb een vraag over toegang tot het recht. Ik begrijp dat u daar binnen de CDA-fractie over gaat, toch? Ja, ik zie dat dat klopt. We hebben de oproep gezien. Er is natuurlijk het tussenrapport van kwartiermaker Marijnissen, maar ook de oproep van afgelopen week om daar aandacht aan te besteden, van de kwartiermaker samen met de Ombudsman. Dan gaat het vooral om dat postcoderecht. Daar hebben we het eerder over gehad. Op het moment dat we dat postcoderecht willen gelijktrekken voor mensen in elke gemeente, is het extra geld voor toegang tot het recht, waarvan het heel goed is dat het er is, op zichzelf niet genoeg. Is mevrouw Straatman het eens met de oproep van de Ombudsman en de kwartiermaker?

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Ik ben het helemaal eens met mevrouw Dobbe als ze zegt dat alleen extra geld niet genoeg is. Maar ik denk wel dat wat het kabinet nu doet echt een hele goede stap is, dus heel veel geld uittrekken voor toegang tot het recht in brede zin, of het nu gaat over de eerstelijnsrechtshulp of de sociale advocatuur. Ik denk dat het kabinet echt laat zien dat dit onderwerp urgentie heeft. Ik denk dat we meer moeten doen en dat we die middelen vooral heel gericht moeten inzetten. Daarom ben ik nog niet helemaal overtuigd van een minimumnorm, waar mevrouw Dobbe naartoe wil, omdat ik zelf denk dat de ene wijk wel echt heel anders is dan de andere wijk. Ik zou misschien wel liever een veel groter deel van deze middelen inzetten bij de witte vlekken die nu ook blijken uit het tussenrapport van mevrouw Marijnissen. Ik denk dus dat we ze niet allemaal gelijkmatig over Nederland moeten verdelen, maar dat we veel slimmer moeten kijken naar waar echt de gaten zitten. We moeten zorgen dat er daar veel betere toegang tot het recht is, dan wel eerstelijns, dan wel via de sociale advocatuur.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Daar ben ik het op zich wel mee eens, alleen kan je die analyse van de witte vlekken of dat er ergens gaten zijn niet maken zolang je niet een bepaald beeld hebt in je hoofd van wat er zou moeten zijn en wat er dus blijkbaar niet is. Anders weet je namelijk niet wat er ontbreekt. Dan kom je uiteindelijk toch wel uit op een bepaalde minimumvoorziening, zodat er in elke gemeente voor het aantal bewoners dat daar leeft, sociale raadslieden beschikbaar zijn en sociale advocaten voor wie je niet een uur hoeft te rijden. Daar ontkom je dan eigenlijk toch niet aan? Ik zie namelijk geen andere

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

manier, behalve dan de huidige status quo handhaven, wat betekent dat gemeenten die vrijheid behouden en dat die verschillen zullen blijven bestaan.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Ik denk dat we sinds dit kabinet er zit echt heel veel meer doen dan de status quo handhaven. Ik zie een staatssecretaris die in de korte tijd dat ze daar zit, daar al heel veel op heeft gedaan. In de brief van net voor de begrotingsbehandeling worden ook vele miljoenen aangekondigd voor de eerstelijns en voor de sociale advocatuur. Dat is goed. We zullen ook even het eindrapport van mevrouw Marijnissen moeten afwachten om te zien hoe we dat geld op de slimste manier moeten inzetten, want ik deel die zorgen: die toegang tot het recht moet er zijn. Sterker nog: ik heb zelf jaren bij Rechtswinkel Best gewerkt; mensen die kijken, vinden het misschien leuk dat die ook genoemd wordt. Ik deel dus echt de passie van mevrouw Dobbe voor die eerstelijns sociaal-juridische dienstverlening, maar we moeten het wel slim inzetten. Ik denk niet dat een generieke oplossing voor heel Nederland de oplossing is.

De **voorzitter**:
Heel kort, heel kort.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Nogmaals, ik vind het ook heel goed dat dit kabinet stappen zet en hiervoor extra middelen beschikbaar maakt, want dat is nodig en het is ook heel belangrijk dat dat gebeurt. Dit lost die verschillen echter niet op. We zullen wel iets moeten met die gemeenten en we zullen ook tegen die gemeenten moeten zeggen wat ze zouden moeten doen om die verschillen op te lossen. Anders zie ik dat niet goedkomen. Is mevrouw Straatman het daar dan in ieder geval mee eens?

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Ik denk inderdaad dat we gewoon slim moeten kijken hoe we de middelen die nu vrijkomen, het beste kunnen inzetten. Ik wacht in die zin ook even op het eindrapport van mevrouw Marijnissen, die daar vast ook hele creatieve ideeën voor heeft. Het gaat vaak over de Huizen van het Recht. Ik zag dat er deze week in Gouda weer een nieuw Huis van het Recht geopend is. Ik ben zelf erg gecharmeerd van dat idee. Mevrouw Dobbe had het over de vrouwenrechtswinkels, waar ik ook altijd met veel sympathie naar kijk. Laten we dus op die manier met slimme manieren zorgen dat we de middelen die nu vrijkomen — dat zijn er best wel veel — het beste inzetten.

De **voorzitter**:
Heel kort nog mevrouw Lammers en dan gaan we echt naar meneer Van den Brink.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
IK zal het inderdaad heel kort houden. Mevrouw Straatman had het al even over de ATKM. Ook onze fractie vindt dat daar meer geld naartoe zou moeten gaan. Mijn collega mevrouw Schilder heeft dus een amendement ingediend om geld van het CCV, het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, naar de ATKM over te hevelen. Ik was even benieuwd hoe mevrouw Straatman daarnaar kijkt. Ik zal mijn tweede vraag ook alvast stellen. Als mevrouw Straatman nog niet op de hoogte is van de inhoud van dit amendement, wil zij daar dan welwillend kennis van nemen?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Straatman** (CDA):
Als mevrouw Schilder amendementen indient, wil ik daar altijd met heel veel welwillendheid naar kijken. Ik zag dat zij heel veel amendementen heeft ingediend, en dit amendement heb ik nog niet gezien. Ik ga daar dus nog even op studeren.

De **voorzitter**:
U heeft ook nog even, gelukkig. Het woord is aan meneer Van den Brink, eveneens namens het CDA.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Voorzitter. Het mooie van de Justitieportefeuille is dat we, als we ons werk goed doen, heel concreet iets kunnen betekenen in de levens van mensen. Als we ons werk hier goed doen, kunnen we bijdragen aan het terugdringen van uitbuiting van kwetsbare vrouwen in de prostitutie, aan het terugdringen van gokverslaving en aan het terugdringen van drugscriminaliteit, -handel en -gebruik. Het is om die reden dat ik vandaag, tijdens deze begrotingsbehandeling, vanuit dát perspectief naar het regeringsbeleid kijk. Ik zie dat de minister en de staatssecretaris op deze drie terreinen belangrijke stappen zetten.

Tegelijkertijd kunnen we niet achteroverleunen, zeker niet als het gaat over de plek die drugs innemen in onze samenleving. Drugs vormen namelijk een groot probleem, zowel wanneer het gaat om gezondheid — de verslavingsinstellingen zitten vol met drugsgebruikers — als wanneer het gaat om veiligheid — bij veel ongelukken is drugsgebruik in het spel — en criminaliteit. Begin dit jaar richtte een brede coalitie van vervoerders, industriepartijen en maatschappelijke partners zich in een brief tot het kabinet. Ze maken zich grote zorgen over de veiligheid, in verband met alcohol maar zeker ook door het toenemende gebruik van partydrugs en designerdrugs. In de brief wordt gevraagd om drugstesten op de werkvloer mogelijk te maken in risicovolle functies, niet uit moralisme maar puur voor de veiligheid. Ik begrijp dat die brief uit februari tot op de dag van vandaag niet is beantwoord. Zou u dat alsnog willen doen, vraag ik aan het kabinet, en zou u vooral die testen mogelijk willen maken?

We spreken bij drugsgebruik vaak over harm reduction, dus schadebeperking. Geen misverstand: dat is superbelangrijk. Maar het wordt pas geloofwaardig als het gepaard gaat met supply reduction, dus een beperking van het aanbod, en vooral ook use reduction, dus het beperken van gebruik. Is het kabinet het met mij eens dat het beperken van het aanbod en het beperken van het gebruik meer aandacht moeten krijgen? In Brabant loopt bijvoorbeeld het programma Skip die Trip, waar vrijwel alle Brabantse gemeentes aan meedoen. Niet drugsgebruik is normaal, zeggen ze daar, maar het niet gebruiken van drugs. Dát is normaal. Op die manier worden mensen die niet gebruiken gesterkt in hun besluit om niet te gebruiken en dat vol te houden. Kent de minister dat programma, wat zijn de resultaten ervan en hoe beoordeelt hij het?

Een belangrijke vraag blijft wat we meer kunnen doen om drugsgebruik te ontmoedigen. Mijn fractie is er nog allerminst van overtuigd dat het wietexperiment dat nu loopt, daaraan bijdraagt. We hebben het daar vorige week in commissieverband over gehad. Ergens in 2028 moeten we beslissen of we het experiment voortzetten of ermee stoppen. Om te voorkomen dat er tegen die tijd maar twee smaken zijn, namelijk doorgaan met het reguleren van wiet zoals dat nu gebeurt of teruggaan naar het oude gedoogmodel, wil ik de minister vragen om goed naar ten minste drie andere landen te

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

kijken. Misschien zijn er collega's die meer landen weten waarnaar we zouden moeten kijken, maar ik wil vandaag graag Duitsland, Portugal en IJsland noemen.

In Portugal is sinds 2001 persoonlijk drugsgebruik gedecriminaliseerd, maar niet gelegaliseerd. Wie wordt betrapt met een gebruikershoeveelheid cannabis op zak, kan worden opgeroepen voor een drugscommissie. Deze ontmoedigingscommissie brengt de risico's van het gebruik in kaart en kan mensen indien nodig naar hulpverlening toe leiden. Wat vindt de minister van zulke commissies? Kunnen die in Nederland ook werken? In Duitsland mag je telen in clubverband, maar niet in commerciële zin. Het voordeel daarvan lijkt me dat de commercie daar geen vinger in de pap krijgt, zoals in Nederland nu wel het geval is. En in IJsland is de preventie heel sterk ontwikkeld. Daarom is mijn vraag wat wij van andere Europese landen kunnen leren. Ik vraag het kabinet om dat in beeld te brengen vóór 1 januari 2028, dus voordat we beslissen hoe het verder moet.

De heer **Sneller** (D66):
Het is mooi om te zien hoe creatief de heer Van den Brink wordt op het gebeid van drugsbeleid. Hoe kijkt hij naar thuisteelt?

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Een van de dingen die mij in het afgelopen jaar is opgevallen aan het huidige drugsexperiment, en de reden waarom ik me daar heel erge zorgen over maak, is dat de commercie daarin echt een stevige vinger in de pap in heeft. We hebben dat vorige week besproken in het commissiedebat. De toename van het aantal edibles gaat in de gereguleerde keten veel harder dan in de niet-gereguleerde keten. Dan denk ik: hoe kan dat? Dat komt volgens mij doordat de commissie daarmee te maken heeft. Thuisteelt is legaal voor gebruikshoeveelheden en de kans dat de commissie zich daartegenaan bemoeit, is dan ook kleiner, lijkt me. In Duitsland gebeurt dat dus in clubverband. Ik vraag aan het kabinet: hoe kijkt u daarnaar en zou dat kunnen helpen om te voorkomen dat de commissie grip krijgt op deze wereld?

De **voorzitter**:
U vervolgt.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Nog één concreet idee als het gaat om drugs. Uithalers in de havens zijn vaak minderjarig, soms zelfs jonger dan 12 jaar, en raken vervolgens verwikkeld in de criminaliteit. Uitstapprogramma's begeleiden prostituees naar ander werk of vervangende dagbesteding buiten de prostitutie. Wat vindt de minister van het opzetten van vergelijkbare uitstapprogramma's voor jongeren die in de drugscriminaliteit zijn beland, bijvoorbeeld in samenwerking met jongerenwerkers en wijkagenten? In Amsterdam bestaat de Eervolle Uitweg, een programma dat is gericht op het ondersteunen van mensen die uit de drugscriminaliteit willen stappen. Kan dit een voorbeeld zijn voor andere gemeenten, vraag ik het kabinet. Kan het kabinet dat stimuleren?

Voorzitter. Ik heb het in eerdere debatten vaker gezegd: als antisemitisme kan aarden, is de aarde rot. Ik ben eerlijk gezegd nog niet bekomen van de schokkende reportage van Zembla gisteren, waarin Hitler openlijk werd vereerd. Een gruwel voor ieder beschaafd mens, maar zeker voor de Joodse gemeenschap. Ik ben zeer benieuwd naar de reactie

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

van het kabinet op de uitzending en vooral ook naar het punt waarop kan worden opgetreden.

De **voorzitter**:
Bent u daarmee aan het einde gekomen van uw termijn?

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Nee, nee.

De **voorzitter**:
Ik stel toch voor dat u die eerst even afrondt.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
We zien steeds vaker situaties in Nederland, zowel offline als online, waarin Joodse Nederlanders hun identiteit verbergen, hun uitingen aanpassen, worden geweigerd als ze een zaaltje willen huren of bepaalde plekken vermijden. Wat het CDA betreft staat het vast dat we bij antisemitisme nooit mogen wegkijken, maar juist een stap vooruit moeten doen. We moeten ons blijven uitspreken en duidelijke normen stellen. We moeten voor, naast en achter de Joodse gemeenschap in ons land blijven staan.

In Zweden, Noorwegen en Zwitserland zijn Joden aangemerkt als nationale minderheid volgens het Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden. Dat is natuurlijk aan de ene kant verdrietig, want kennelijk is het nodig, maar ik vrees weleens dat het vandaag de dag echt nodig is. Daarom vraag ik de minister of het aanmerken van de Joodse gemeenschap als nationale minderheid tot de mogelijkheden behoort en, zo ja, wat de voor- en nadelen daarvan zijn.

Onlineantisemitisme is ook een zorgwekkende ontwikkeling. Versterkende algoritmes leiden tot normalisering. Juist daarom moeten we daar veel nadrukkelijker tegen optreden. Ik heb in april een motie ingediend om te onderzoeken op welke manier onlineantisemitisme effectiever bestreden kan worden, bijvoorbeeld via de Redirect Methode. Hoe heeft de minister deze motie uitgevoerd? Is inderdaad onderzocht of een dergelijke aanpak in Nederland kan worden ingezet? Onkruid groeit namelijk gewoon door wanneer het niet wordt weggehaald.

Ik ben nog niet klaar, maar ik ben nu wel klaar met antisemitisme.

De heer **Ellian** (VVD):
Ik vind het niet leuk om deze interruptie te moeten doen, maar ik doe het toch. De heer Van den Brink zegt: het is verschrikkelijk dat culturele instellingen antisemitisme direct of indirect toelaten en dat Joodse mensen moeite hebben om een zaaltje te vinden. Maar toch even: waarom stemt het CDA tegen als hier afgelopen dinsdag een motie van mevrouw Van der Plas voorligt?

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Omdat die motie breder was dan alleen antisemitisme. Als die echt over Joods leven of over antisemitisme zou gaan, zouden wij hebben voorgestemd, maar daarin werd ook gesproken over Israëlische en Joodse artiesten of instellingen. Volgens mij is het in ons land toegestaan dat Nederlandse culturele instellingen weigeren samen te werken met Israëlische instellingen als die zijn gelieerd aan de regering daar. Wij maken scherp

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

onderscheid tussen de Joodse gemeenschap in Nederland en het beleid van de regering in Israël. Daarom konden we deze motie niet steunen. We hebben dat ook in de stemverklaring uitgelegd.

De heer **Ellian** (VVD):
Wauw. Dit is wel wauw, hoor. Dan moeten we toch even met elkaar vaststellen — de buitenwereld kan dat gewoon zien — dat het CDA echt een andere afslag heeft genomen. Dit is wel wat er gebeurt. Als de Joodse gemeenschap in Nederland iets wil met bijvoorbeeld een Israëlische artiest of een Israëlische acteur, loopt zij tegen het probleem aan dat er geen zaal beschikbaar is, alleen maar vanwege de nationaliteit van diegene. Dan ligt er een voorstel van een collega — ik heb ook meerdere voorstellen gedaan — waarin staat dat je dat niet goed zou moeten vinden omdat het enkel te maken heeft met de Israëlische nationaliteit, maar dan levert het CDA niet meer. Steunt het CDA de Joodse gemeenschap eigenlijk nog wel?

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Zeker, want wanneer een Joodse of Israëlische artiest wordt geweigerd om het enkele feit dat die Joods of Israëlisch is, dan is dat discriminatie. Dat is verboden.

De **voorzitter**:
Tot slot.

De heer **Ellian** (VVD):
Dat is goed nieuws. Dan ga ik ervan uit dat het CDA … Ik heb hier ook een motie over universiteiten, maar we moeten niet te veel … De heer Van den Brink heeft die motie namelijk niet bij zich. Ik constateer dat ik over een periode van een jaar, sinds de heer Van den Brink Kamerlid is, had verwacht dat hij veel meer moties zou steunen wat betreft het tegengaan van antisemitisme. Ik reken er na deze woorden dan ook op dat we de volgende keer gewoon op de steun van het CDA kunnen rekenen. Aan mooie woorden heeft de Joodse gemeenschap namelijk niks. Ze hebben iets aan daden. Daar ga ik de heer Van den Brink aan houden.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Meneer Ellian en ik hebben daar eerder over gesproken. Wij vinden wel dat je dit soort dingen precies moet formuleren. Als in de motie, zoals mevrouw Van der Plas die van de week voorstelde, dingen door elkaar worden gehaald, zoals Joods en Israëlisch, individuele artiesten en instellingen, dan zeggen wij: dit klopt zo niet en wij gaan hier niet voorstemmen. Er zijn sowieso heel veel moties waarvan wij denken: maak het minder en maak het preciezer. Als wij gaan vergaderen met z'n drieën, denk ik dat we heel goed tot een goede motie kunnen komen. Zoals die er nu lag, konden wij die niet steunen. Ik vind het vervelend dat u mijn integriteit in twijfel trekt wat betreft mijn steun aan de Joodse gemeenschap. Volgens mij heb ik namelijk vanaf de eerste dag dat ik hier ben juist die gemeenschap van harte gesteund, op alle manieren waarop ik dat kon doen.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Ik ga ten eerste geen slappehapmoties maken met het CDA. Dat ga ik sowieso niet doen. Ik wil gewoon dat er actie ondernomen kan worden. We hebben hier allemaal grote woorden over antisemitisme en we vinden het allemaal zo erg, maar ik probeer met moties juist echt iets te bereiken. Wat de heer Van den Brink hier zegt, klopt gewoon niet. De motie was juist zo omschreven dat het een opening zou bieden voor de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

minister om te kijken of je subsidies aan culturele instellingen — daar ging het over, want het was een cultuurdebat — …

De **voorzitter**:
Komt u tot een vraag?

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
… zou kunnen intrekken "waar dat kan"; dat heb ik er specifiek in gezet. Onderzoek het "waar dat kan". De vraag aan de minister was: ga onderzoeken, waar dat kan en of dat kan. Nou, preciezer dan dat krijg je 'm niet, en toch stemt het CDA tegen die motie.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Ik heb het hele debat nagelezen. De minister heeft beloofd dat ze gaat kijken wat ze kan doen. Daarnaast heeft ze gezegd: "We hebben in dit land ook vrijheid van meningsuiting en artistieke vrijheid. Culturele instellingen mogen een boycot uitspreken op Israëlische organisaties als die gelieerd zijn aan de regering in Israël en dus gekoppeld zijn aan het beleid van Israël." Dat was de reactie van de minister en die leek mij staatsrechtelijk heel zuiver, hoe vervelend ik het ook vind dat ik tegen zo'n motie moet stemmen. Ik ben namelijk al drie dagen allerlei mensen aan het beantwoorden die niet begrijpen waarom wij gedaan hebben wat we hebben gedaan. Daarom leg ik het hier opnieuw uit.

De **voorzitter**:
Kort en bondig, mevrouw Van der Plas.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Er worden gewoon Israëlische artiesten, die hier gewoon iets willen opvoeren, geweigerd, puur om het feit dat ze uit Israël komen of de Israëlische nationaliteit hebben. Er gaat helemaal geen onderzoek aan vooraf of ze … Daar vind ik overigens ook wat van, van "ja, nee, de regering" en weet ik veel wat. Maar dat is helemaal niet zo. Ze worden gewoon geweigerd omdat ze Israëlisch zijn of uit Israël komen.

De **voorzitter**:
Wat is uw vraag?

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Voorzitter, mijn vraag lijkt mij duidelijk. Het CDA heeft gewoon de feiten niet op een rij en roept wel dat ze zo pal voor de Joodse gemeenschap staan en dat er alles aan gedaan moet worden om antisemitisme te bestrijden. Deze motie had iets kunnen doen, namelijk dat de financiering van culturele instellingen zou kunnen worden ingetrokken, want die mogelijkheid is er wel degelijk. Maar het CDA doet gewoon slappe hap en zegt "ja, nee, verkeerd geformuleerd" en noem maar op.

De **voorzitter**:
Ja, ja, ja, ja, ja.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Voorzitter, "ja, ja, ja"? Nee, dat is allemaal leuk, "ja, ja, ja".

De **voorzitter**:
Mevrouw Van der Plas.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Nee, sorry, voorzitter. Dit is wel een fundamentele discussie.

De **voorzitter**:
Nee, maar …

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Het gaat hier gewoon om het weigeren van Joodse artiesten, cabaretiers of muzikanten, puur en alleen om het feit …

De **voorzitter**:
Mevrouw Van der Plas.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
… dat ze of Joods zijn of uit Israël komen.

De **voorzitter**:
Even een time-out, mevrouw Van der Plas. U moet mij hier niet aanspreken op het feit dat ik hier de afspraken handhaaf die we met elkaar hebben gemaakt. Iedereen plaatst kort en bondige interrupties. Ik vraag van u om dat ook te doen, niet per se omdat dat van mij moet, maar omdat het mijn verantwoordelijkheid is om het dagprogramma te begeleiden. U heeft namelijk ook collega's die vanavond nog een voortzetting van een begroting hebben. Interrupties zijn dus kort en bondig, ook die van u.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Als het waar is wat mevrouw Van der Plas zegt, is dat gewoon discriminatie. Discriminatie is verboden in ons land. Dan ga je naar de rechter, dan krijg je gelijk van de rechter en dan kan de subsidie van wie dan ook, of dat nou een landelijke of een gemeentelijke overheid is, worden stopgezet. Als het zo simpel zou zijn als u zegt, dan zijn we er snel uit.

De **voorzitter**:
Tot slot. Kort en bondig.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Het is zo simpel. Wij maken hier politieke keuzes. Wij maken hier keuzes, wij, de Kamer, en niet de minister. De minister is niet de baas. Wij zijn de baas van het kabinet. Wij controleren het kabinet. Wij geven het kabinet zaken mee. Dat is onze taak. We hebben het dan niet alleen over deze moties, want er zijn nog drie moties uit het afgelopen jaar die allemaal dingen hadden kunnen doen voor de Joodse gemeenschap, waar het CDA allemaal tegen heeft gestemd, alleen maar omdat er technocratisch op elke letter genitpickt wordt om te kijken of de letters en de woorden wel kloppen.

De **voorzitter**:
Ja. Meneer Van den Brink.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Dat kan gewoon niet.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De **voorzitter**:
Meneer Van den Brink.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Ik maak bezwaar tegen de term "technocratisch". Ik zou daar het woord "rechtsstatelijk" voor willen gebruiken. Wij willen heel graag opkomen voor de Joodse gemeenschap. Wij staan voor het behoud van Joods leven in Nederland. Tegelijkertijd zijn er meer grondrechten en waarden in ons land waar we ook voor staan, bijvoorbeeld de vrijheid van meningsuiting. Als die twee met elkaar botsen, dan moeten we dat precies formuleren. Als u precies formuleert, sta ik aan uw zijde. Als u dingen op één hoop gooit, dan zeggen wij "nee".

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):
Heel ander thema. De heer Van den Brink had het over de uitstapprogramma's voor prostituees in positieve zin. Mijn vraag is de volgende. Ons bereiken met enige regelmaat wel berichten en signalen dat het geld voor die uitstapprogramma's mede wordt gebruikt om prostituees binnen de prostitutie te laten overstappen in plaats van te laten uitstappen. Hoe kijkt de heer Van den Brink naar het op die manier besteden van die middelen?

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Als het is zoals u het nu formuleert, dan lijkt me dat niet de bedoeling van die gelden.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):
Daar wil ik nog even op doorgaan. Ik hoop dat de heer Van den Brink dan ook bereid is om een amendement te steunen, onder meer van mevrouw Bikker en mijzelf, om een impuls te geven aan de uitstapprogramma's die er inderdaad puur op gericht zijn om prostituees uit die ellendige werkomgeving te kunnen halen.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Ik heb het amendement gezien. Daar werd in omschreven dat er nu te weinig geld zou zijn. Ik hoor graag van het kabinet of het klopt dat er inderdaad tekorten zijn. Ik hoorde wel een verhaal uit Utrecht, waar de lokale overheid heeft besloten om dat bedrag te halveren. Dat lijkt me in eerste instantie ook een verantwoordelijkheid van de lokale overheid. Volgens mij moeten we die verantwoordelijkheid niet meteen overnemen. Ik wacht dus af wat het kabinet zegt over de vraag of het nodig is. Daarnaast moeten we ook goed naar de dekking kijken. In principe hebben we sympathie voor dit soort moties.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Ik wil toch nog eventjes doorgaan op het antisemitisme. Ik krijg toch wel een beetje de indruk dat het CDA de verkeerde afslag heeft genomen. Meneer Van den Brink zegt "Joodse artiesten zijn welkom in Nederland, maar zodra je een Israëlische artiest bent, dan niet". Meneer Van den Brink vergeet dan wel dat Israël het thuisland van de Joden is. Er is dus gewoon een heel grote kans dat die Israëliër een Jood is. Dat zijn ook gewoon Joodse artiesten. Dan kom ik toch op de stelling dat het antizionisme het nieuwe antisemitisme is. Het CDA doet daar in mijn ogen op deze manier ook aan mee.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Als een Israëlische artiest wordt geweerd om het enkele feit dat hij Israëliër is, dan is dat discriminatie. Dat is verboden in ons land. Ook dan geldt: ga naar de rechter, want je

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

krijgt gelijk. De overheid die daarbij betrokken is, kan dan iets doen aan de financiering van die instelling.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Maar dit is toch wel enigszins tegenstrijdig …

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Nee, dit zei ik net ook al.

De **voorzitter**:
Hohohoho, mevrouw Faber had het woord.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Aan de ene kant zegt u "het is discriminatie", maar aan de andere kant wilt u niet de motie steunen van mevrouw Van der Plas. Dat is dan toch hartstikke tegenstrijdig? Dan moet u gewoon zeggen: we willen die Israëliërs niet, we willen alleen de Joden in Nederland. Daar heeft u het lef niet voor, maar eigenlijk moet u dat lef gewoon tonen en dat nu klip-en-klaar zeggen.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Ik ga dat helemaal niet zeggen, want ik vind dat niet. De motie van mevrouw Van der Plas ging over het boycotten van Israëlische en Joodse artiesten of instellingen. Mijn stelling is dat culturele instellingen in Nederland de vrijheid hebben om Israëlische instellingen en artiesten te weren als die contact hebben met of gelieerd zijn aan de regering waar zij bezwaar tegen maken. Dat is waar het volgens mij over gaat. Dat is de reden waarom wij tegen deze motie hebben gestemd, niet omdat wij niet voor Joods leven zouden zijn, niet omdat wij voor discriminatie zouden zijn. Integendeel.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
Ik sloeg even aan op het woord "rechtsstatelijk", dat de heer Van den Brink gebruikte. Hij zei dat de motie van mevrouw Van der Plas van de BBB niet rechtsstatelijk zou zijn. Als ik het even vrij vertaal, betekent dit dat de heer Van den Brink de motie antirechtsstatelijk vindt. Vindt hij dan ook dat alle partijen die de motie hebben gesteund, maar ook de BBB, die de motie heeft ingediend, antirechtsstatelijke partijen zijn?

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Dat is echt absoluut niet waar het om gaat. Dat vind ik ook niet. Het gaat puur om die motie waar wij het over hadden. Daarin worden een aantal elementen bij elkaar opgeteld. Die optelsom van elementen maakte dat wij deze motie niet konden steunen.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
Dat is iets heel anders dan wat de heer Van den Brink net zei. De heer Van den Brink zei namelijk dat wat mevrouw Van der Plas in haar motie voorstelde, niet rechtsstatelijk zou zijn. Daarom zou het CDA tegen hebben gestemd. Ik vraag nu precies daarnaar: vindt u dan dat de motie antirechtsstatelijk is, en vindt u dan ook dat alle partijen die daarvoor hebben gestemd, óók antirechtsstatelijk zijn omdat die antirechtsstatelijke voorstellen steunen?

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Op die vraag heb ik net nee geantwoord. Het antwoord blijft nee. Ik zei net dat de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

vrijheid van meningsuiting en de artistieke vrijheid geldt voor culturele instellingen. Op grond daarvan hebben wij tegen deze motie gestemd.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
Kunt dan nog eens een keer uitleggen in welke zin u dan precies … Want u nam …

De **voorzitter**:
"… De heer Van den Brink".

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
De heer Van den Brink nam het woord rechtsstatelijk in de mond. Ik vind dat nogal wat. Daarom vraag ik het hem nog een keer. Kunt u nog een keer precies diezelfde zin uitspreken waarin u het woord "rechtsstatelijk" gebruikt?

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
De vrijheid van meningsuiting is een grondrecht in dit land. De grondrechten leggen de basis onder onze rechtsstaat. Ik vind dat de vrijheid van meningsuiting op dit punt niet moet worden ingeperkt. Dat is wat ik probeerde te zeggen.

De **voorzitter**:
Een interruptie is een korte opmerking of vraag. Mevrouw Van der Plas.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
De motie ging helemaal niet over instellingen gelieerd aan de Israëlische regering. Het was een cultuurdebat! Ik heb cabaretiers, muzikanten en artiesten genoemd, die hier gewoon een lezing willen geven, iets willen opvoeren of een concert willen geven. Daar ging de motie over. De motie was heel precies geformuleerd. De vraag was om te onderzoeken of het kan, daar waar dat mogelijk is; de motie vroeg dus niet om gelijk iets in te trekken.

De **voorzitter**:
Meneer Van den Brink. Meneer Van den Brink.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
En daar stemt het CDA dan tegen. Ik vind het onbegrijpelijk.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Ik heb de motie goed gelezen, dus ik heb ook gelezen dat u het had over "kijken wat er mogelijk is". Ik kan mijn antwoord nog een keer herhalen, maar het gaat wel degelijk over het boycotten van Israëlische instellingen. Daarover heb ik gezegd wat ik gezegd heb, namelijk: culturele instellingen in Nederland mogen Israëlische instellingen die een link hebben met de regering in Israël, boycotten als zij daar bezwaar tegen hebben.

De **voorzitter**:
Heel kort, mevrouw Van der Plas.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Hier komen we niet uit. Ik ga heel kort drie moties noemen van het afgelopen jaar. Deze motie heb ik ingediend in oktober: "Inzetten op een gezamenlijke harde aanpak van antisemitisme". Een andere motie was: "Uitspreken dat er geen 'ja, maar' is bij antisemitisme". Dat was in april. Dan de derde ingediende motie: "Kijken of een bezoek aan Auschwitz ingepast kan worden in de Holocausteducatie". Het CDA heeft tegen alle drie de moties gestemd.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Hier gebeurt precies wat er heel vaak misgaat met die moties. Dan hebben wij hier uitgebreide moties, veel uitgebreider dan wat mevrouw Van der Plas nu voorleest. Die worden — ik weet niet door wie eigenlijk; misschien wel door het Presidium — teruggebracht tot een korte zin. Ik weet niet wie dat doet, maar die zin gaat vervolgens …

De **voorzitter**:
Neeneenee, ik kan u garanderen dat dat niet door het Presidium wordt gedaan.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Oké. Dan ben ik heel benieuwd wie dat wel doet, want die zin dekt lang niet altijd precies de lading. Die gaat vervolgens een eigen leven leiden en dan wordt er gezegd "u heeft daartegen gestemd". Maar dat is helemaal niet zo: ik heb tegen de complete motie gestemd. Ik heb de moties nu niet bij me, dus ik kan niet precies zien wat erin stond, maar voor alle drie wil ik met u gaan zitten en uitleggen waarom wij gestemd hebben zoals wij hebben gestemd.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
De heer Van den Brink haalt twee dingen door elkaar. Hij haalt door elkaar: de samenvatting van de motie, zeg maar, en het dictum, dus wat het Kamerlid als verzoek aan de regering zelf schrijft. Dit zijn mijn verzoeken. Dit is niet wat er op Debat Direct staat als kort zinnetje, hier staan gewoon mijn verzoeken, namelijk of we kunnen inzetten op een gezamenlijke harde aanpak van antisemitisme, of we daarop kunnen inzetten in de Europese Raad en of we kunnen kijken of een bezoek aan Auschwitz onderdeel kan zijn, kan zijn, van Holocausteducatie. Daar stemt het CDA gewoon tegen. Gewoon tegen!

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Meneer de voorzitter, mag ik via u vragen om een afspraak te maken met mevrouw Van der Plas?

De **voorzitter**:
Daar heeft u mij helemaal niet voor nodig. U bent twee volwassen Kamerleden. U zoekt elkaar maar op tijdens de schorsing, als we daar ooit nog aan toekomen.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Ik mag haar niet rechtstreeks aanspreken, daarom doe ik het via u. Ik zou heel graag

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

met mevrouw Van der Plas gaan zitten en met haar die motie spellen om uit te leggen waarom wij gestemd hebben zoals wij gestemd hebben.

De **voorzitter**:
Weet u wat nou zo leuk is? Buiten dit debat mag u elkaar wel direct aanspreken, zonder mij. Ik stel dus voor dat u dat gaat doen. Is dat een idee?

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Een heel goed idee.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
Ik heb één hele korte vraag: is dit onderdeel van de deal van de heer Bontenbal en DENK?

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Een heel kort antwoord: neen.

De **voorzitter**:
U vervolgt uw betoog.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Voorzitter, tot slot. Geweld tegen vrouwen is een groot maatschappelijk probleem, en dat wordt in deze Kamer breed erkend. We zijn blij met het extra geld dat het kabinet vrijmaakt voor vrouwenopvang, het Centrum Seksueel Geweld, en we zien zeer uit naar de stappen die de Nationaal Coördinator Geweld tegen Vrouwen en Huiselijk Geweld gaat zetten. Dat daders zich niet alleen in de offlinewereld maar ook steeds vaker online schuldig maken aan geweld en misbruik, vindt het CDA zeer zorgwekkend. Online seksueel misbruik heeft net zo veel impact als offline, zowel fysiek als mentaal. Daarnaast blijft beeldmateriaal op het internet circuleren. Toch lopen we nog te veel achter de feiten aan. In juni vroegen we de minister om gebruik te maken van de mogelijkheden die er al zijn om beelden offline te halen, zoals de AVG-route, want websites kunnen al offline worden gehaald als er geen expliciete toestemming voor het afbeelden van personen is gegeven. Is de minister hierover in gesprek gegaan met de Autoriteit Persoonsgegevens, Offlimits en de politie?

Tot slot, voorzitter. Offlimits speelt een onmisbare rol in de aanpak van online geweld en misbruik als trusted flagger, zeker in het licht van de enorme toename van online grensoverschrijdend gedrag en de beperkte politiecapaciteit. Hoe ziet de minister de rol van Offlimits? Is hij het eens dat zij een belangrijke rol vervullen op het gebied van preventie? We kunnen ons niets anders voorstellen dan dat daar een volmondig "ja" op komt. Is de minister dan ook met ons van mening dat deze organisatie structurele middelen moet krijgen om haar belangrijke werk voort te zetten?

Ik dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. U heeft nog een interruptie van mevrouw Faber.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Ja, ik had deze bewaard voor het eind van het betoog van meneer Van den Brink.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Meneer Van den Brink gaf aan dat we met Justitie en Veiligheid echt wat kunnen doen aan de prostitutieleeftijd. Er was een amendement dat in feite heel snel kon regelen dat de leeftijd van 18 naar 21 jaar wordt opgehoogd. Er zat zelfs een overgangsregeling in. Tot mijn stomme verbazing stemde het CDA tegen dit amendement. Het had dus al geregeld kunnen zijn, maar nu gebeurt er nog steeds niks, terwijl in het coalitieakkoord ook staat dat u de leeftijd wilt verhogen.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Er gebeurt niet niks, er gebeurt heel veel. De minister is op dit moment heel hard aan het werk om dat wetsvoorstel in orde te maken. Ik heb uw amendement gezien. U was voor de strafrechtelijke route, waarbij vrouwen strafbaar gesteld zouden worden. Daar zijn wij niet voor. Daarnaast past het helemaal niet in de wet, heb ik mij laten uitleggen door de minister. Dat is de reden dat wij toen tegen het amendement hebben gestemd. Wij wachten met smart op het voorstel van de minister.

Mevrouw **Faber** (PVV):
Dit is echt zó'n grote onzin. Mevrouw Bikker van de ChristenUnie is bezig met een initiatiefwet — zij is er namelijk ook helemaal klaar mee — omdat het zo lang duurt. Dan begint de minister te vertellen dat het in de Eerste Kamer voorliggende wetsvoorstel ... Dat gaat meer over het slachtofferschap, dat heeft geen directe invloed op de leeftijd van de prostituee. Mevrouw Bikker is het daarmee eens. U kunt heel veel zeggen over de ChristenUnie, maar mevrouw Bikker is niet gek. Zij is bezig met een initiatiefwetsvoorstel, en dat doet ze niet voor Pietje Snot, want ze weet gewoon dat er niks gebeurt. Er kwam een amendement van de PVV om het gelijk te regelen. Mevrouw Bikker heeft daar ook voor gestemd. Dan moet u niet met zo'n kletspraatje komen. Volgens mij is het gewoon zo dat het CDA dat niet snel geregeld wilde hebben. Dan moet u een kerel zijn en gewoon zeggen: nee, dat wilden we niet.

De **voorzitter**:
Dat was uw laatste interruptie.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Ik ben een kerel. Mijn argumenten om tegen dit amendement te stemmen, heb ik net gegeven, namelijk dat u had gekozen voor de strafrechtelijke route — daar zijn wij niet voor — en daarnaast dat het niet in die wet past. Dat is de reden dat wij tegen dit amendement hebben gestemd. We zijn heel blij met het wetsvoorstel dat mevrouw Bikker aan het maken is, want dat zet het kabinet verder onder druk om heel snel te komen met het voorstel zoals dat in het coalitieakkoord is afgesproken.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Ik zal het kort houden, al loop ik bijna naast mijn schoenen door het compliment van collega Faber; dat begrijpt u. Mijn vraag aan collega Van den Brink is wel of hij het met mij eens is dat we eigenlijk al jarenlang wachten op die leeftijdsverhoging en dat we ook al jarenlang terughoren hoe ingewikkeld de bestuurlijke route is. Deelt hij dat?

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Ik ben er nog niet zo lang, maar ik heb mij dat laten vertellen en ik neem aan dat het klopt.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Meneer Van den Brink is niet van gisteren. Dit stond, geloof ik, al in het coalitieakkoord van Balkenende IV. Ook in andere rollen heeft hij daar geregeld mensen over geïnterviewd. Volgens mij is het hem dus genoegzaam bekend dat dit al jaren en jaren duurt en dat de mensen die toen beschermd zouden worden, die toen 18 waren, inmiddels 38 zijn. U kunt dus nagaan hoelang dat al duurt. Deelt collega Van den Brink dus met mij dat het opnieuw wel heel lang wachten is op een wetsvoorstel dat al jarenlang in voorbereiding is?

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Nou, volgens mij zijn er in het coalitieakkoord allemaal dingen afgesproken. Ik weet niet beter dan dat de minister heel hard aan dit wetsvoorstel werkt. Dat heeft hij ons in de Kamer toegezegd en ik vertrouw erop dat hij dat aan het doen is.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Ik werk inderdaad aan een eigen wetsvoorstel, omdat de Wet regulering prostitutie de Wet regulering sekswerk werd en dit kabinet dat introk om weer met een nieuw wetsvoorstel te komen, dat ongeveer dezelfde strekking heeft, namelijk om in het bestuursrecht te regelen dat die leeftijd omhooggaat. Dan begrijpt collega Van den Brink toch wel dat ik meer wil zien dan alleen de goede woorden van het kabinet dat het eraan werkt? Dat hoor ik namelijk al twintig jaar. Deelt hij dat met mij en wanneer verwacht hij dat het kabinet een wetsvoorstel levert?

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Ik zit niet in het kabinet. Ik zit in de Kamer. Ik deel uw ongeduld. Ik kan niet wachten tot het kabinet met dat wetsvoorstel naar de Kamer komt. Hoe eerder het dat doet, hoe beter het is. Wat mij betreft gebeurt het dit jaar. Ik weet niet of het kan, maar dat zou fantastisch zijn.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Het woord is aan de heer El Abassi, namens DENK. Voor de statistieken zeg ik dat er tot nu toe 153 interrupties zijn geweest, dat er netto nog 59 minuten spreektijd is te gaan en dat er om 16.45 uur een begroting Asiel en Migratie begint. Ik verzoek u dus echt een beetje terughoudend te zijn met interrupties en ze, als u ze dan doet, kort en bondig te houden. Meneer El Abassi.

De heer **El Abassi** (DENK):
Voorzitter, dank. Ik zou richting de heer Van den Brink willen zeggen: welkom in het antisemietenkamp. Wat ik vreemd vind hier in de Kamer …

De **voorzitter**:
Nou, meneer El Abassi! Neeneenee, hohoho!

De heer **El Abassi** (DENK):
Ik zal mijn woorden gelijk even afmaken, hoor, zou ik via de voorzitter willen zeggen, want ik bedoel het uiteraard sarcastisch. Ik merk namelijk wel dat als je hier in de Kamer enigszins met nuance, met een bepaalde nuance, naar dingen kijkt … Volgens mij heeft

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

de heer Van den Brink dat hier heel goed aangegeven. Hij heeft moties als voorbeeld genoemd en heeft aangegeven dat hier inderdaad alleen het dictum wordt voorgelezen en niet de overwegingen. De nuance zit vaak in die overwegingen.

De **voorzitter**:
Begint u gewoon aan uw …

De heer **El Abassi** (DENK):
Dit mag best van mijn spreektijd afgaan, voorzitter, maar ik wil dat wel even gezegd hebben. Als de helft van de Kamer voor antisemiet uitgemaakt wordt, juist door partijen, nogmaals, die aanwezig zijn bij bepaalde achterbannen waar ze rondlopen met hakenkruizen en Hitlerleuzen, ook op boerderijen en ook hier op het Malieveld, en als fractievoorzitters gewoon langs al die antisemitische leuzen lopen en rijden en die negeren en hier op zoek zijn naar iemand die een watermeloen eet, dan kan ik dat niet begrijpen.

De **voorzitter**:
Meneer El Abassi, u probeert nu een soort natuurlijke manier te vinden om uw betoog te beginnen, maar ik begrijp heel goed dat de heer Van den Brink dit punt even wil markeren, ook al probeerde u hier weer … Ik vind dit niet getuigen van onderling respect, wat de manier is waarop we hier met elkaar in de Tweede Kamer omgaan. Ik wil u er echt toe oproepen om dat wel te doen. Ik geef de heer Van den Brink ook de gelegenheid om hier iets op te zeggen. Dan gaat u gewoon aanvangen met uw betoog. Meneer Van den Brink, gaat uw gang.

De heer **Tijs van den Brink** (CDA):
Ik denk dat meneer El Abassi goeie motieven had, maar ik wil niet, nooit, never in het antisemietenkampen worden geplaatst.

De **voorzitter**:
U vangt aan met uw betoog.

De heer **El Abassi** (DENK):
Eens. Daarom zei ik dat het sarcastisch bedoeld is, want uiteraard wil niemand hier in deze Kamer dat, volgens mij. Ik heb het woord "judeonationalisme" vaker gebruikt in dit huis. Het lijkt er verdomd veel op dat als partijen betrapt worden met whatsapps waarin antisemitische uitlatingen worden gedaan ... Het kamp dat uitgemaakt wordt voor antisemiet, betrap je daar nooit op. Laten we het hebben over antisemitische tweets. Bepaalde partijen doen zich hier voor als de strijders tegen antisemitisme. Juist uit die hoek komen iedere keer echte antisemitische uitlatingen. Ik zou tegen degenen die voor antisemiet worden uitgemaakt — dat bedoelde ik sarcastisch — willen zeggen: "Trek je daar niks van aan. Ga gewoon door. Je doet het goed, zeker als het vanuit een bepaalde hoek komt."

Voorzitter, ik ga over naar mijn ding, maar ik moest hier wat van zeggen. Een andere reden daarvoor wil ik ook even benoemen. Er werd verwezen naar een gesprek met DENK. Daarom — dat haal ik er een beetje uit — zou het CDA zich antisemitisch zijn gaan uitlaten. Ik vind dat gewoon verschrikkelijk en verwerpelijk. Ik neem daar afstand van.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Voorzitter. Ik ga snel door mijn tekst heen. Gisteren bracht Zembla schokkende beelden naar buiten van neonazistische netwerken, illegale kooigevechten, Hitlergroeten en zelfs het verbranden van boeken van Joodse schrijvers. Verschrikkelijk. Ik heb vaker gezegd wat ik vind van het verbranden van boeken. Het gebeurde in de tijd van Adolf Hitler en het gebeurt helaas nu nog steeds. Ik heb daar verschillende moties over ingediend.

Voorzitter. Wat deze onthullingen extra zorgwekkend maakt, zijn de aangetoonde banden van personen binnen deze netwerken van Forum voor Democratie. Het gaat zelfs om een politicus die tot voor kort werkzaam was hier in de Tweede Kamer. Op 22 september waarschuwde ik de minister tijdens het mondelinge vragenuur voor de invloed van extreemrechts op onze politiek. Ik zei toen dat de taal op straat niet losstaat van de taal die we hier in dit huis horen. Ondanks waarschuwingen van de AIVD en de NCTV antwoordde de minister destijds letterlijk met: ik zou geen directe link tussen deze Kamer en die figuren willen leggen. Ik zou de minister willen vragen wat we gisterenavond allemaal bij Zembla hebben gezien.

Voorzitter. Dan wil ik het hebben over terrorisme. In de strijd daartegen komen er een aantal zorgwekkende wetten op ons af. Zo hebben we het eerder gehad over het permanent maken van de Tijdelijke wet bestuurlijke maatregelen terrorismebestrijding. Op dit wet is stevige kritiek geuit, onder meer vanwege de ingrijpende gevolgen voor grondrechten en de rechtsbescherming en vanwege de proportionaliteit van de maatregelen. Toch kwam het voorstel om deze wet permanent te maken bij de Kamer, zonder dat die fundamentele zorgen zijn weggenomen.

Maar neem ook het voorstel waarmee kortweg het verheerlijken van terrorisme kan worden bestraft. Terrorisme moeten we bestrijden. Daarmee is volgens mij iedereen het eens. Dat geldt voor het oproepen tot geweld, het daartoe ronselen van personen, het ondersteunen van terroristische organisaties of het anderszins daaraan bijdragen. Tegelijkertijd moet, mede in het licht van dit wetsvoorstel, ook gegarandeerd worden dat vrijheden, zoals de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en de vrijheid van vergadering en vereniging, niet onaanvaardbaar worden beperkt.

Daarover maak ik me zorgen. Zo geeft het College voor de Rechten van de Mens aan dat ondanks het feit dat het merendeel van de demonstraties, namelijk 97%, geweldloos verloopt, de politie onterecht informatie verzamelt over vreedzame demonstranten. Daardoor denken mensen nu wel drie keer na voordat ze demonstreren. Dit wetsvoorstel komt daar nu met het meest ingrijpende middel bovenop: het strafrecht. Er wordt onder andere gesproken over het verbieden van leuzen, vlaggen en symbolen tijdens demonstraties. Wat doet dat bijvoorbeeld met de 100.000 mensen bij de Rode Lijndemonstratie om op te komen voor de rechten van Palestijnen?

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Ik heb bij elke interruptie die ik doe gepoogd, wanneer een partij zegt ergens tegen te zijn, te vragen wat dan het alternatief is. Laten we even de inhoud in gaan. DENK zegt tegen de wet te zijn die het verheerlijken van terrorisme strafbaar maakt, maar begint wel elke bijdrage over de walgelijke beelden die we gisteravond hebben gezien. Wat ziet DENK dan voor zich om prinsenvlaggen, neonazi's et cetera daadwerkelijk te kunnen verbieden? Wat mij betreft is dat ook het verheerlijken van terrorisme en extremisme. Wat is het alternatief bij DENK?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De heer **El Abassi** (DENK):
Ik zou allereerst richting de VVD willen zeggen: het steunen van mijn moties voorop en tegelijkertijd het indienen van wetten die deugen. Het is niet voor niks dat de VVD niet erg hoog scoort als het gaat om respect hebben voor grondrechten en mensenrechten. Als we met wetten komen — dat moeten we ook doen hier in het parlement — dan zou ik de VVD willen vragen om rekening te houden met de kritiek van de Raad van State, het College voor de Rechten van de Mens, de Nederlandse orde van advocaten, de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak en ga zo maar door. Zij hebben allemaal kritiek op wetten die met name voor de VVD worden ingevoerd. Het gaat om privacy, om grondrechten en om allerlei soorten rechten. Laat ik de Twbmt als voorbeeld nemen. Die wet is, uit mijn hoofd, op drie mensen toegepast. Men heeft het over acht of negen, maar de wet is daadwerkelijk toegepast op drie daarvan. Bij de anderen kon het ook via andere manieren in het strafrecht. De VVD is bezig met symbolische wetgeving en volgens mij zijn we daarvoor niet in dit huis.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
We luisteren al de hele dag naar dit soort riedeltjes die worden afgedraaid door DENK, maar ik probeer gewoon de inhoud in te gaan. Er liggen een aantal wetten voor. Het is overigens mooi dat mevrouw Faber zegt dat ik niet genoeg doe en dat de heer El Abassi zegt dat ik met te veel wetten naar de Kamer kom. Waarvan akte. Ik zoek het maar in het midden. Het is heel simpel. We hebben allemaal die walgelijke beelden gezien. De heer El Abassi lokt iedereen uit om uitspraken te doen over de uitzending van Zembla. Het is walgelijk. Mijn fractie wil daar wat aan doen …

De **voorzitter**:
Komt u tot uw vraag.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
… namelijk het strafbaar stellen. Met alle respect, maar moties maken dit niet strafbaar.

De **voorzitter**:
Uw vraag.

Mevrouw **Martens-America** (VVD):
Wat gaat de heer El Abassi doen als hij tegen alle wetten gaat stemmen die hij zojuist noemde?

De heer **El Abassi** (DENK):
Ik ben het niet vaak met Faber eens, maar ik vind juist dat jullie veel te weinig doen als het gaat om moties, amendementen en wetten, zeg ik richting de VVD. Jullie komen weliswaar met wetten, maar die zijn kwalitatief niet goed genoeg. Ik ben niet de enige die dat zegt. Dat zeggen ook deskundigen, de Raad van State, het College voor de Rechten van de Mens, mensenrechtenorganisatie en ga zo maar door. Die schieten de wetten van de VVD allemaal af. De VVD sluit de ogen en vindt het helemaal niet belangrijk dat mensenrechten, grondrechten en andere soorten rechten worden gerespecteerd, maar onze partij vindt dat wel. Ik zeg richting de VVD: als je met wetten komt, kom dan met goede wetten en dan zullen we die echt steunen.

De **voorzitter**:
U vervolgt uw betoog.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De heer **El Abassi** (DENK):
Voorzitter. Ik was gebleven bij de Rode Lijndemonstratie. Mensen zwaaiden met Palestijnse vlaggen en droegen watermeloenen als symbool. Maar denk ook aan leuzen die pleiten voor de vrijheid van Palestijnen en een vrij Palestina. Verschillende instanties, organisaties en rechtswetenschappers vrezen hetzelfde, namelijk dat het wetsvoorstel dat de verheerlijking van terrorisme wil bestraffen, een gevaar is voor onze grondrechten, dat het kan leiden tot politieke vervolging, discriminatie en een maatschappelijk debat dat de mond wordt gesnoerd, en dat solidariteit tonen niet meer kan. Uitgerekend de fractievoorzitter van de VVD vond het eten van een watermeloen discriminerend. Althans, antisemitisch en een hondenfluitje voor Hamas. En dat terwijl er hier op het Malieveld antisemitische leuzen werden geroepen. In Frankrijk en Engeland worden mensen of organisaties eruit gepikt die zich inzetten voor vrede en rechtvaardigheid. Zo is Palestine Action in Engeland aangemerkt als terroristische organisatie, terwijl ze geen geweld hebben gebruikt. Ze zijn gewoon tegen het beleid van Israël. Als je hen steunt, krijg je veertien jaar cel.

Voorzitter. Vreedzame demonstraties zijn ver te zoeken bij mijn volgende onderwerp: de azc-terreurdemonstranten. Alleen al in 2026 is er veel materiaal te vinden over gewelddadige acties. Onlangs was het weer raak: brandstichting bij het gemeentehuis in Bunschoten, waarbij de politie weer werd bekogeld met zwaar vuurwerk. Zien we dit niet? Als we het hebben over de daadkracht van partijen die zich hier voordoen als partijen van law-and-order, zou ik zeggen: kom met moties. Ik zou misschien zelfs een slechte motie steunen als het hierom gaat, want dit soort dingen gebeuren wekelijks. Er worden raadsleden en burgemeesters bedreigd. Ook hierover heb ik moties ingediend, maar die werden helaas niet gesteund door bepaalde partijen. Inmiddels is het algemeen bekend dat rechts-extremistische criminelen betrokken zijn bij dat soort gruweldaden. Ook de NCTV geeft aan dat een aanzienlijk deel van de protesten leidt tot ongeregeldheden. Gemeentehuizen en azc-locaties worden vernield en lokale bestuurders worden bedreigd, zoals ik al aangaf. Mijn vraag aan de minister is: hoe komt het dat er in twee jaar tijd bij gewelddadige azc-protesten in twintig gemeenten maar 175 mensen gearresteerd zijn, als ik kijk naar de grote groepen die daar tekeergaan? Hoe komt het dat er van al die mensen maar zestien veroordeeld zijn?

Voorzitter. Ik heb eigenlijk nog een heel groot stuk, maar dat ga ik laten. Dat scheelt, denk ik. Ik denk dat u daar wel blij mee bent.

Dat was het. Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer El Abassi. Het woord is aan de heer Diederik van Dijk namens de Staatkundig Gereformeerde Partij in de eerste termijn.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):
Dank u wel, voorzitter. In het Bijbelboek Romeinen lezen we dat de overheid Gods dienares is, ons ten goede. Zij draagt het zwaard niet zonder reden, maar om het kwaad te bestraffen en het goede te beschermen. De overheid heeft daarmee een bijzondere roeping: ze moet recht doen, grenzen stellen en bescherming bieden aan wie kwetsbaar is. Beschermt de overheid vandaag de dag diegenen die bescherming verdienen?

Voorzitter. Een van de belangrijkste kerntaken van de overheid is het beschermen van

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

de samenleving en het bestraffen van kwaad. Ondanks forse intensiveringen houdt het cellentekort aan en loopt het zelfs op. De staatssecretaris waarschuwt in haar recente brief dat gedetineerden nog eerder vrijgelaten zullen worden. De SGP mist daadkracht om dit hoofdpijndossier krachtig bij de hoorns te vatten. Waarom kiest de staatssecretaris ervoor om, ondanks de vrijgemaakte middelen, gedetineerden nog eerder vrij te laten? Dat is een zorgelijke ontwikkeling. Een opgelegde gevangenisstraf verwordt tot een papieren werkelijkheid en het gezag van de rechter is tanende. Wat betekent dit voor het vertrouwen van slachtoffers en nabestaanden in de rechtsstaat? Zijn alle alternatieven echt voldoende afgewogen? In haar brief spreekt de staatssecretaris over tijdelijke maatregelen. Hoe moet de SGP deze tijdelijkheid opvatten? Wat heeft de staatssecretaris, naast de reeds toegezegde middelen, nog meer nodig om gedetineerden daadwerkelijk vast te zetten en te houden?

Voorzitter. Een ander pijnlijk voorbeeld uit de DJI is het onderzoek dat het Europese Hof is gestart naar aanleiding van klachten van misdaadkopstuk Ridouan Taghi over zijn detentieregime. Kan de staatssecretaris toezeggen dat criminelen als Taghi geen versoepelingen in het detentieregime tegemoet kunnen zien?

Voorzitter. Een bevolkingsgroep die enkel vanwege zijn identiteit continu over de schouders kijkt, zijn de Joodse Nederlanders, en dat vanwege een conflict in het Midden-Oosten, waar zij zich op geen enkele manier voor zouden hoeven te verantwoorden. Joodse bijeenkomsten en evenementen worden afgelast vanwege veiligheidsdreigingen, kinderen groeien op met beveiliging bij hun school, menora's verdwijnen uit vensterbanken en keppeltjes worden afgedekt. Tegelijkertijd zien we demonstraties waarbij terroristische organisaties worden verheerlijkt of gesteund. Daders komen ermee weg; het OM verschuilt zich achter de context. Is dit de vrijheid die wij in Nederland voorstaan? Terreurverheerlijkers laten hun drek lopen over de straten van onze hoofdstad, terwijl de Joodse gemeenschap moet knokken om een bijeenkomst door te laten gaan. We gaan het bijna normaal vinden.

De driehoek in Maastricht gaf onlangs aan niet in te kunnen staan voor de veiligheid van een bijeenkomst van twaalf Joodse studenten. Welke prioriteit kennen het OM en de politie toe aan het tegengaan van antisemitisme? Ik noem hierbij natuurlijk ook nadrukkelijk de Zembla-uitzending van gisteravond, waarin onversneden nazistische uitlatingen aan bod kwamen. Die uitlatingen zijn onvoorstelbaar en verschrikkelijk. Er ist wieder da en hij duikt in het vacuüm dat wij in onze geestelijk lege cultuur hebben laten ontstaan.

Ik vraag voorts waarom niet meer wordt ingezet op het tegengaan van intimidatieterreur. Welke handvatten kan de minister nog meer bieden aan het bevoegd gezag om wel te handhaven in geval van overtreding van het strafrecht? Ik hoor regelmatig van Joodse studenten dat ze hun koffers inpakken om te emigreren. Dat kunnen we toch niet laten gebeuren? Ik heb een amendement ingediend om ervoor te zorgen dat er een vliegende brigade komt die het annuleren van Joodse bijeenkomsten vanwege veiligheidsdreigingen moet voorkomen. Zoals de premier vorige week tijdens de Kristallnachtherdenking aangaf: zorg voor een aanwezige, herkenbare en bloeiende Joodse gemeenschap die zich veilig weet in Nederland.

Voorzitter. Het coalitieakkoord belooft een harde aanpak van drugshandel en -verkoop.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De SGP mist naast deze inzet een stevige aanpak van de drugsgebruiker. Met ieder pilletje en lijntje wordt de wereld achter deze vernietigende drugs in stand gehouden. Welke actie kan de SGP verwachten op dit punt?

Voorzitter. De mainportaanpak sorteert effect. Dat is goed nieuws voor de haven van Rotterdam, maar het zorgt wel voor een waterbedeffect in de richting van de zeehavens in Zeeland en West-Brabant. Criminelen passen hun werkwijze aan en wijken uit naar minder goed beveiligde zeehavens. Is de minister voldoende alert op dit waterbedeffect? Hoe wordt voorkomen dat de aanpak in de grote havens ten koste gaat van de veiligheid in andere zeehavens? Hoe kijkt hij naar het amendement dat ik heb ingediend om dit waterbedeffect effectief tegen te gaan?

Voorzitter. Dan prostitutie. Achter de wereld van seksueel genot gaat veel verdriet en misbruik schuil. Op dit punt — ik kijk naar collega Mutluer — ben ik wel voluit feministisch: prostitutie is totaal vrouwonvriendelijk. Dit kabinet lijkt echter niet in te zien dat meer dan de helft van die vrouwen gedwongen wordt om hun lichaam te laten misbruiken voor geld. Het woord prostitutie komt niet één keer voor in deze begroting. "Sekswerk" daarentegen "moet gedestigmatiseerd worden". De SGP vraagt om meer aandacht en middelen voor vrouwen die uit de prostitutie willen stappen. Hoe beoordeelt de minister het amendement dat de SGP met mevrouw Bikker van de ChristenUnie heeft ingediend om structureel meer geld beschikbaar te stellen voor uitstapprogramma's? Er bereiken ons ook signalen dat uitstapmiddelen soms worden ingezet om vrouwen binnen de prostitutie te verplaatsen in plaats van hen daadwerkelijk te helpen uitstappen. Herkent de minister deze signalen? Welke maatregelen treft hij om oneigenlijk gebruik van deze middelen tegen te gaan? Kan hij garanderen dat deze middelen daadwerkelijk worden gebruikt om duurzaam uit te stappen?

Voorzitter. Het kwam al eerder in het debat aan de orde: de recente ophef over deepfakeporno maakt pijnlijk duidelijk hoe gemakkelijk de seksuele integriteit van mensen online kan worden geschonden. Kamerleden van links tot rechts hebben zich terecht uitgesproken tegen het zonder toestemming vervaardigen en verspreiden van seksueel beeldmateriaal. Iemands seksuele wellusten kunnen een ernstige aantasting vormen van iemands waardigheid. Is de minister bereid de aanpak van online seksuele uitbuiting en het ongewenst verspreiden van intiem beeldmateriaal te versterken, en de Kamer te informeren over concrete maatregelen?

Voorzitter. Wat de SGP betreft blijven we niet steken bij deepfakeporno. De normalisering van pornografie verdient eveneens kritische aandacht. Pornografie reduceert met name vrouwen tot lustobject. Dat heeft gevolgen voor de manier waarop jongeren naar seksualiteit, naar relaties en naar elkaar leren kijken. Hekelt de minister de brede beschikbaarheid van pornografie, en herkent hij de schadelijke gevolgen voor jongeren? Welke concrete maatregelen neemt hij om minderjarigen hiertegen te beschermen? Ieder leven is waardevol en verdient bescherming, ook tegen seksuele exploitatie.

Dank u, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Van Dijk. U heeft nog een … Nee, toch niet. Het woord is aan

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

mevrouw Teunissen voor haar eerste termijn namens de Partij voor de Dieren. Gaat uw gang.

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):
Dank u wel, voorzitter. Heel Nederland heeft dankzij Zembla kunnen zien dat extreemrechts zich in onze samenleving en in de politiek genesteld heeft. Gisteren hebben we walgelijke beelden gezien van neonazi's die Hitlergroeten brengen, met nazivlaggen zwaaien en met kooigevechten oefenen in geweld. Helaas is dit niet nieuw; het is bekend dat rechts-extremisten hun gedachtegoed proberen te normaliseren, bijvoorbeeld met de omvolkingstheorie en de term "remigratie". Dat blijkt ook al langer uit de rapporten van de NCTV en de AIVD. Dat is extreem zorgelijk. Onze democratische rechtsorde wordt ondermijnd en het risico op geweld in onze samenleving wordt groter.

De Partij voor de Dieren stelt regelmatig schriftelijke vragen over de opkomst van extreemrechts in Nederland. Tot onze verbazing zien we dat de minister deze vragen nogal magertjes beantwoordt. Waar de NCTV en de AIVD de opkomst van extreemrechts zeer serieus nemen, doet de minister er namelijk nonchalant over, in ieder geval in de beantwoording van onze vragen. Mijn vraag aan de minister is of hij nu echt wakker is geschud. Extreemrechts beperkt zich namelijk niet tot onderlinge kooigevechten. Afgelopen zomer zagen we dat inwoners van Engelen die zich uitspraken voor vluchtelingen, geïntimideerd werden met haatdragende graffiti en bedreigingen. Intimidatie en geweld werden ingezet om de komst van een opvanglocatie tegen te houden. Zelfs buurtbewoners die zich uitspraken vóór de opvang, werden doelwit. In Loosdrecht gingen groepen de straat op om "mensen van kleur" — ik krijg het bijna niet uit mijn mond — te controleren. Vrouwenhaat, racisme en vluchtelingenhaat worden steeds zichtbaarder in onze samenleving. Dit raakt de kern van een open samenleving. Mensen moeten zich vrij kunnen uitspreken zonder angst voor bedreiging of geweld. Mensen moeten zich ongeacht hun huidskleur, afkomst en seksuele voorkeuren veilig kunnen voelen.

Daarom heb ik twee concrete vragen aan de minister. De AIVD en NCTV waarschuwen dat rechts-extremisten bewust aanhaken bij protesten tegen asielopvang om hun gedachtegoed te normaliseren. Ook signaleren zij dat intimidatie en bedreigingen ertoe kunnen leiden dat burgers en politici zich niet meer vrij durven uit te spreken. Hoe zorgt de minister ervoor dat deze bredere rechts-extremistische context wordt meegewogen bij de aanpak van intimidatie rond asielopvanglocaties zoals die in Engelen en Loosdrecht? De AIVD en de NCTV waarschuwen bovendien dat rechts-extremisten proberen politieke partijen van binnenuit te beïnvloeden. Hoe beoordeelt de minister de banden tussen politieke partijen en rechts-extremistische groeperingen? Welke concrete maatregelen kan hij nemen om te voorkomen dat rechts-extremistisch gedachtegoed via de politiek verder wordt genormaliseerd?

Voorzitter. Dan kom ik op het demonstratierecht. Het recht om te demonstreren is een grondrecht, maar het demonstratierecht staat onder druk. In plaats van het faciliteren van ons grondrecht richt de overheid zich steeds meer op het uitsluiten van de risico's en het inperken van overlast. Dat doet zij niet alleen in de uitvoering; het is ook vanuit de regering en vanuit het parlement zichtbaar in moties en wetsvoorstellen. De overheid maakt het burgers die willen demonstreren onnodig moeilijk. Demonstranten hebben het gevoel dat de overheid hen in de gaten houdt, terwijl onduidelijk blijft of dat gevolgen

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

heeft en welke dat dan zijn. Daarnaast kunnen ze te maken krijgen met geweld van de politie of vijandig publiek, en in sommige gevallen met strafvervolging. Dat leidt ertoe dat burgers verharden of afhaken. Mensen die hun mening niet meer durven te uiten betalen een prijs, want hun stem ontbreekt in het maatschappelijke debat en bij sociale verandering. Daarom baart ook de wet inzake terrorismeverheerlijking mijn fractie zorgen, want het is onduidelijk welke uitingen straks strafbaar worden. Daardoor ontstaat het risico dat ook legitieme politieke uitingen en protestleuzen onder de strafbaarstelling vallen, zoals het dragen van een watermeloen. Uit angst voor vervolging kunnen mensen besluiten zich niet uit te spreken. We gaan het natuurlijk nog uitgebreid over de wet hebben, maar omdat dit op dit moment zo enorm speelt, vraag ik de minister op welke manier hij deze zorgen gaat wegen tijdens de wetsbehandeling en hoe hij gaat voorkomen dat het demonstratierecht verder onder druk komt te staan met deze wet.

Voorzitter. Dan de lange arm van Trump. In oktober heeft de Amsterdamse politie een server van een Italiaanse webhost in beslag genomen. Dat gebeurde op verzoek van de Trumpregering die de antikapitalistische dienstverlener onterecht aanmerkte als "terroristische organisatie". Dit is een hele zorgelijke ontwikkeling, omdat Europese servers kennelijk niet meer veilig zijn voor de Verenigde Staten. Het kabinet zegt in antwoord op onze schriftelijke vragen dat het hier kritisch tegenover staat vanwege de verstrekkende gevolgen voor personen en entiteiten die wij in de EU niet zien als terroristisch, maar hoe kan het dan dat het kabinet kritisch is en tegelijkertijd niets heeft gedaan om te voorkomen dat Nederland meewerkt aan onrechtmatige sancties? En wat zijn de mogelijkheden die de minister hier wel voor heeft?

Voorzitter, tot slot de implementatie van de EU-richtlijn Milieucriminaliteit oftewel ecocide. Daar zijn wij heel erg blij mee, want dat is een fundamentele verandering in het strafrecht van antropocentrisme naar ecocentrisme. Het is het aanpakken van de grootschalige vernietiging van ecosystemen. Er is nu een paar miljoen uitgetrokken voor het OM en de ILT, maar er blijven zorgen over de handhavingscapaciteit, aangezien de ILT en het OM al met grote capaciteitsproblemen kampen. Daarom mijn vraag in hoeverre er nu prioriteit gegeven kan worden aan handhaving op ecocide. Heeft de minister daar al meer zicht op?

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel, mevrouw Teunissen. U heeft nog een interruptie van meneer Diederik van Dijk en van mevrouw Dobbe.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):
Excuus, ik was iets te laat. Ik heb nog één vraag aan mevrouw Teunissen, want de rode draad in haar verhaal was het staan voor de democratie en voor democratische rechten et cetera. Daarover heb ik een oprechte vraag. Onlangs was er een petitie van de Partij voor de Dieren met een oproep aan het kabinet om niet met de SGP te praten. Wat je ook van de SGP vindt, we zijn hier gewoon gekozen. Ik kan dat niet rijmen met de rest van het betoog van mevrouw Teunissen. Kan zij dat toch uitleggen?

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):
Jazeker, graag. Dank voor deze vraag. Kijk, op zich kan iedereen natuurlijk vinden wat

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

hij wil binnen de kaders van de wet. Dat is geen reden om iemand uit te sluiten van gesprekken. Maar wij hebben gezien dat de SGP in toenemende mate gebruikmaakt van zaken als het indienen van een motie van afkeuring tegen een minister over bestaand beleid rond abortus. Dat vonden wij echt over de schreef gaan, zeker voor een partij die altijd zegt staatsrechtelijk te zijn. Dat zo'n partij een motie van afkeuring indiende over gewoon staand beleid, verbaasde ons heel erg. Bovendien heeft de SGP bezoeken gebracht aan abortusklinieken en zich aangesloten bij protesten, en dat allemaal heel goedkeurend, ook wanneer er sprake was van intimidatie richting de mensen die naar een abortuskliniek gingen. Dat werd goedgepraat en dat vonden wij echt over de schreef gaan. We hebben dus heel zorgvuldig gekeken: wanneer is het vrijheid van meningsuiting en wanneer ga je wat ons betreft echt een grens over? Daar hebben we een lijn getrokken.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):
Uit respect voor de collega ga ik er geen lang verhaal van maken, maar ik begrijp oprecht niks van dit verhaal, en ook niet van de koppeling met de motie van afkeuring. Het indienen daarvan staat iedereen vrij die het niet eens is met een onderdeel van het beleid. Maar toe maar, dat laat ik eventjes zitten. Stel dat het kabinet hiernaar zou luisteren. Dat zou het gelukkig nooit doen, en ik zag ook maar een handjevol ondertekenaars onder de petitie, dus het was een sneue actie. Maar stel dat het kabinet dit zou doen en het bepaalde kleine partijen — de volgende keer kan het ook de Partij voor de Dieren zijn — bij voorbaat uitsluit van een gesprek. Dat is wat ik bedoel. Dat staat toch haaks op het hele gedachtegoed in het betoog van mevrouw Teunissen over de waarden en de achtergrond van onze democratie en de manier waarop wij hier met elkaar omgaan?

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):
Nee, dat staat er juist niet haaks op. Ik neem even mijn laatste voorbeeld. Als intimidatie bij abortusklinieken wordt goedgekeurd door een partij, vinden wij dat er een grens overgegaan wordt. Dat vinden wij ook als partijen openlijk over remigratie spreken. Daar moet je ook niet mee in gesprek gaan. Of neem partijen die oproepen tot geweld tegen Palestijnse vluchtelingen. Ook daar moet je niet mee in gesprek gaan. Daar trekken we gewoon een lijn, omdat het uitspraken en handelingen zijn die de democratische rechten niet respecteren. Wij roepen ertoe op om met die partijen niet in gesprek te gaan.

De **voorzitter**:
Tot slot.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):
Tot slot. De SGP heeft nooit intimidatie van wie dan ook voorgestaan of verdedigd, niet bij een abortuskliniek en ook niet ergens anders. Dat laten we ons dus op geen enkele manier zeggen. We bestaan als SGP sinds 1918 en we hebben altijd gehandeld binnen de kaders van onze democratische rechtsstaat. Als je een kabinet oproept om niet meer in gesprek te gaan met zo'n partij, vloekt dat eigenlijk met alles wat u in uw betoog zei over de waarde van onze rechtsstaat en de democratische omgang met elkaar.

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):
Wij hebben daarin een andere weging gemaakt. We hebben ook goed gekeken naar de filmpjes van de heer Stoffer over zijn bezoeken aan abortusklinieken. Inderdaad, de SGP bestaat al meer dan 125 jaar en werd altijd het staatsrechtelijke geweten van de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Kamer genoemd, maar wij hebben bij de SGP een radicalisering gezien. Wij hebben dit aangemerkt als reden om wel of niet met een partij in gesprek te moeten gaan.

De **voorzitter**:
Mevrouw Dobbe, kort en bondig.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Iets heel anders, voorzitter, als u mij wilt toestaan. Ik begrijp dat dit het laatste debat van mevrouw Teunissen is voordat ze met verlof gaat. Ik wil haar dus bedanken voor haar inbreng en haar een hele fijne en gezonde tijd toewensen.

(Geroffel op bankjes)

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):
Dat vind ik ontzettend attent. Dank u wel. Het is nog niet helemaal voorbij voor ons, want we hebben nog een partijcongres en we gaan dinsdag taart uitdelen bij de fracties omdat wij twintig jaar in de Kamer zitten. U bent dus nog niet helemaal van mij af.

De **voorzitter**:
We zien ernaar uit. Dank u wel, mevrouw Teunissen.

Het woord is aan mevrouw Bikker voor haar eerste termijn namens de ChristenUnie. Gaat uw gang.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Voorzitter, dank u wel. Niet links, niet rechts, maar rechtvaardig: dat moet de kern zijn van de Justitiebegroting, zou ik zeggen. Met de blik op rechtvaardigheid vindt u de ChristenUnie altijd enthousiast aan uw zijde, zeg ik maar aan het begin van deze termijn. Bij de behandeling van deze begroting maken wij afspraken over hoe wij met elkaar willen samenleven en vooral hoe de overheid invulling geeft aan de taak om gerechtigheid te bevorderen. Dat kan niet zonder een strafrechtketen die op orde is. Gerechtigheid verdwijnt als misdaden straffeloos blijven. Daarom kan ik me aansluiten bij een heel aantal punten die collega's maakten over de capaciteit bij de politie en de loon- en prijsbijstelling, over de stand van zaken rondom de gevangenissen of over de zedendelicten die te lang op de plank liggen. Ik vul aan met een aantal aandachtspunten vanuit de ChristenUnie.

Voorzitter. Vorige maand was ik samen met het Leger des Heils op werkreis naar Roemenië. Ik kan hier veel indrukken delen, maar ik denk dat één vraag die mij werd gesteld, het meest is blijven knagen. Een veldmedewerkster in de grensregio Oradea, een van de armste gebieden van Roemenië, vroeg zich hardop af: hoe kunnen wij hier strijden tegen mensenhandel, terwijl jullie prostitutie hebben gelegaliseerd? Ik zag de armoede, de rondrijdende zwarte bolides met mannen en goudgerande aanbiedingen. Hoe bescherm je daar dan jonge, kwetsbare meisjes? Hoe vinden we het dan dat Nederland kennelijk een markt is waar deze meisjes terechtkunnen? Aan de minister wil ik daarom vragen hoeveel van de sekswerkers in Nederland van buitenlandse afkomst zijn. Hoeveel zijn er onder de 21? Hoeveel komen er uit armoede? Nederland heeft namelijk beleid gemaakt op basis van veronderstelde individuele vrijheid, maar de legalisering is nu geregeld het faciliteren van een duistere industrie die misbruik maakt van kwetsbare gemeenschappen en die bovenal mensen in het diepst van hun

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

individuele vrijheid en soevereiniteit aantast. Wat heeft de minister geleerd van de recente grote zaak op de Wallen? Zou het geen tijd zijn voor een nationaal opsporingsteam mensenhandel bij de politie? We zijn namelijk al jaren veel te naïef. Daardoor zijn heel veel vrouwen het slachtoffer.

Extra belangrijk is het dat deze vrouwen kunnen uitstappen. Dat is niet eenvoudig. De huidige gelden schieten tekort. Daarom dien ik met collega Diederik van Dijk een amendement in om deze gelden te regelen voor de uitstapprogramma's.

Voorzitter. Wat hier geldt, moet ook verderop in het Koninkrijk gelden. Ik denk aan Bonaire, Sint-Eustatius en Saba. Tot op heden heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen daar geen mandaat, terwijl ketenpartners op alle drie de eilanden signalen van seksueel geweld, arbeidsuitbuiting, criminele uitbuiting en seksuele uitbuiting melden. Dat is hier onacceptabel en dat moet het daar ook zijn. Daarom heb ik met mijn collega Ceder een amendement ingediend.

Voorzitter. Gevangenisstraffen worden ingekort vanwege het cellentekort. Een rechtsstaat die niet rechtvaardig kan straffen omwille van praktische tekorten, schiet zelf ook tekort. Ik vind dat de coalitie hier tekortschiet, zeker degenen die graag rechts afslaan. Als je dat wil, snap ik dat, maar maak het dan waar. Ziet de staatssecretaris in elk geval mogelijkheden om meer programma's op te zetten met vrijwilligersorganisaties als Exodus en Gevangenenzorg Nederland om recidive te voorkomen en de begeleiding in de gevangenis te verbeteren?

Onder de stoom van het Belastingplan ontvingen wij bij de begroting van Justitie toch een extra 95 miljoen om te besteden aan veiligheid, zagen wij in een brief. Op zich is dat een positieve schuif naar een sector die naar middelen snakt, maar ik heb toch wel wat vragen. Waarom is er bijvoorbeeld gekozen voor een extra ME-peloton? In andere gemeenten wordt het toch geformeerd uit een basisteam? Ik zie liever meer blauw op straat op heel veel plekken. Is er een bewuste keuze voor Utrecht? Zo ja, waarom? Normaal gesproken wordt dit namelijk via een landelijk overleg verdeeld. Ik ben benieuwd naar de toelichting van de minister.

Voorzitter. Dan nog even over het drugsbeleid; dat had u wel zien aankomen. We zijn dit najaar allen opgeschrikt door de gebeurtenissen in Overasselt. Het zou on-Nederlands zijn, maar misschien maakten we gewoon kennis met wat normaal in het donker gebeurt, zoals eerder de gruwelijke martelcontainers. De minister was daadkrachtig in zijn aanpak en was helder — complimenten daarvoor. Die gelden ook voor wat hij daarvoor zelf aan offers brengt in de aanpak van deze zware drugscriminaliteit. Tegelijkertijd vind ik het belangrijk om hier ook uit te spreken dat drugs geen alledaagse consumptiegoederen zijn. Als je drugs gebruikt, draag je bij aan zware criminaliteit. Als de overheid dan zelf via het wietexperiment de deur openzet voor normalisatie en commerciële belangen, dan raakt het einde zoek. Daarom vraag ik de minister en de staatssecretaris waarom inzichten die zijn opgedaan in vergelijkbare sectoren met verslavende producten zoals de tabaks- en gokindustrie niet voldoende inzicht bieden om het wietexperiment per direct stop te zetten. De eerste meting laat het immers zien: wiet wordt goedkoper, per keer wordt er meer gekocht, het aanbod wordt gevarieerder en de illegale markt verdwijnt niet. Zelfs een ezel stoot zich in het gemeen niet twee keer aan dezelfde steen.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Voorzitter. Ik wil ook aandacht vragen voor de kracht van onlineplatforms. Ze zijn toegankelijk voor afnemers en tegelijkertijd moeilijk te controleren voor de handhaving. We zien laagdrempelige aanbiedingen voor vapes, lachgas, cocaïne, ecstasy, nepgeld, wapens — you name it — en ogenschijnlijke emoties. Eigenlijk zien we op Snapchat, Instagram en andere kanalen een enorm crimineel circuit dat zich vooral op kinderen richt. Dat beangstigt mij, want deze kanalen moeten meer verantwoordelijk worden gehouden voor de ellende die ze verspreiden. Wat heeft de minister nodig om deze hele keten aan ellende, en in het bijzonder de onlinekanalen, aan te pakken?

Voorzitter. Ik heb mijn punt ten aanzien van de bescherming van de Joodse gemeenschap al gemaakt in de interrupties richting collega Ellian, maar ik wil dit punt ook met nadruk onder de aandacht van de minister brengen.

Ten slotte zou ik willen afsluiten met waar ik mee begon. Ik wil een begroting waarin we heel goed laten zien wat goed en slecht gedrag is, hoe we straffen en hoe we stimuleren. Voor de ChristenUnie staat daarbij voorop dat een overheid die opstaat voor een fatsoenlijk land, ook zal moeten normeren. Dat kan namelijk wel. Opstaan voor het goede doen we samen.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel, mevrouw Bikker. Het woord is aan mevrouw Dobbe van de Socialistische Partij in de eerste termijn. Gaat uw gang.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Dank u wel, voorzitter. Je inkomen, je opleidingsniveau, of je een huis bezit en of je werk hebt: dat maakt uit bij hoe vaak je een gevangenisstraf, een celstraf of taakstraf krijgt of hoe hoog de boete is. Verdachten met een hoger inkomen krijgen gemiddeld genomen straffen die 17% lager zijn dan verdachten met een lager inkomen. Dat is klassenjustitie. In Nederland! Het WODC doet aanbevelingen om het rechtssysteem te verbeteren, bijvoorbeeld via pilots met een blindere zaakafdoening of door een herziening van risicotaxatie-instrumenten. Ik vraag mij af of de staatssecretaris die gaat opvolgen. Eén van de redenen voor deze klassenjustitie is ongelijke toegang tot het recht. Vorige week lazen we in het AD een opinieartikel van de kwartiermaker sociaaljuridische hulp en de Nationale ombudsman. Zij beschreven het postcoderecht in Nederland, te beginnen met sociaal raadslieden die er nu niet in elke gemeenten zijn. Het is goed dat 45 miljoen wordt uitgetrokken voor toegang tot het recht, maar het is niet genoeg. We weten dat gemeenten financieel gezien harde keuzes moeten maken. Dit gaat naar verwachting de verschillen tussen gemeenten eerder vergroten dan verkleinen. Ziet de staatssecretaris dit risico ook? Is de staatssecretaris het ermee eens dat het opheffen van verschillen tussen gemeenten alleen kan als we een minimumniveau afspreken waar iedereen op kan rekenen, waar iemand ook woont?

Anderhalve week geleden was ik bij de Vrouwenrechtswinkel Leiden. Zij bestaan pas anderhalf jaar, maar hebben nu al meer dan 500 vrouwen geholpen. Dat is cruciaal voor de toegang tot het recht voor vrouwen. Hoe staat het met de uitvoering van onze motie om vrouwenrechtswinkels een vaste plek te geven in het beleid over toegang tot het recht? Er zijn nu vijf vrouwenrechtswinkels in Nederland. We zijn blij dat de

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Vrouwenrechtswinkel Utrecht open kan blijven. Veel meer gemeenten willen ermee aan de slag. Daarom dienen we een amendement in voor een landelijke ondersteuning van vrouwenrechtswinkels. Ik ben benieuwd wat de staatssecretaris daarvan vindt.

Dan een heel specifieke vraag. Het kan een belemmering zijn als bijvoorbeeld in een rechtswinkel of bij de toegang tot het recht alleen wordt gekeken naar het gezinsinkomen. Vrouwen hebben immers niet altijd toegang tot dat gezinsinkomen, en daarmee hebben zij dan ook geen toegang tot het recht. Die kunnen zij dan alsnog niet betalen, terwijl zij op papier wel een te hoog inkomen hebben. Wat kunnen daaraan doen, aan die situaties?

Dan de sociale advocatuur. Zonder een fundamentele ingreep is er straks geen sociale advocatuur meer. Het is dus goed dat er structurele investeringen zijn aangekondigd, maar waarom wordt daarnaast niet ook ingezet op een kantoortoeslag? Ik kan de logica van inzetten op een opleidingsvergoeding best volgen, omdat je daarbij ook in kleinere kantoren kan opleiden, maar daarnaast zou je toch ook kunnen inzetten op het stimuleren van kantoren? Ik denk dat dat ook heel belangrijk is om de sociale advocatuur te helpen.

Dan de toegang tot het recht voor slachtoffers van online seksueel geweld. Er stonden duizenden stiekem gemaakte foto's van borsten en billen in een Achterhoekse appgroep, en een 40-jarige man uit Limburg misbruikte 245 meisjes online. Dat was het nieuws van alleen al afgelopen week. Ongeveer een maand geleden stonden wij met Kamerleden van links tot rechts samen op om deepfakepornovideo's aan te pakken. Online seksueel geweld is strafbaar, maar toegang van slachtoffers tot het recht is niet altijd betaalbaar. Klopt het dat slachtoffers van ernstig online seksueel misbruik geen aanspraak kunnen maken op het Schadefonds Geweldsmisdrijven, waardoor zij niet in aanmerking komen voor kosteloze rechtsbijstand? Het Fonds Slachtofferhulp stelt dat aanpassing hiervan verzandt in een semantische discussie. Ik ben wel benieuwd hoe dat zit. Is het mogelijk om de Wet schadefonds geweldsmisdrijven aan te passen, zodat slachtoffers van ernstig online seksueel misbruik aanspraak kunnen maken op het schadefonds en dus ook recht krijgen op een gratis slachtofferadvocaat? Klopt het dat slachtoffers van aanranding niet meer standaard aanspraak kunnen maken op kosteloze rechtsbijstand? Dat hebben wij namelijk vernomen. Is het kabinet bereid om dat te herstellen?

Voorzitter. Dan over vrouwelijke genitale verminking. Naar schatting lopen ruim 2.600 meisjes het risico om genitaal verminkt te worden. We hebben eerder gevraagd om de financiering van sleutelpersonen structureel te maken. Is de minister bereid om dat te doen? Het kabinet kijkt naar mogelijkheden om preventieve beschermingsbevelen te creëren met strafrechtelijke gevolgen. Waar is het kabinet nu mee bezig en wat kunnen we wanneer verwachten?

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel, mevrouw Dobbe. Het woord is aan mevrouw Van der Plas voor haar eerste termijn namens de BBB. Gaat uw gang.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Dank u wel. Ik hou het kort. Voorzitter en bewindspersonen. We hebben een gezags- en gedragscrisis in Nederland. Heel Nederland ziet dat. Bijna negen op de tien Nederlanders zien verhuftering als een bedreiging voor onze samenleving, zo blijkt uit een rapport van het The Hague Centre for Strategic Studies. Agenten, ambulancepersoneel, conducteurs, brandweerlieden, boa's en noem maar op worden uitgescholden, bedreigd en mishandeld. En wat doen wij? Wij doen aan symptoombestrijding. Neem bijvoorbeeld het vuurwerkverbod. Alsof iemand die een hulpverlener belaagt, dit ineens niet meer gaat doen omdat diegene geen vuurwerk mag afsteken. Die hufters lachen ons gewoon keihard uit. Hoe zorgt de minister dat geweldplegers daadwerkelijk worden gepakt, bestraft en opdraaien voor de schade? Wat draagt deze begroting van Justitie en Veiligheid daaraan bij?

Voorzitter. Dan de politiecapaciteit. Tijdens het WGO Politie kwam er opeens een wijziging van de begroting, waarin middelen worden geregeld voor een extra ME-peloton, dat tijdens het debat over het Belastingplan al aan Utrecht werd toegeschreven. Via de nota van wijziging wordt geld gereserveerd voor een extra peloton, maar wordt Utrecht niet genoemd. Hoe verhoudt die politieke aankondiging zich tot het verplichte, in artikel 19 van de Politiewet voorgeschreven overleg met de regioburgemeesters, het Openbaar Ministerie en de korpschef? Heeft dat overleg al plaatsgevonden? Zo nee, waarom loopt de minister er dan op vooruit?

Voorzitter. Ook buiten de grote steden is politie hard nodig. Denk aan ondermijning in Limburg en de behoefte aan meer politiecapaciteit in de grensregio's. Hoe worden die behoeften meegewogen bij de verdeling van die extra middelen? Ook de ME moet beschikbaar zijn voor dorpen en regio's. Ernstige ordeverstoringen houden zich immers niet aan stadsgrenzen. Mijn vraag aan de minister is: blijft het extra peloton flexibel landelijk inzetbaar, ook als het in Utrecht wordt gestationeerd? Gaat die uitbreiding niet ten koste van de schaarse bezetting van de basisteams elders?

Daar hou ik het voor nu even bij. Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel, mevrouw Van der Plas. Dan is het woord aan meneer Struijs voor zijn eerste termijn namens 50PLUS.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Dank, voorzitter. 50PLUS staat hier met een zwaar gemoed. Het eerlijke verhaal, een zeer ongemakkelijke werkelijkheid, is wederom tot ons gekomen. Laat ik beginnen met het oprukkend nazisme in Nederland. 50PLUS heeft met walging gekeken naar de berichtgeving over neonazistische vechtclubs. Oprukkend nazisme is een steeds groter probleem en kent vele gezichten in Nederland. Dit roept bij onze achterban heftige emoties op. Zij zijn kinderen van de oorlog en dragen die met zich mee. Hun kinderen, kleinkinderen. Het is om boos op te worden, maar goed.

We moeten dit bestrijden. Die bestrijding begint bij het uitspreken van een diepe, morele afschuw. Veel collega's in de Kamer doen dit gelukkig al. Ik heb namelijk geleerd dat alles daarmee begint. Je moet dit gelijk bij de wortel aanpakken. Helaas is het al te ver. Daarom roep ik de minister, de staatssecretaris en het kabinet op om dit ook te doen: die heftige morele verontwaardiging uitspreken. Want daar begint het mee. Maar wij

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

willen meer. Wij willen dat de zeer moedige journalisten die dit hebben blootgelegd, echt worden beschermd, en dat zeg ik niet voor niets. Ziet de minister voldoende mogelijkheden binnen de huidige wetgeving om dit aan te pakken? Dat is wel cruciaal. Anders zijn wij zeker bereid om wetten aan te passen.

Dan een andere werkelijkheid die heel ondermijnend is: de babbeltrucs. Als iemand zegt dat hij van de politie is, moet je daarop kunnen vertrouwen. Oudere mensen zijn zeer gezagsgetrouw en op het moment dat zij het woord "politie" horen, werken ze altijd mee. Zij worden hier het slachtoffer van en dat is zéér ondermijnend. We hebben het over 14.000 slachtoffers per jaar, 14.000! Het oudste slachtoffer was 103 en de jongste dader 13. We hebben hier een echt groot probleem. En wat nog erger is, de georganiseerde misdaad ronselt deze mensen, geeft ze instructies, werkt met AI en zoekt de zwakke plekken op. Ze gaan naar buiten met onder andere een laptop en vervolgens worden er ook nog eens bankrekeningen leeggehaald. De politie kan dit niet in zijn geheel aan. Ze pakken alleen maar wat uitvoerders. We hebben hier dan ook met een fenomeen te maken dat onze rechtsstaat en ons rechtsgevoel echt ondermijnt. Haal dus alles uit de kast, want een goede aanpak is écht noodzakelijk!

Bij de vorige begrotingsbehandeling werd een motie van mevrouw Mutluer en mij aangenomen, waarin wij vroegen om landelijke voorlichting over nepagenten en een aanpak tegen de verkoop van nepuniformen. Ik lees in de begroting dat het kabinet ouderen wil informeren over wat zij tegen deze criminaliteit kunnen doen. Is dit wel genoeg? Hoe bereikt de minister de ouderen die te weinig online zijn? En wat gaan politie en OM doen om de mensen achter de nepagenten op te sporen en te vervolgen? En nogmaals, 14.000! Tien jaar geleden waren het er nog geen 800.

Een andere hele pijnlijke werkelijkheid in onze rechtsstaat is ouderenmishandeling. Het is een hardnekkig probleem, waarvan de omvang alleen maar toeneemt. Dit komt doordat de slachtoffers vaak afhankelijk zijn van degenen die hen mishandelen of uitbuiten. In 2025 ontving Veilig Thuis circa 2.600 formele meldingen en 4.800 bredere adviezen en contactmomenten. Even een paar cijfers. Psychische en emotionele mishandeling: 1.645. Fysieke mishandeling: 1.090. Financiële uitbuiting: 17. Enzovoort, enzovoort, enzovoort. Daaronder zit zelfs seksueel misbruik van ouderen. Hoever wil je gaan?

Ik heb al eerder een motie ingediend om ouderenmishandeling expliciet te noemen en te verankeren in elke beleidsprioriteit. En ik wil geen competitie met femicide, want daar is het me allemaal te belangrijk voor. Ik wil ook geen competitie met kindermishandeling, maar dit is wel intieme terreur en dat moeten wij in elke behandeling terugzien. Daarover is een motie aangenomen, maar ik zie daar maar weinig van terug. Gaat de minister dit probleem serieus aanpakken en met ons verkennen? Want hier zitten wel hele pijnlijke werkelijkheden onder. Momenteel schiet de strafrechtketen tekort. Ik hoor van alle mensen die met intieme terreur bezig zijn, dat we dit echt moeten aankaarten. Ze willen hier ook mee aan de slag. Laten we er met z'n allen wat aan gaan doen. Hoe komt het dat het nog steeds niet in de beleidsagenda staat? Maar goed.

Een ander probleem zijn de illegale medicijnen. Ik haal het even kort aan. We hebben de eerste dodelijke slachtoffers. Deze mensen zijn op websites medicijnen gaan bestellen, omdat ze te duur zijn. Ook ouderen zijn hierdoor de klos. De laatste onderzoeken, waar

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

ik wel over mag spreken, laten zien dat het schrijnend is. Er zijn echt doden gevallen. Het gaat om mensen die in nood verkeren en via deze sites van alles en nog wat bestellen. Het gaat dan om medicijnen van een hele slechte kwaliteit. Soms zijn ze zelfs dodelijk. Ik wil dat we daar met z'n allen wat meer aan gaan doen. Hoe kijkt de minister hiernaar? Wat gaat hij eraan doen?

Dan toch nog iets over het gevangeniswezen. Het gaat me echt aan het hart. We gaan echt tot het uiterste, maar dit kan echt niet langer zo. Ik snap de creativiteit van de staatssecretaris, want geen straf is al helemaal niet te verteren. Maar vergelding moet een belangrijke plek blijven krijgen. Weet u hoeveel u krijgt als u als first offender wordt gepakt voor een babbeltruc? Dat zit je verder onder de twee jaar en dan word je ook nog eens eerder vrijgelaten. Dat verhaal moeten we wel vertellen. Ik snap de pijnlijke maatregelen, maar het eerlijke verhaal moet nu ook worden verteld. Wanneer verwacht de staatssecretaris de code zwart en de noodmaatregelen te kunnen afbouwen? En hoeveel extra plaatsen zijn in 2027 daadwerkelijk inzetbaar? Is daar wel voldoende personeel voor? Voor ons is het echt vol gas geven de komende jaren om dit te herstellen.

En dan last but not least de slachtoffers van explosies. De laatste jaren zitten we zo ongeveer op 1.400 explosies per jaar. We begonnen met een eitje aan de deur, omdat criminelen ruzie hadden, maar het gaat nu veel verder. Allerlei vormen worden zo beslecht, ook in de relatie. Een kleine groep slachtoffers heeft hier niets mee te maken, maar raakt wel hun huis kwijt. Kijk naar de recente extreme explosies in Den Haag en Rotterdam. Die mensen hebben een kleine verzekering, niets wordt gedekt, en daar sta je dan. Terecht dat de ombudsvrouw van Rotterdam hier veel aandacht voor heeft gevraagd en wij ook. Op dit moment betaalt de Staat na acht maanden tot €5.000 aan een slachtoffer, wanneer de dader nog niet heeft betaald bij geweldsdelicten. Wij willen die pot verruimen en voor deze groep extra aandacht vragen, want als je helemaal tussen wal en schip valt, is er dan nog iets te verzinnen waardoor er toch een vorm van schadereparatie of iets anders komt? Een interruptie.

De **voorzitter**:
Was u daarmee aan het einde van uw betoog?

De heer **Struijs** (50PLUS):
Ja, bijna. Dan wil ik nog even zeggen: daarnaast komt vanaf 2027 5 miljoen beschikbaar voor hogere tegemoetkomingen bij schade rond geweldsdelicten. Is het mogelijk om dat bedrag te verhogen en dan ook de slachtoffers van explosies hierin mee te nemen?

De **voorzitter**:
Mevrouw Mutluer seinde mij als eerste in.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Eén vraag, met betrekking tot de babbeltrucs waar heel veel ouderen mee van doen hebben. We hebben in het verleden samen opgetrokken voor wat betreft die uniformen en die nepagenten. Er is eerder ook een voorstel geweest van mij, samen met het CDA, om te kijken in hoeverre we oplichting in de eigen woning — wat een grote impact heeft op slachtoffers — kunnen zien als een soort woningoverval zonder geweld. Hoe kijkt mijn collega daarnaar?

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Wij kijken daar op een gekke manier positief naar, want ik geef u gelijk. We hebben namelijk wat jurisprudentie over psychisch geweld, maar dat is niet voldoende. We moeten dat psychische geweld dus verruimen. Constant druk zetten en inspelen op emoties staat daar ongeveer in, al vat ik het veel te huiselijk samen. Dat gaan wij van harte steunen.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Dan zie ik daar een samenwerking in. Nog een andere vraag over intieme terreur. Ik heb eerder voorstellen gedaan om gespecialiseerde agenten te krijgen voor de aanpak van intieme terreur, omdat mensen die daarmee van doen hebben, nu van het kastje naar de muur worden gestuurd. In Rotterdam is er een dergelijk team dat helemaal gespecialiseerd is in huiselijk geweld. Waarom lukt het niet om dat in heel Nederland uit te rollen?

De heer **Struijs** (50PLUS):
Het begint ermee dat de curricula bij de Politieacademie niet op orde zijn. Daar is jurisprudentie over en we moeten elke zedenrechercheur, en wat mij betreft elke rechercheur, de rooie vlaggen van intieme terreur gaan aanleren, want dan maken we massa. Ik kom rechercheurs tegen die ik moet ik gaan uitleggen — omdat ik mij daar nu in verdiept heb met wat specialisten — hoe je dat kunt herkennen en beschrijven in je proces-verbaal. Een beetje verruiming qua wetgeving zou ons enorm helpen. En daar begint het. Ik ga dus een enorm pleidooi houden — met u, hoop ik — om te beginnen bij de curricula van de Politieacademie.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Mutluer** (PRO):
Ik heb daar een voorstel voor en ik hoop daarin samen te mogen optrekken met de heer Struijs.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Heel graag.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
De afkeer die de heer Struijs aan het begin van zijn betoog uitte van het terugkerend nazisme in Nederland en hoe gruwelijk dat is en hoe ondenkbaar, deel ik volledig, en ik spreek met hem mijn afschuw uit. Ik hoop met hem van harte dat daar ook hier in deze Kamer verder over gesproken wordt, ook als politieke partijen daar enige verwevenheid mee vertonen.

Mijn vraag ziet op iets anders, namelijk op het eind van het betoog van de heer Struijs, over de explosies die mensen, onschuldige burgers, meemaken. Zo sprak ik onlangs mensen uit de Tarwekamp die nog steeds in de ellende zitten. Begreep ik hem nou goed dat ook collega Struijs vindt dat de huidige wet- en regelgeving eigenlijk tekortschiet voor de ellende die deze mensen tegenkomen?

De heer **Struijs** (50PLUS):
Ik zie een korte termijn en een lange termijn. De korte termijn is dat het fonds extra

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

miljoenen krijgt om die mensen vanuit het Rijk bij te staan, en voor de lange termijn vind ik dat we echt moeten vastleggen dat dit ook slachtoffers zijn, met alles wat daarbij komt kijken.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Juist op het punt van hoeveel geld mensen kunnen krijgen vanuit dat fonds was mogelijk wetgeving in ontwikkeling, maar die kreeg een vrij negatief advies van de Raad van State. Daardoor tasten mensen die daarvan in afwachting waren en zelf in grote financiële nood zitten, nu helemaal in het duister. Wanneer krijgen wij hier helderheid over? Is collega Struijs het met mij eens dat juist op dit punt óf de regering snel een toezegging moet doen óf wij als Kamer zelf iets moeten ondernemen, omdat mensen op de korte termijn echt met de handen in het haar zitten?

De heer **Struijs** (50PLUS):
Het advies van de Raad van State laat wel ruimte voor barmhartigheid. Het tweede is dat ik dan wel precies wil weten hoe snel we kunnen acteren om dit in de goede richting te krijgen. Het begint bij barmhartigheid. Die barmhartigheid is niet "mooie woorden", maar echt de randen opzoeken om deze mensen tegemoet te komen, want die hebben niks meer. In die volgorde acteert 50PLUS.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
Daar trek ik graag samen in op. Barmhartigheid is inderdaad niet "lege woorden". Barmhartigheid moet ook zijn: een huis dat je kan betalen. Onschuldige mensen moeten niet de rekening betalen. Mogelijk wordt die verhaald op een crimineel, maar als die een kale kip is, zit jij met de ellende. Wat mij betreft vervolgen we onze acties wat dat betreft.

De heer **Struijs** (50PLUS):
Dank. Dank, voorzitter.

De **voorzitter**:
Ik dank u wel voor uw eerste termijn, meneer Struijs. Dan is nu het woord aan mevrouw Lammers. Zij spreekt namens de Groep Markuszower in eerste termijn. Gaat uw gang.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
Dank u wel, voorzitter. Ik val vandaag in voor mijn collega, mevrouw Schilder, die hier vandaag helaas niet aanwezig kan zijn.

Stel je voor: je hebt een eigen bedrijf, je werkt meer dan 60 uur per week en betaalt over alles belasting. Over je inkomen, je materiaal, je benzine, je lunch, je bus en zelfs over je spaargeld, waarmee je je oude dag financiert omdat je geen pensioen hebt, betaal je belasting, terwijl de linkerkant van deze Kamer je als grootverdiener bestempelt. Mis je dan één keer een snelheidsbord of was het pas 18.50 uur, dan volgt een boete van honderden euro's. Dat is een bedrag alsof je iemand mishandeld hebt. Toch wil deze minister er volgend jaar nog 2,7% bovenop doen, terwijl zijn VVD-voorganger na kritiek van het CJIB erkende dat de boetes tamelijk hoog waren. Betaal je niet? Dan weet de overheid je meteen te vinden. Dat is wat DNA betreft onuitlegbaar. Dat geldt ook voor de handhaving. Terwijl er 10.000 zaken van zware criminaliteit op de plank blijven liggen,

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

gaat de politie wel in een touringcar telefoongebruikers op de bon slingeren.

Ook tijdens het politiedebat heb ik al op de prioriteiten van de politie gewezen. Aan de andere kant van dit verhaal staat namelijk een crimineel met zijn vermogen. Aan de andere kant staat een man die verdient aan het verhandelen van wapens of drugs, anderen risico's laat lopen, geld wegzet en wegsluist, bezittingen onderbrengt bij stromannen en na zijn straf gewoon weer verdergaat waar hij is gebleven. Die criminelen moeten we aanpakken. We moeten ze raken waar het pijn doet, dus financieel. Natuurlijk moet de politie drugs onderscheppen. Sterker nog, ik heb liever dat de politie daarvoor wordt ingezet dan dat ze fotograferend in een bus gaan zitten. Zolang die criminele opdrachtgevers over hun geld kunnen blijven beschikken, houden ze de middelen om de volgende partij drugs te financieren en de volgende jongen te betalen om hun vuile werk op te knappen.

Op 6 november heeft het kabinet nieuwe wetgeving naar de Kamer verstuurd om crimineel vermogen gemakkelijk af te pakken. Dat is goed, maar ik zou ook graag van deze minister meer willen horen dan dat er een wetsvoorstel aan komt. Wie gaat dat dan uitvoeren? Zijn er voldoende financieel rechercheurs? Hoe snel kan er beslag worden gelegd als vermogen dreigt te verdwijnen? Ziet de minister nog andere belemmeringen? We moeten vanaf het begin af aan op dat crimineel vermogen zitten. Gisteren volgde er nog een NOS-artikel waarin stond dat de Staat nog 1,2 miljard euro tegoed heeft van criminelen en daders. Kan de minister aangeven bij hoeveel grote drugsonderzoeken direct een financieel onderzoek wordt gestart? Als dat niet gebeurt, waarom gebeurt dat dan niet? Wat leveren al deze inspanningen op? Een opgelegde betalingsverplichting is nog steeds geen geld op de rekening. Hoeveel eisen we? Hoeveel wijst de rechter toe en hoeveel komt er daadwerkelijk binnen?

Voorzitter. Dan het gevangeniswezen. We hebben jarenlang gevangenissen gesloten, personeel weggestuurd en investeringen vooruitgeschoven. Het resultaat: veel te weinig cellen, overbelaste medewerkers en veroordeelden die thuiszitten. We hebben een hele strafrechtketen, om vervolgens bij het sluitstuk, de gevangenisstraf, niet thuis te geven. Duizenden wachten thuis op hun straf en net zo velen worden weken eerder naar huis gestuurd. Het is beschamend voor een land als Nederland. En de oplossingen: enkelbanden of nóg eerder vrijlaten. Breder is het keuzemenu op dit moment niet.

Voorzitter. Wij gaan daar niet in mee. Want waar is de urgentie om bij te bouwen? Waar is het geld dat nodig is om te bouwen? Meerpersoonscellen, dát zou het mantra moeten zijn. En ja: veilig. Natuurlijk veilig. Kan de staatssecretaris een overzicht geven van wat wél kan en binnen welke termijn dat dan kan, in plaats van een overzicht van wat er allemaal niet kan?

Voorzitter. Dit zijn allemaal richtingen waarin wordt meegedacht in een patroon. Daar wil ik toch even van afstappen. Want hoeveel cellentekort is er nou werkelijk? Als ik kijk naar de capaciteitsrapportages van DJI zelf, zie ik een ander beeld. P.i. Scheveningen: 21 plekken leeg en direct inzetbaar. Detentiecentrum Rotterdam: 126 plekken leeg en direct inzetbaar. Ik twijfel niet aan de goede intenties van de staatssecretaris en haar voorgangers, maar met zulke cijfers is het toch moeilijk te geloven dat er niet meer mogelijk is? Nog een voorbeeld: 96 plekken permanent gereserveerd voor de internationale tribunalen. Hoeveel man zit daar eigenlijk en kunnen we die vrije cellen

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

niet gewoon voor onze eigen gedetineerden inzetten? En nog zo'n voorbeeld: de jeugdvoorzieningen. Op locatie Zuid zijn acht plekken waarvan zeven ongebruikt, aldus DJI zelf. Waar zijn we dan mee bezig? Locatie Amsterdam: acht plekken waarvan vier ongebruikt. Locatie Noord: acht plekken waarvan zes ongebruikt.

Ook moeten we kijken naar het dagprogramma. Een gevangenis is geen kinderopvang. Laat gevangenen werken en bijdragen, maar dan wel met echte arbeid, die iets oplevert, dus geen moestuinen of dat soort praktijken. Graag horen we van de staatssecretaris concreet wat er soberder, korter of kleinschaliger kan en waar er over de hele linie winst valt te behalen.

Voorzitter. Een 17-jarige die voor €5.000 vanuit de bosjes op een sportschoolhouder schiet. Een 14-jarige die een vuurwerkbom bij een woning heeft neergelegd. Twee tieners die een vrouw mishandelen voor de ogen van haar 4-jarige zoontje. Deze zaken hebben één ding gemeen: de uitvoerders werden betaald en via Snapchat geworven. Het is geweld op bestelling en nog dezelfde dag bezorgd. Het betreft uitvoerders, opdrachtgevers en tussenpersonen. "Snapchat als criminele marktplaats" kopte RTL. Een marktplaats waar vraag en aanbod elkaar vinden. Het gaat hier alleen niet om een oude fiets, een tv of een stapel hout, maar om een aanslag, een mishandeling of zelfs moordopdrachten.

Eenmaal aangehouden moeten deze minderjarige daders zich natuurlijk verantwoorden voor wat zij hebben gedaan. Bij geweldsmisdrijven en zedenmisdrijven willen wij dat voor minderjarigen het volwassenenstrafrecht als uitgangspunt geldt. Die mogelijkheid bestaat deels al, maar wij willen dat die veel vaker wordt toegepast. De gevolgen van deze daden zijn immers volwassen en de straffen die daarvoor worden opgelegd, moeten ook volwassen zijn. Is het kabinet bereid om deze omslag te maken?

Maar bovenal van belang is de volwassene die de opdracht geeft. Zelf verschuilen deze laffe eindbazen zich achter hun minderjarige loopjongetjes. Juist deze bazen moeten we zwaar, zo zwaar mogelijk, aanpakken. Wie heeft betaald? Wie heeft het adres aangeleverd? Wie heeft het explosief geregeld? Wie zit er achter het account dat de minderjarige heeft geronseld? De minister heeft eerder gezegd dat de bestaande mogelijkheden om ronselaars aan te pakken voldoende zijn, maar op onze vraag hoeveel onderzoeken naar het ronselen en aansturen van minderjarigen worden gestart, antwoordt het kabinet dat de cijfers niet afzonderlijk zijn geregistreerd. Dan verwacht ik toch wel een betere onderbouwing dan "het instrumentarium voldoet." Hoe duidt de minister de discrepantie tussen zijn beleid en de realiteit? Laat zien hoeveel opdrachtgevers worden gevonden, hoeveel er worden vervolgd en welke straffen worden geëist en opgelegd. Waar lopen de onderzoeken dan vast?

Dan Utrecht. Wat is daar in vredesnaam aan de hand? Op 17 juni vorig jaar werd een gemeenteraadsvergadering verstoord door pro-Palestijnse activisten. Buiten werd burgemeester Dijksma vervolgens belet het stadhuis weer binnen te gaan. Er kwamen vier verdachten in beeld. In november vorig jaar zouden zij voor de rechter verschijnen. Die zitting ging, na een verzoek van de verdediging, niet door. We zijn inmiddels een jaar verder en volgens de laatste berichtgeving is er nog steeds geen nieuwe zittingsdatum. In september zei de minister nog dat de verwachting was dat de zaak binnen enkele weken zou voorkomen. Weken werden maanden en nu uit het niets lijkt

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

het OM opnieuw te bekijken of deze vier verdachten nog voor de rechter moeten verschijnen. GeenStijl stelde al vragen, maar kreeg geen antwoorden. Dus vraag ik de minister nu nogmaals om de antwoorden. Wat is er in de tussentijd allemaal afgewogen? Waarom doet het OM alsof het nu pas heeft besloten te gaan vervolgen? Wat was de inhoud van het verzoek van de verdediging van de verdachten waardoor de eerste zitting niet doorging? Het ging hier om een regelrechte aanval op onze democratie en de wijze waarop de afhandeling verloopt, is dan ook beschamend. Tekenend voor de koers van het kabinet, dat het dat niet aanpakt.

Voorzitter, tot slot. Hamas heeft op 7 oktober 2023 ongeveer 1.200 mensen op gruwelijke wijze vermoord, maar heeft ook een propagandamachine die tot diep in de Nederlandse samenleving probeert door te dringen. De AIVD waarschuwt daarvoor in zijn jaarverslag. Laten we het beestje bij de naam noemen. Wie de massamoord van 7 oktober verheerlijkt, wie de gruweldaden van Hamas goedpraat en wie de propaganda van deze islamitische terreurorganisatie verspreidt, fungeert als de propaganda-afdeling van Hamas op Nederlandse bodem. Het is ongekend dat politici meeliepen in de Rode Lijndemonstratie terwijl van tevoren bekend was dat er op grote schaal propaganda voor deze terroristische organisatie zou worden verspreid. En dan wordt er bijvoorbeeld door de oud-fractievoorzitter van de PvdA en tevens voormalig burgemeester van Amsterdam, Job Cohen, gesproken over een paar rotte appels. Maar deze georganiseerde lieden zijn de spreekbuis van een moorddadige terreurorganisatie. Ze misbruiken onze vrijheid om propaganda te verspreiden voor een beweging die onze vrijheden veracht. Ik zeg tegen deze minister: wat DNA betreft geen enkele tolerantie voor deze terreurverheerlijking, geen vrijplaats voor terroristische propaganda en geen enkele ruimte voor intimidatie van onze democratische instellingen. Wie de moordenaars van Hamas verheerlijkt, moet de volle kracht van onze rechtsstaat tegenover zich vinden.

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:
U heeft nog een interruptie van mevrouw Van der Plas.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
Ik had het eigenlijk bij de heer El Abassi willen doen omdat het om zijn motie ging, maar ik was net te laat. Mevrouw Lammers begon ook over de verkeersboetes. De heer El Abassi heeft een motie ingediend om de verkeersboetes niet te verhogen. Die motie is door een meerderheid van de Kamer aangenomen. In de brief van de minister staat dat hij dat niet gaat uitvoeren. Hoe kijkt mevrouw Lammers daartegenaan, dat een meerderheid van de Kamer iets opdraagt en dat de motie niet wordt uitgevoerd?

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
Bedankt voor deze vraag. Ja, dat kan natuurlijk niet. Een meerderheid van de Kamer wil dat en vervolgens wordt dat niet uitgevoerd. Het kabinet moet gewoon die moties uitvoeren.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):
In een brief zegt de minister: er is geen dekking voor. Maar als je als Kamer een opdracht geeft aan het kabinet, dan hoef je het kabinet niet van de verplichting te ontslaan om zelf te kijken binnen de begroting of binnen het budget hoe het dat kan

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.

gaan betalen. Ik lees daar in de brief helemaal niks over, of dat überhaupt is geprobeerd. Ik wil mevrouw Lammers eigenlijk vragen om aan de minister te vragen waarom er niet zelf naar een dekking is gezocht.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
Bij dezen vraag ik dan de minister waarom er niet zelf naar een dekking is gezocht voor het uitvoeren van deze motie. Dank u wel, mevrouw Van der Plas.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):
De hulptroepen staan paraat, want ook de ChristenUnie heeft gedachten bij de eindeloze verhoging van de verkeersboetes. Daarom hebben we ook een amendement ingediend. Ook richting mevrouw Van der Plas zeg ik: er ligt een keurig amendement, het amendement-Grinwis op stuk nr. 7, om die verkeersboetes iets te matigen. Ik hoop dat de minister daar positief op reageert. Anders kunnen we altijd nog kijken of er nog iets aanpassends nodig is.

De **voorzitter**:
Mevrouw Lammers, vindt u dat ook?

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
Ja, helemaal mee eens.

De heer **El Abassi** (DENK):
Voorzitter, ik hoorde mijn naam en u weet hoe dat dan gaat. Wij hebben ook een amendement klaarliggen. We willen bij de RvW van komende dinsdag een debat aanvragen over verkeersboetes. Ik moet zeggen: dit is al de tweede minister die weigert om mijn motie uit te voeren en dat is al de tweede motie die een Kamermeerderheid heeft gehaald. Ik snap, net als heel veel journalisten en deskundigen, oprecht niet waarom de gehele Kamer erachter staat en … De Raad van State heeft er ook kritiek op. Iedereen is het erover eens, inclusief de minister, maar toch wordt de motie niet uitgevoerd. Wij gaan dus ook een amendement indienen.

Mevrouw **Lammers** (Groep Markuszower):
Helemaal goed. We gaan ernaar kijken. Het zal wel goedkomen, als ik dit zo hoor.

De **voorzitter**:
Dank u wel, mevrouw Lammers, voor uw eerste termijn. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de eerste termijn van de behandeling van de begroting Justitie en Veiligheid. Ik schors een heel kort ogenblik en dan zal de Kamer verdergaan met de behandeling van de begroting Asiel en Migratie

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**:
Ik schors een heel kort ogenblik.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend.
Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd.